

Міністерство освіти і науки України
Дніпровський державний аграрно-економічний університет
Факультет обліку і фінансів
Кафедра обліку, оподаткування та управління-фінансово-економічною
безпекою

ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ
В ЕКЗАМЕНАЦІЙНІЙ КОМІСІЇ

Завідувачка кафедри,
к.е.н., доц.

_____ **Ольга ГУБАРИК**
«__» _____ **2025 р.**

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

Удосконалення обліку та аналіз дебіторської і кредиторської
заборгованості підприємства

Освітньо-професійна програма «Облік і оподаткування»
Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»
Рівень вищої освіти: другий (магістерський)

Здобувачка

Білозерцева Ю.О.

Науковий керівник,
к.е.н., доцент

Юрченко С.В.

Дніпро 2025

ДНПРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**Факультет:** «Обліку і фінансів»**Кафедра:** «Обліку, оподаткування та управління фінансово-економічною безпекою»**Освітньо-професійна програма:** «Облік і оподаткування»**Спеціальність:** 071 «Облік і оподаткування»**Рівень вищої освіти:** другий (магістерський)

ЗАТВЕРДЖУЮ:

Зав. кафедри _____ Ольга ГУБАРИК

«__» _____ 2025 р.

ЗАВДАННЯ**Білозерцева Юлія Олександрівна**

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи: Удосконалення обліку та аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства.

Науковий керівник: Юрченко Сергій Васильович, к.е.н., доцент

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, звання)

Затверджені Наказом ДДАЕУ від «14» жовтня 2025 р. № 3069.

2. Термін подавання здобувачем роботи: 05 грудня 2025 р.

3. Вихідні дані роботи: Закони України, Податковий та Господарський кодекси, НП(С)БО, положення та інструкції, методичні рекомендації, тези конференцій та наукові статті, фінзвітність ТОВ «ПРОМО МАЙСТЕР ГРУПП» Запорізької області.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної роботи: Вступ. Теоретичні основи обліку та аналізу дебіторської і кредиторської заборгованості. Організація та стан обліку дебіторської та кредиторської заборгованості на підприємстві. Аналіз та напрями удосконалення контролю дебіторської і кредиторської заборгованості. Висновки.

5. Перелік графічного матеріалу. Класифікація дебіторської заборгованості. Класифікація кредиторської заборгованості. Порівняльна характеристика дебіторської та кредиторської заборгованості. Теоретичні підходи аналізу дебіторської заборгованості. Теоретичні підходи до аналізу кредиторської заборгованості. Оцінка майна та капіталу ТОВ «ПРОМО МАЙСТЕР ГРУПП». Порівняння капіталу та зобов'язань ТОВ «ПРОМО МАЙСТЕР ГРУПП». Оцінка руху та стану основних засобів ТОВ «ПРОМО МАЙСТЕР ГРУПП». Фінансові результати діяльності ТОВ «ПРОМО МАЙСТЕР ГРУПП». Динаміка показників чистого доходу та собівартості від реалізації ТОВ «ПРОМО МАЙСТЕР ГРУПП». Оцінка фінансової стійкості ТОВ «ПРОМО МАЙСТЕР ГРУПП». Оцінка ліквідності, платоспроможності та оборотності оборотних активів ТОВ «ПРОМО МАЙСТЕР ГРУПП». Загальна схема документального оформлення дебіторської заборгованості. Схема етапів процесу документування розрахунків. Загальна схема документального оформлення кредиторської заборгованості. Схема формування резерву сумнівних боргів. Блок-схема управління заборгованістю. Рекомендований графік документообігу за операціями з дебіторською та кредиторською заборгованістю. Динаміка та темпи зростання дебіторської та кредиторської заборгованості ТОВ «ПРОМО МАЙСТЕР ГРУПП». Динаміка ДЗ та КЗ ТОВ «ПРОМО МАЙСТЕР ГРУПП». Співвідношення ДЗ та КЗ ТОВ «ПРОМО МАЙСТЕР ГРУПП». Показники обіговості

дебіторської та кредиторської заборгованості. Структурний аналіз активів та заборгованостей ТОВ «ПРОМО МАЙСТЕР ГРУПП». Взаємозв'язок заборгованостей і ключових коефіцієнтів фінансової стійкості. Аналіз впливу заборгованостей на забезпеченість оборотних активів. Ризикові зони впливу заборгованості на фінансову стійкість. Схема контролю обліку дебіторської та кредиторської заборгованості.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ім'я, посада консультанта	Дата, підпис	
		Завдання видано	Завдання прийнято

7. Дата видачі завдання: 01 квітня 2025 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапу кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапу роботи	Примітки
1	Теоретичні основи обліку та аналізу дебіторської і кредиторської заборгованості	Квітень-травень 2025 р.	
2	Фінансово-економічна характеристика товариства	Червень-липень 2025 р.	
3	Організація та стан обліку дебіторської та кредиторської заборгованості на підприємстві	Серпень 2025 р.	
4	Аналіз та напрями удосконалення контролю дебіторської і кредиторської заборгованості	Вересень-жовтень 2025 р.	
5	Вступ	Листопад 2025 р.	
6	Висновки	Листопад 2025 р.	
7	Оформлення роботи	Грудень 2025 р.	

Здобувачка

_____

(підпис)

Юлія БІЛОЗЕРЦЕВА

(ім'я, прізвище)

Науковий керівник

_____

(підпис)

Сергій ЮРЧЕНКО

(ім'я, прізвище)

ЗМІСТ

РЕФЕРАТ	5
ВСТУП	7
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ ДЕБІТОРСЬКОЇ І КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ	11
1.1. Економічна сутність дебіторської та кредиторської заборгованості	11
1.2. Класифікація та види заборгованості підприємства	14
1.3. Нормативно-правове регулювання обліку та аналізу дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства	20
1.4. Теоретичні підходи до аналізу заборгованості та оцінки фінансового стану	24
Висновки до розділу 1	29
РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА СТАН ОБЛІКУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ТА КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ НА ПІДПРИЄМСТВІ	31
2.1. Фінансово-економічна характеристика товариства	31
2.2. Характеристика організації роботи бухгалтерських служб й оцінка основ облікової політики	46
2.3. Стан обліку дебіторської та кредиторської заборгованості на підприємстві	49
2.4. Пропозиції щодо вдосконалення обліку розрахунків з заборгованості	54
Висновки до розділу 2	58
РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ ТА НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ КОНТРОЛЮ ДЕБІТОРСЬКОЇ І КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ	61
3.1. Аналіз структури та динаміки дебіторської та кредиторської заборгованості	61
3.2. Оцінка впливу заборгованості на фінансову стійкість і ліквідність підприємства	68
3.3. Удосконалення методів аналізу та контролю заборгованості	78
Висновки до розділу 3	82
ВИСНОВКИ	84
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	89
ДОДАТКИ	96

РЕФЕРАТ

Тема: «Удосконалення обліку та аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства».

Кваліфікаційна робота містить: 88 сторінок друкованого тексту, 20 рисунків, 18 таблиць, 4 додатки, 50 літературних джерел.

Об'єктом дослідження виступає процес обліку та аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства.

Предметом дослідження в кваліфікаційній роботі є методологічні, організаційні й практичні аспекти обліку та аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості товариства.

Мета роботи. Метою кваліфікаційної роботи виступає дослідження теоретичних й методичних аспектів обліку та аналіз дебіторської і кредиторської заборгованості, а також надання рекомендацій з їх удосконалення на підприємстві.

Методи дослідження. Під час дослідження в роботі використано як спеціалізовані методи, так й загальнонаукові, а саме спостереження, групування, систематизація, узагальнення, порівняння. Крім цього застосовано статистичні інструменти, графічний та табличний методи, аналіз рядів динаміки й інші.

Ключові слова

ОБЛІК, ЗАБОРГОВАНІСТЬ, РОЗРАХУНКИ, ДЕБІТОРСЬКА ЗАБОРГОВАНІСТЬ, КРЕДИТОРСЬКА ЗАБОРГОВАНІСТЬ, АНАЛІЗ ЗАБОРГОВАНОСТІ, КОНТРОЛЬ ЗАБОРГОВАНОСТІ, АУДИТ ЗАБОРГОВАНОСТІ.

Keywords

ACCOUNTING, DEBT, SETTLEMENTS, ACCOUNTS RECEIVABLE, ACCOUNTS PAYABLE, DEBT ANALYSIS, DEBT CONTROL, DEBT AUDIT.

A B S T R A C T

Topic: «Improvement of accounting and analysis of the company's receivables and payables».

The qualification work contains: 88 pages of printed text, 20 figures, 18 tables, 4 appendices, 50 literary sources.

The object of the study is the process of accounting and analysis of the enterprise's accounts receivable and accounts payable.

The subject of research in the qualification work is the methodological, organizational, and practical aspects of accounting and analysis of the company's accounts receivable and accounts payable.

Purpose of the work. The purpose of the qualification work is to study the theoretical and methodological aspects of accounting and analysis of accounts receivable and accounts payable, as well as to provide recommendations for their improvement in the enterprise.

Research methods. During the study, both specialized and general scientific methods were used, namely observation, grouping, systematization, generalization, and comparison. In addition, statistical tools, graphical and tabular methods, analysis of dynamic series, and others were applied.

Keywords

ACCOUNTING, DEBT, SETTLEMENTS, ACCOUNTS RECEIVABLE, ACCOUNTS PAYABLE, DEBT ANALYSIS, DEBT CONTROL, DEBT AUDIT.

ВСТУП

Ефективне управління дебіторською та кредиторською заборгованістю є ключовим елементом фінансової стабільності та платоспроможності будь-якого підприємства. У сучасних умовах економічної нестабільності, високої конкуренції та зростаючих ризиків неплатежів саме стан розрахунків із контрагентами визначає здатність підприємства забезпечувати безперебійний операційний цикл, формувати достатній обсяг ліквідних ресурсів і своєчасно виконувати свої зобов'язання.

Дебіторська заборгованість відображає частину коштів, вилучених із обігу, тому її неправильний облік або недостатній контроль можуть призвести до втрати оборотного капіталу, зниження ліквідності, виникнення сумнівних або безнадійних боргів. З іншого боку, надмірна кредиторська заборгованість формує залежність від зовнішніх джерел фінансування, збільшує ризики порушення платіжної дисципліни та створює загрозу фінансової нестійкості. Тому необхідність формування збалансованої структури заборгованостей є критичною для підтримання належного рівня фінансової стійкості.

Особливо актуальною тема стає в умовах цифровізації бухгалтерського обліку, зміни вимог податкового законодавства та переходу підприємств до сучасних систем управління фінансами. Удосконалення методів обліку, аналізу та контролю розрахунків дозволяє не лише забезпечити достовірність даних фінансової звітності, але й підвищити якість управлінських рішень.

Дослідження теми має не лише теоретичне, але й вагомим практичне значення. Воно спрямоване на розробку конкретних рекомендацій щодо вдосконалення облікової політики, оптимізації розрахунків із контрагентами, мінімізації ризиків неплатежів, прискорення обороту капіталу та підвищення ефективності управління фінансовими потоками. Результати роботи можуть бути використані для оптимізації внутрішніх процедур підприємства, впровадження систем аналітики й контролю, а також для підвищення

загальної рентабельності його діяльності.

Мета й завдання дослідження. Метою кваліфікаційної роботи виступає дослідження теоретичних й методичних аспектів обліку та аналіз дебіторської і кредиторської заборгованості, а також надання рекомендацій з їх удосконалення на підприємстві.

Дослідження зазначеної теми дає можливість:

- розкрити економічну сутність дебіторської та кредиторської заборгованості;
- висвітлити класифікацію та види заборгованості підприємства;
- дослідити нормативно-правове регулювання обліку та аналізу дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства;
- окреслити теоретичні підходи до аналізу заборгованості та оцінки фінансового стану;
- вивчити стан обліку дебіторської та кредиторської заборгованості на підприємстві;
- надати пропозиції щодо вдосконалення обліку розрахунків з заборгованості;
- здійснити аналіз структури та динаміки дебіторської та кредиторської заборгованості;
- провести оцінку впливу заборгованості на фінансову стійкість і ліквідність підприємства;
- запропонувати удосконалення методів аналізу та контролю заборгованості.

Об'єктом дослідження є процес обліку та аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства.

Предметом дослідження роботи виступають методичні, організаційні та практичні аспекти обліку та аналізу дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства.

Методи дослідження. Під час дослідження в роботі використано як спеціалізовані методи, так й загальнонаукові, а саме спостереження,

групування, систематизація, узагальнення, порівняння. Крім цього застосовано статистичні інструменти, графічний та табличний методи, аналіз рядів динаміки й інші.

Інформаційною базою для вивчення виступили роботи науковців щодо дебіторської та кредиторської заборгованості, законодавча база, фінзвітність ТОВ «ПРОМО МАЙСТЕР ГРУПП» та матеріали досліджень під час практики в цьому товаристві.

Наукова новизна одержаних результатів висвітлена в розробці теоретичних підходів й практичних пропозицій щодо вдосконалення обліку й аналізу дебіторської та кредиторської заборгованості, зокрема:

- розроблено проект Положення про порядок роботи з дебіторською та кредиторською заборгованістю ТОВ «ПРОМО МАЙСТЕР ГРУПП», який створює чітку політику товариства щодо управління розрахунками і як наслідок формує дієвий механізм регулювання, обліку, контролю та аналізу заборгованості, що забезпечить фінансову стабільність, підвищить ефективність управління розрахунками та мінімізує ризики неплатежів.

- розроблено графік документообігу за основними етапами формування, контролю та погашення розрахунків з дебіторами та кредиторами товариства, запровадження якого дозволяє суттєво підвищити якість організації облікових процесів, забезпечивши своєчасне оформлення первинних документів, належний контроль строків виконання зобов'язань та оперативне отримання інформації для управлінських потреб.

- запропоновано до використання акт звірки взаєморозрахунків за дебіторською та кредиторською заборгованістю задля покращення робочих процедур. Такий акт допоможе виявити та усунути розбіжності, захистити свої права у випадку спорів, та здійснити інвентаризацію заборгованостей.

- запропоновано алгоритм аналізу, який структурує заборгованості за строками, ризиками та динамікою, дозволяючи побачити їх не як окремі числа, а як систему взаємопов'язаних сигналів. Використання такого алгоритму дозволить: підвищити прозорість фінансових потоків; зменшити

ризика прострочення та касових розривів; покращити якість управлінських рішень; оптимізувати оборотний капітал; підсилити контроль і дисципліну в роботі з контрагентами; забезпечити стабільність балансу в довгостроковій перспективі; створити основу для цифровізації фінансового контролю.

- окреслено коротку схему контролю обліку дебіторської та кредиторської заборгованості, яка забезпечує: достовірність обліку; своєчасне виявлення проблемних боргів; безперервний контроль ліквідності; зниження фінансових ризиків; стабільність грошових потоків.

- запропоновано чітку, структуровану та придатну до практичного застосування схему контролю обліку дебіторської та кредиторської заборгованості, яка може бути основою організації внутрішнього контролю або частиною облікової політики ТОВ «ПРОМО МАЙСТЕР ГРУПП».

Практичне значення одержаних результатів виражається у втіленні основних розроблених положень в практику досліджуваного підприємства, що надає можливість поліпшити облік та покращити аналітичну ефективність задля оптимізації управлінських процесів.

Апробація результатів роботи. Ключові засади кваліфікаційної роботи обговорені на ІХ Всеукраїнській науково-практичній Інтернет-конференції «Облік, аудит, оподаткування та звітність у системі забезпечення економічної стійкості підприємств» (8-9 травня 2025 р., м.Дніпро) та ІІІ Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Обліково-фінансове, інформаційне та мовно-комунікаційне забезпечення сталого розвитку аграрного сектору економіки: проблеми, пріоритети, перспективи» (22-23 жовтня 2025 р., м.Дніпро).

Публікації. Напрацювання дослідження викладено в науковій праці загальним обсягом 0,61 друкований аркуш.

Кваліфікаційна робота включає вступ, три розділи, висновки, 18 таблиць, 20 рисунків, 4 додатки, 50 літературних джерел. Основний текст роботи займає 88 сторінок друкованого тексту.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ ДЕБІТОРСЬКОЇ І КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ

1.1. Економічна сутність дебіторської та кредиторської заборгованості

Дебіторська та кредиторська заборгованість займають важливе місце в системі фінансово-господарських відносин підприємства й становлять одну з ключових складових управління оборотним капіталом. Їх формування є природним результатом господарської діяльності, пов'язаної з відстрочкою платежів, виконанням договірних зобов'язань, рухом товарно-матеріальних цінностей та грошових потоків. Правильне розуміння сутності цих видів заборгованості дає можливість забезпечити стабільність розрахунків, оптимізувати фінансові ресурси та підвищити ефективність діяльності підприємства.

Дебіторська заборгованість означає суму боргів, яку інші суб'єкти господарювання, фізичні особи чи держава мають сплатити підприємству у визначені строки. Вона виникає внаслідок надання товарів, продукції чи послуг з відстрочкою оплати, а також передоплат, авансів, переоплат, нарахованої, але не отриманої виручки. З економічної точки зору «дебіторська заборгованість є частиною активів підприємства, оскільки вона відображає ресурси, які в майбутньому принесуть грошові надходження» [35]. Також можна сказати, що її наявність у структурі активів означає використання ресурсів підприємства для фінансування діяльності контрагентів. Тобто підприємство фактично стає кредитором своїх покупців.

Разом з тим, дебіторська заборгованість має подвійну економічну природу: «з одного боку, вона відображає потенційні майбутні надходження; з іншого - заморожує частину ресурсів підприємства, що може знижувати оборотність капіталу та уповільнювати фінансовий цикл» [15].

Дебіторську заборгованість доцільно розглядати як форму інвестування власних або позикових коштів у покупців і контрагентів. Чим довший період

її погашення, тим більші витрати підприємство несе на обслуговування власного оборотного капіталу.

Важливим аспектом є якісний стан дебіторської заборгованості. Якщо зобов'язання погашається своєчасно, воно не становить загрози для фінансової стабільності підприємства. Натомість «зростання простроченої заборгованості свідчить про погіршення платіжної дисципліни контрагентів та підвищення ризиків отримання збитків через формування сумнівних або безнадійних боргів» [16].

У сучасних ринкових умовах ефективне управління дебіторською заборгованістю включає оцінку кредитоспроможності покупців, встановлення оптимальних строків оплати, контроль за виконанням договорів, застосування штрафних санкцій та використання методів рефінансування (факторинг, форфейтинг, страхування ризиків).

Ефективне управління дебіторською заборгованістю «підвищує фінансову стійкість підприємства, скорочує тривалість операційного циклу та забезпечує стабільність грошових потоків» [16].

Кредиторська заборгованість, своєю чергою, представляє собою борги підприємства перед постачальниками, бюджетом, працівниками, банками та іншими контрагентами. Вона виникає внаслідок отримання матеріальних цінностей чи послуг із відстрочкою платежу, нарахування заробітної плати, податків та інших зобов'язань, що повинні бути сплачені в майбутньому. Економічно кредиторська заборгованість є частиною зобов'язань підприємства, тобто його обов'язками перед зовнішніми стейкхолдерами.

На відміну від дебіторської, «кредиторська заборгованість може розглядатися як безкоштовне або умовно безкоштовне джерело фінансування діяльності підприємства, оскільки дозволяє тимчасово користуватися ресурсами без негайної оплати» [18]. Проте надмірний її рівень підвищує ризики втрати ділової репутації, погіршує платоспроможність і може призвести до фінансових санкцій, пені чи обмеження поставок.

Заборгованість підприємства є невід'ємним елементом його фінансової

стратегії. «Оптимальне співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості забезпечує стабільний рух грошових потоків, своєчасне виконання зобов'язань і підтримання належного рівня ліквідності» [16].
Порушення балансу між ними здатне викликати значні проблеми: дефіцит оборотних коштів, зростання фінансових витрат та загрозу неплатоспроможності.

Економічна сутність дебіторської і кредиторської заборгованості також проявляється в її ролі у формуванні фінансових результатів. З одного боку, прострочена дебіторська заборгованість негативно впливає на доходи, адже стає сумнівною або безнадійною. З іншого боку, прострочені кредиторські зобов'язання призводять до додаткових витрат та втрат фінансової стійкості. Саме тому підприємство повинно розробляти систему контролю та управління заборгованостями, що включає регулярний аналіз їх структури, термінів, якості та динаміки.

У сучасних умовах ринкової економіки заборгованість стає не лише індикатором фінансового стану підприємства, але й важливим інструментом його конкурентоспроможності. Гнучка кредитна політика може збільшувати обсяг продажів, тоді як ефективне управління зобов'язаннями - забезпечувати фінансову стійкість і надійність партнерських відносин. Таке поєднання дозволяє підприємству оптимально використовувати свої ресурси, знижувати ризики та підвищувати ефективність діяльності.

Отже, дебіторська та кредиторська заборгованість є ключовими економічними категоріями, що характеризують стан розрахунків підприємства з контрагентами. Їх раціональне управління сприяє покращенню фінансових результатів, зміцненню платоспроможності та забезпечує стабільність функціонування підприємства в умовах конкурентного середовища.

1.2. Класифікація та види заборгованості підприємства

Заборгованість підприємства є результатом його фінансово-господарських взаємовідносин із різними економічними агентами: постачальниками, покупцями, бюджетом, працівниками, фінансовими установами та іншими контрагентами. Наявність заборгованості - це «природний елемент функціонування підприємства в умовах ринкової економіки, де значна частина розрахунків здійснюється не одразу, а на умовах відстрочки платежу» [47].

Ефективне управління заборгованістю можливе лише за умов її чіткої класифікації, що «дозволяє встановити структуру зобов'язань та вимог, визначити їх рівень ризику, терміновість, економічну сутність і вплив на фінансовий стан підприємства» [35]. Класифікація заборгованості є основою для здійснення аналізу, планування та контролю розрахункових операцій.

Загалом заборгованість підприємства умовно поділяють на два базові типи:

- дебіторську заборгованість - вимоги підприємства до інших осіб;
- кредиторську заборгованість - зобов'язання підприємства перед іншими особами.

Кожен із цих типів має свою структуру та різні види залежно від строків, визнання, економічної природи, контрагентів та інших критеріїв. Чим детальнішою є класифікація, тим точніше підприємство може побудувати власну систему управління заборгованістю. Саме тому варто більш детально розглянути такі класифікації.

Дебіторська заборгованість класифікується за низкою ознак, що дає змогу розкрити її економічну сутність та оцінити рівень її ліквідності, зокрема:

- 1) За строками виникнення та погашення. Ця класифікація є основою фінансового аналізу, оскільки строк погашення прямо впливає на ліквідність активів.

- Поточна (нормальна) - погашається у встановлений договірний строк.
- Прострочена - не погашена згідно договірних відносин вчасно.
- Короткострокова - строк погашення щодо якої коливається до одного року.
- Довгострокова - строк погашення щодо якої складає більше одного року (рідкісний випадок, наприклад, за довгостроковими угодами).

2) За рівнем ризику:

- Нормальна заборгованість - відповідає умовам укладених договорів, є достатньо висока ймовірність погашення.
- Сумнівна - існує ризик непогашення такої заборгованості, тому в таких випадках формується резерв сумнівних боргів.
- Безнадійна - погашення визначено як неможливе (ліквідація боржника, відмова суду в стягненні тощо).

3) За видами контрагентів:

- Покупці та замовники;
- Підзвітні особи;
- Бюджет (переплати);
- Пов'язані підприємства;
- Інші дебітори;
- Аванси, видані постачальникам.

4) За економічною природою:

- Операційна - заборгованість пов'язана з основною діяльністю (переважна частка).
- Неопераційна - заборгованість, що виникає поза основною діяльністю (наприклад, за претензіями).

5) За способом забезпечення:

- Забезпечена заставою, порукою, гарантією;
- Незабезпечена - має значно більший ризик.

Для більшої наглядності такої класифікації зобразимо її схематично на рисунку 1.1.

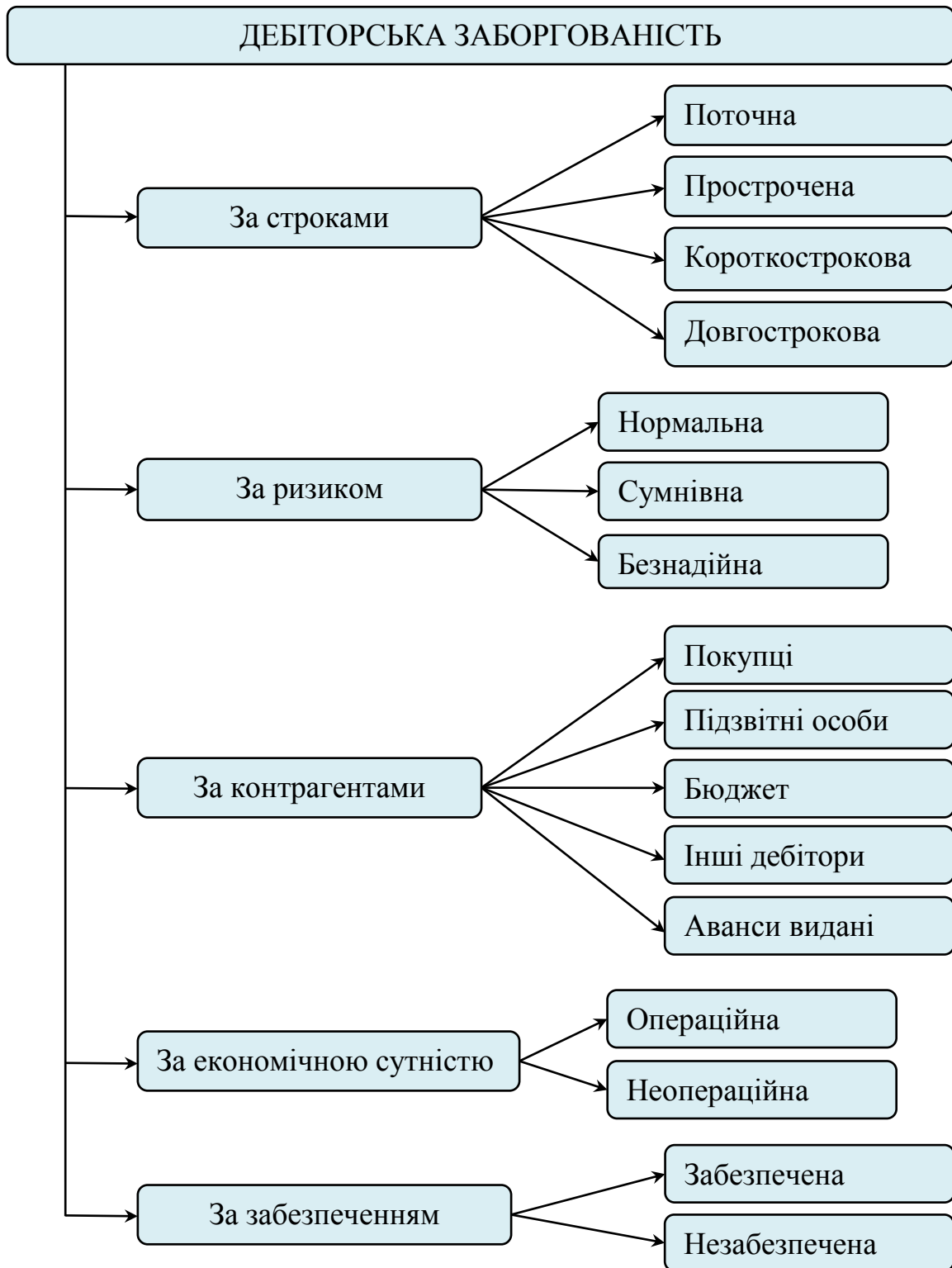

Рис. 1.1. Класифікація дебіторської заборгованості.

В свою чергу кредиторська заборгованість є не менш різноманітною, ніж дебіторська, але при цьому її структура впливає на фінансову стійкість та репутацію підприємства. Кредиторська заборгованість зазвичай класифікується за наступними ознаками:

- 1) За строками погашення:

- Поточна - заборгованість, яка повинна бути погашена протягом операційного циклу або до одного року.

- Довгострокова - зобов'язання зі строком погашення понад 12 місяців (довгострокові кредити банку, відстрочені податкові платежі).

2) За видами кредиторів:

- Постачальники та підрядники;

- Бюджет і позабюджетні фонди;

- Працівники підприємства (заробітна плата, відпускні);

- Банки та інші фінансові установи;

- Покупці та замовники (аванси отримані);

- Пов'язані особи;

- Інші кредитори.

3) За економічною сутністю:

- Операційна кредиторська заборгованість - основна діяльність (постачання ТМЦ, розрахунки з бюджетом, заробітна плата).

- Фінансова кредиторська заборгованість - позикові кошти, кредити, позики.

- Інша кредиторська заборгованість - претензії, неустойки тощо.

4) За можливістю оскарження:

- Визнана - заборгованість, що підтверджена документально.

- Невизнана (спірна) - заборгованість, щодо якої ведуться судові або претензійні процеси.

5) За ліквідністю:

- Термінова - заборгованість, яка потребує негайного погашення.

- Нетермінова - заборгованість, яка має відстрочку і може бути погашена пізніше.

За допомогою рисунку 2.1 покажемо всі зазначені класифікації схематично. Загалом чіткий поділ заборгованості за ознаками дозволяє: підвищити ефективність аналізу розрахунків; визначити рівень ризику неплатежів; сформуванати обґрунтовану кредитну політику; забезпечити

оптимальну структуру оборотного капіталу; скоротити тривалість фінансового циклу; підвищити ліквідність і платоспроможність підприємства; ефективно управляти грошовими потоками.

Класифікація також відіграє ключову роль у визначенні резервів сумнівних боргів, виборі методів інкасації, плануванні погашення кредиторської заборгованості, а також у розробці стратегії фінансового розвитку підприємства.

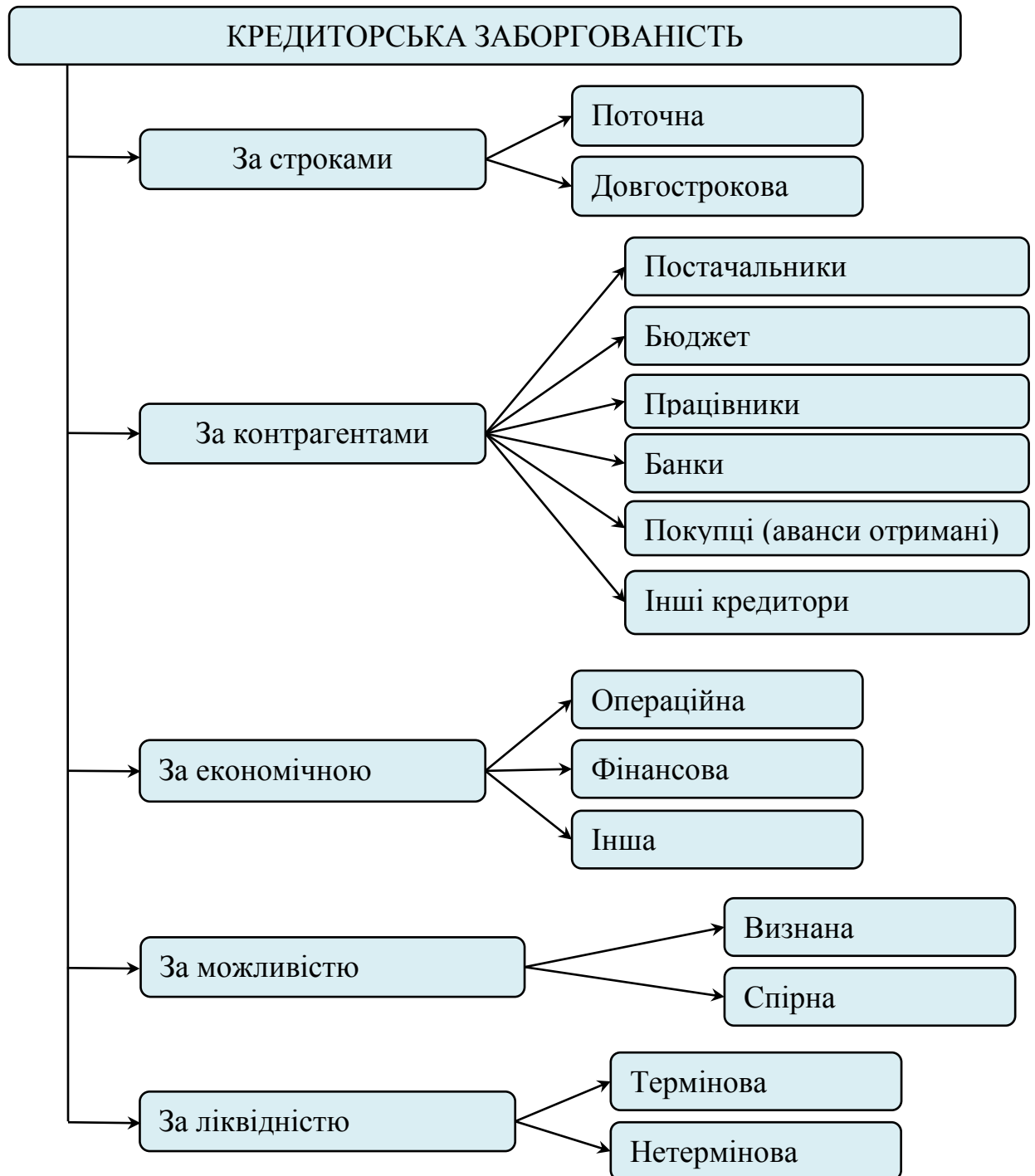

Рис. 1.2. Класифікація кредиторської заборгованості.

Окреслені класифікації дебіторської та кредиторської заборгованості дозволяють нам краще пізнати їх сутність. Але для ефективного фінансового управління важливо не лише ідентифікувати види заборгованості, а й розуміти їх відмінності та взаємозв'язок.

Спробуємо за допомогою таблиці 1.1 сформувати порівняльну характеристику дебіторської та кредиторської заборгованості.

Таблиця 1.1

Порівняльна характеристика дебіторської та кредиторської заборгованості

<i>Ознака</i>	<i>Дебіторська заборгованість</i>	<i>Кредиторська заборгованість</i>
<i>Економічна сутність</i>	Актив підприємства, що відображає вимоги до інших осіб щодо отримання коштів, товарів або послуг	Пасив підприємства, що відображає його боргові зобов'язання перед іншими особами
<i>Формування</i>	Виникає під час продажу продукції (робіт, послуг) з відстрочкою оплати, видачі авансів, переplat	Виникає при отриманні товарів, робіт, послуг з відстрочкою оплати або нарахуванні зобов'язань, не сплачених у строк
<i>Бухгалтерська природа</i>	Відображається у складі оборотних активів	Відображається у складі поточних або довгострокових зобов'язань
<i>Вплив на фінансову стійкість</i>	Надмірне збільшення знижує ліквідність і уповільнює обіг коштів	Надмірне зростання загрожує погіршенням платоспроможності
<i>Вплив на грошові потоки</i>	Викликає відтік коштів у момент виникнення та притік - у момент погашення	Відтерміновує відтік коштів і може покращувати короткострокову ліквідність
<i>Ризики</i>	Ризик неповернення боргу, формування сумнівної та безнадійної заборгованості	Ризик санкцій за прострочення: штрафи, пеня, судові позови, погіршення ділової репутації
<i>Позитивний ефект</i>	Зростання обсягів продажів, розширення ринку за рахунок надання відстрочки платежу	Отримання безкоштовного короткострокового фінансування оборотного капіталу
<i>Негативний ефект</i>	«Замороження» коштів, зниження оборотності, потреба у створенні резервів	Підвищення залежності від кредиторів, загроза дефіциту ліквідності
<i>Методи управління</i>	Контроль дебіторів, встановлення лімітів та строків, факторинг, робота з простроченою заборгованістю	Оптимізація строків платежів, переговори з кредиторами, реструктуризація боргів

Порівняння дебіторської та кредиторської заборгованості свідчить, що обидва види боргових зобов'язань мають суттєвий вплив на фінансовий стан підприємства, але проявляються по-різному. Дебіторська заборгованість пов'язана з активами та потенційним надходженням коштів, тоді як кредиторська - із зобов'язаннями та майбутніми витратами. Оптимальний баланс між ними забезпечує стабільність грошових потоків, підвищує ліквідність і сприяє ефективному управлінню оборотним капіталом.

Отже, класифікація заборгованості підприємства є важливим елементом системи бухгалтерського обліку та фінансового менеджменту. Вона дає змогу отримати структуровану інформацію про стан розрахунків, оцінити ризики, визначити напрями оптимізації оборотного капіталу та забезпечити стабільність фінансових потоків. Розуміння різних видів заборгованості дозволяє підприємству більш ефективно управляти своїми активами та зобов'язаннями, підтримувати належний рівень платоспроможності й успішно функціонувати в умовах ринкової економіки.

1.3. Нормативно-правове регулювання обліку та аналізу дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства

Ефективне формування, облік, аналіз і управління дебіторською та кредиторською заборгованістю має спиратися на комплекс нормативно-правових актів, що регулюють фінансово-господарську діяльність підприємств. Законодавча база України у сфері бухгалтерського обліку та розрахунково-платіжних взаємовідносин є досить розгалуженою й охоплює закони, кодекси, національні та міжнародні стандарти, інструктивно-методичні матеріали.

Нормативно-правове регулювання забезпечує: «єдність підходів до оцінки й визнання заборгованостей; правові засади ведення бухгалтерського обліку; порядок документального оформлення розрахункових операцій;

контроль за платіжною дисципліною» [9]; «правові механізми застосування санкцій у разі несвоєчасного виконання зобов'язань; регулювання податкових аспектів, що впливають на облік заборгованостей» [9].

Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» є основою функціонування бухгалтерського обліку на підприємствах. Він визначає: «принципи формування інформації про активи та зобов'язання; обов'язковість ведення обліку всіх господарських операцій; вимоги до достовірності та повноти відображення дебіторської і кредиторської заборгованості» [14]; «загальні засади визнання та оцінки активів і зобов'язань; необхідність застосування національних або міжнародних стандартів» [14]. У законі також передбачено відповідальність за викривлення даних обліку, що важливо при формуванні та аналізі заборгованостей.

Цивільний кодекс України регламентує «договірні відносини між суб'єктами господарювання, які безпосередньо впливають на формування дебіторської та кредиторської заборгованості» [46]. Ним встановлено:

- види договорів (купівлі-продажу, поставки, підяду, надання послуг тощо);
- порядок виконання зобов'язань;
- підстави виникнення, зміни та припинення боргових зобов'язань;
- умови нарахування пені, штрафів, інфляційних втрат;
- механізми стягнення простроченої заборгованості [46].

Таким чином, взаємовідносини підприємства з контрагентами ґрунтуються на нормах цивільного законодавства.

Господарський кодекс України визначає правові засади ведення господарської діяльності та встановлює: «порядок розрахунків між суб'єктами господарювання; вимоги до виконання господарських договорів; умови фінансової відповідальності за неналежне їх виконання; регулювання розрахунків у безготівковій формі» [11]; «умови реструктуризації та відстрочення боргів» [1]. Цей нормативний акт є фундаментальним для

підприємств у частині регулювання взаємних зобов'язань.

Положення (стандарти) бухгалтерського обліку забезпечують єдність методології обліку заборгованості. Зокрема до основних положень НП(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість» [25] відноситься:

- класифікація дебіторської заборгованості на поточну і довгострокову;
- критерії визнання активу;
- оцінка на дату балансу;
- порядок створення резерву сумнівних боргів;
- визначення безнадійної заборгованості;
- розкриття інформації про дебіторку у фінансовій звітності [25].

Саме цей стандарт визначає ключові методичні підходи до облікового відображення вимог підприємства до контрагентів.

В свою чергу НП(С)БО 11 «Зобов'язання» регламентує «складання та класифікацію кредиторської заборгованості; критерії визнання зобов'язання; порядок оцінки поточних і довгострокових зобов'язань; відображення забезпечень майбутніх витрат; правила погашення та списання кредиторської заборгованості» [26]. Стандарт забезпечує правильність формування зобов'язань у бухгалтерському обліку, їх оцінку та розкриття у звітності.

Інші НП(С)БО, що опосередковано регулюють питання заборгованості:

- НП(С)БО 15 «Дохід» - «визначає момент визнання доходу, що впливає на формування дебіторки» [28].
- НП(С)БО 16 «Витрати» - «регулює порядок виникнення кредиторки за витратами» [29].
- НП(С)БО 19 «Об'єднання підприємств» - у частині оцінки боргових інструментів [30].
- НП(С)БО 13 «Фінансові інструменти» - щодо оцінки боргових зобов'язань та вимог [27].

Підприємства, що застосовують МСФЗ, керуються такими стандартами:

- МСФЗ (IFRS) 9 «Фінансові інструменти», який визначає

«класифікацію та оцінку фінансових активів, у тому числі дебіторки; очікувані кредитні збитки; методологія оцінки справедливої вартості» [24].

- МСБО (IAS) 1 «Подання фінансової звітності» окреслює «вимоги до розкриття інформації щодо активів і зобов'язань» [22].

- МСБО (IAS) 37 «Забезпечення, умовні зобов'язання та умовні активи» визначає «порядок відображення резервів та оцінкових зобов'язань, що впливають на величину кредиторської заборгованості» [23].

Варто зауважити, що перехід підприємства на МСФЗ потребує адаптації методики обліку дебіторської і кредиторської заборгованості, зокрема з урахуванням моделі очікуваних кредитних збитків.

Податковий кодекс України регламентує порядок визначення податкових зобов'язань, що впливають на формування заборгованостей. Зокрема даний кодекс визначає ключові податкові аспекти щодо ПДВ («дата виникнення податкових зобов'язань і податкового кредиту; коригування податкових накладних у разі простроченої заборгованості; оподаткування при списанні безнадійних боргів» [36]); податку на прибуток («податкові різниці при створенні резерву сумнівних боргів; правила списання безнадійної заборгованості; оподаткування кредиторської заборгованості зі строком позовної давності, що минув» [36]); Єдиного податку («вплив надходження оплати на визначення доходу» [36]).

Отже, податкове законодавство визначає фінансові наслідки формування та погашення дебіторських і кредиторських зобов'язань.

Нормативи щодо грошових розрахунків регламентує Постанова правління Національного банку України «Про затвердження Інструкції про безготівкові розрахунки в національній валюті користувачів платіжних послуг» [39], яка містить «правила здійснення платежів; застосування платіжних доручень, вимог-доручень, чеків; строків проведення розрахунків» [39].

Постанова правління Національного банку України «Про затвердження Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні»

[40] регулює «розрахунки готівкою; обмеження сум готівкових розрахунків; документальне оформлення готівкових операцій» [40]. Ці документи визначають порядок погашення кредиторської заборгованості та отримання коштів за дебіторськими зобов'язаннями.

Документообіг і стандарти первинних документів регулювання здійснюється Законом «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»; Наказом Мінфіну про типові форми первинних документів; галузевими інструкціями документування. Первинні документи виступають юридичним підтвердженням виникнення заборгованості. Сюди належать: накладні, акти виконаних робіт, рахунки, акти звірки, платіжні документи тощо. Без належного документального оформлення виникнення або погашення заборгованості не визнається в обліку.

Нормативно-правове забезпечення обліку та аналізу дебіторської та кредиторської заборгованості є складною системою, що охоплює законодавчі, податкові, бухгалтерські та договірно-правові норми. Їх комплексне застосування забезпечує правильність визнання, оцінки, документування та контролю заборгованостей, що є основою для формування достовірної фінансової звітності та прийняття ефективних управлінських рішень.

1.4. Теоретичні підходи до аналізу заборгованості та оцінки фінансового стану

Аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості є важливою складовою комплексної оцінки фінансового стану підприємства, оскільки ці показники безпосередньо впливають на ліквідність, платоспроможність, оборотність капіталу та фінансову стійкість. Для прийняття ефективних управлінських рішень необхідно застосовувати теоретично обґрунтовані підходи до дослідження обсягів, структури, руху, динаміки та якості

заборгованостей. У науковій літературі та практиці управління виділяють декілька методичних підходів, кожен з яких має свої переваги, недоліки та особливу інформаційну цінність.

Аналіз заборгованості дозволяє:

- визначити реальний стан розрахунково-платіжних відносин;
- оцінити якість та оборотність активів підприємства;
- визначити вплив боргових зобов'язань на фінансову стійкість;
- установити рівень кредитного навантаження;
- виявити проблемні зони та прострочені борги;
- оцінити комплексний фінансовий ризик.

Зміст аналізу в першу чергу залежить від його цілей: управління оборотним капіталом, прогнозування грошових потоків, оптимізація розрахунків або визначення фінансового результату.

Існує ціла сукупність теоретичних підходів до аналізу дебіторської заборгованості. Розглянемо більш детально основні з них за допомогою рисунку 1.3.

1. Структурно-динамічний підхід передбачає «дослідження загального обсягу дебіторської заборгованості; її структури за видами, контрагентами, строками виникнення; динаміки показників за кілька періодів; частки простроченої, сумнівної та безнадійної заборгованості» [31].

Структура та динаміка дозволяють виявити тенденції: «зростання обсягів, накопичення ризикових боргів, збільшення концентрації заборгованості в окремих дебіторів» [31].

2. Підхід оцінки якості дебіторської заборгованості визначає можливість її погашення. При цьому використовуються наступні основні критерії: «строковість; рівень ризику; регулярність розрахунків; фінансовий стан дебіторів; концентрація заборгованості» [31].

Для оцінки якості застосовують такі інструменти: «ранжування за строками виникнення (aging analysis); коефіцієнти сумнівності; резерв під знецінення дебіторки» [8].

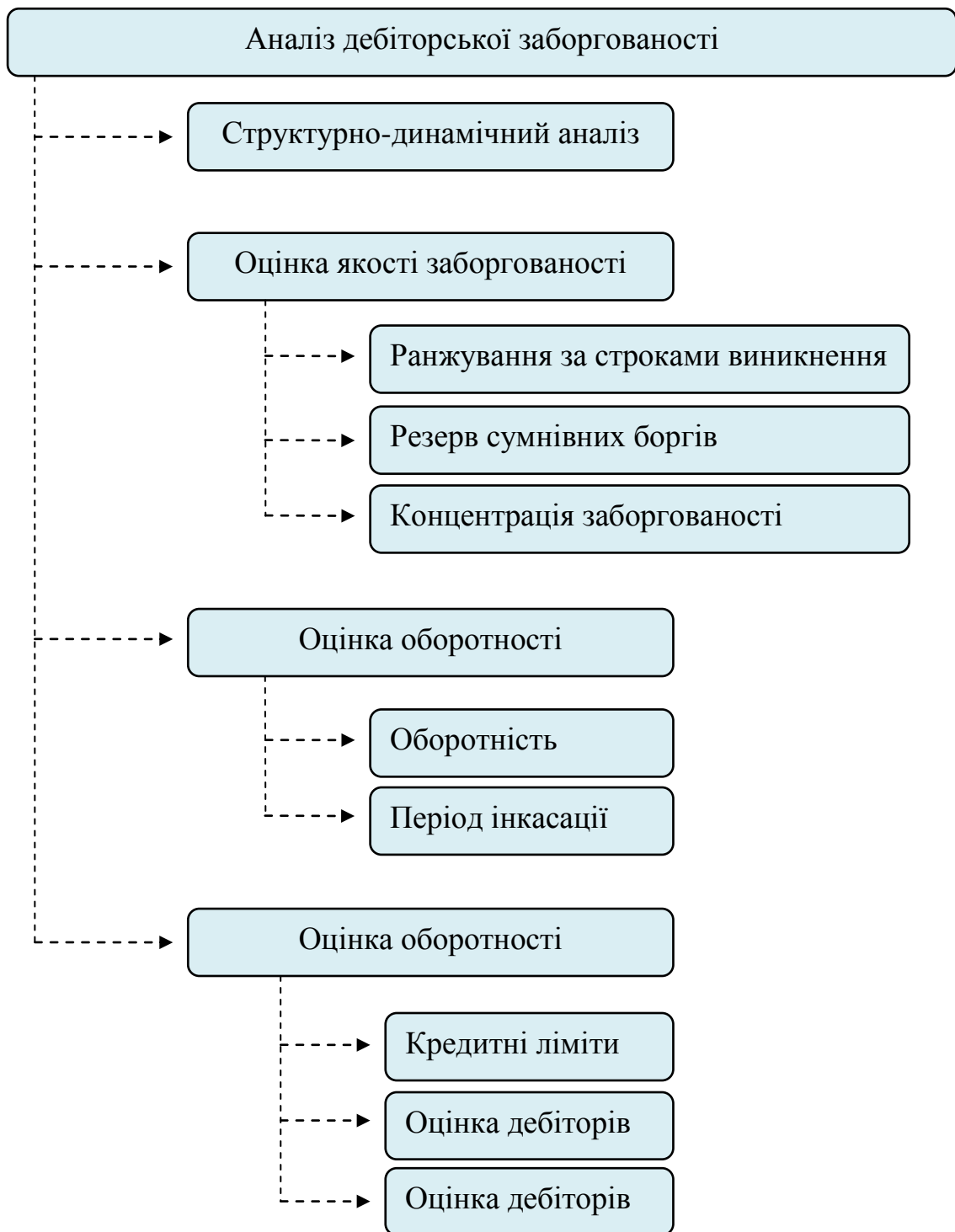

Рис. 3.1. Теоретичні підходи аналізу дебіторської заборгованості.

3. Оскільки оборотність дебіторської заборгованості є ключовим індикатором ефективності розрахунків, то часто для аналізу використовують підхід оборотності та ефективності. При цьому беруть до уваги наступні основні показники:

- Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості - скільки разів за рік погашається дебіторка.

- Середній період інкасації - час, за який дебітор перетворюється на грошові кошти.

- Чистий операційний цикл - визначає, скільки днів ресурси підприємства знаходяться в обороті.

Зрозуміло, що чим вищі ці показники, тим краща платіжна дисципліна покупців та ефективність управління.

4. У основі ризик-орієнтованого підходу лежить оцінка ймовірності неповернення боргів. При його використанні проводиться «оцінка фінансової надійності дебіторів; встановлюються кредитні ліміти; формується резерв сумнівних боргів; застосовується факторинг та страхування ризиків» [31].

З огляду на теоретичні підходи до аналізу кредиторської заборгованості, то тут варто зупинити увагу на наступних:

1. Оцінка структури та динаміки, яка включає «визначення обсягів кредиторської заборгованості; структуру за видами: перед постачальниками, бюджетом, персоналом, банками; співвідношення коротко- і довгострокових зобов'язань; наявність простроченої кредиторки» [8].

2. Аналіз строків виконання зобов'язань, за яким «використовується метод ранжування за строками та визначення: частки боргів, термін погашення яких настав; боргів, строк позовної давності яких минув; заборгованості, що підлягає реструктуризації» [8].

3. Фінансовий підхід (оцінка залежності від кредиторів). Оскільки кредиторська заборгованість може виступати корисним джерелом фінансування операційного циклу фактором фінансової нестабільності, то проводиться визначення наступних основних показників: коефіцієнту покриття кредиторської заборгованості оборотними активами; співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості; рівня простроченої кредиторки.

4. Оцінка ризиків в свою чергу включає «визначення ризику втрати партнерів; штрафних санкцій; судових спорів; блокування поставок;

залежність від одного великого постачальника» [8]. Загалом ризик-орієнтований підхід дозволяє визначити безпечний рівень кредиторської заборгованості.

Окреслимо вищеописані підходи аналізу кредиторки на рисунку 1.4.

Рис. 1.4. Теоретичні підходи до аналізу кредиторської заборгованості.

Загалом теоретичні підходи до аналізу заборгованості охоплюють широкий спектр методів, що дозволяють всебічно оцінити фінансово-господарські взаємовідносини підприємства. Комплексне застосування різних методичних інструментів забезпечує не лише діагностику поточного стану, а й формування обґрунтованих управлінських рішень щодо оптимізації боргової політики, підвищення ліквідності, зниження фінансових ризиків та забезпечення стабільного розвитку підприємства.

Висновки до розділу 1

У результаті проведеного теоретичного дослідження економічної сутності, класифікації, нормативно-правового регулювання та методичних підходів до аналізу дебіторської і кредиторської заборгованості можна сформулювати такі узагальнені висновки.

Заборгованість підприємства є невід'ємною складовою його операційної, фінансової та інвестиційної діяльності, що відображає сукупність прав та зобов'язань у розрахунках із контрагентами.

Дебіторська заборгованість виступає активом, оскільки містить майбутні економічні вигоди, тоді як кредиторська заборгованість є пасивом, що відображає боргові зобов'язання підприємства. Дебіторка та кредиторка одночасно виконують функцію елементів управління оборотним капіталом та показників фінансової стійкості. Їх оптимальні пропорції визначають ефективність функціонування підприємства.

Взаємозв'язок між двома видами заборгованості є ключовим: надмірне збільшення дебіторки знижує ліквідність, а надмірне зростання кредиторки загрожує неплатоспроможністю та фінансовими ризиками.

Економічна природа заборгованості полягає у відтермінуванні платежів, що може виступати як інструментом фінансування, так і джерелом ризиків.

Класифікація заборгованостей забезпечує систематизацію інформації та дозволяє обрати адекватні методи аналізу, контролю і регулювання. Основними класифікаційними ознаками є: термін погашення (поточна, довгострокова); ступінь реальності стягнення (нормальна, сумнівна, безнадійна); форма виникнення (товарна, нетоварна, штрафна тощо); економічний зміст (операційна, фінансова, інша).

Для кредиторської заборгованості ключовими класифікаційними групами є: борги перед постачальниками, бюджетом, персоналом, банками, іншими кредиторами. Чітке групування заборгованостей дозволяє визначити

рівень їх ліквідності, структуру та динаміку, а також дає змогу оцінити їх вплив на фінансову стійкість підприємства. Використання класифікації є необхідною умовою формування ефективної облікової політики та системи аналітичного контролю.

Управління заборгованістю підприємства здійснюється в межах широкого нормативного поля, що включає закони, національні та міжнародні стандарти бухгалтерського обліку, податкове законодавство, цивільно-правові норми та внутрішні регламенти.

Основні законодавчі акти - Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність», Податковий кодекс України, Цивільний кодекс, Господарський кодекс - регулюють правила оформлення розрахунків, терміни позовної давності, порядок відображення боргів у фінзвітності.

Визначення дебіторської та кредиторської заборгованості, порядок їх визнання, оцінки та списання регламентується НП(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість», НП(С)БО 11 «Зобов'язання» та міжнародними аналогами IAS 1, IAS 32, IFRS 9.

Аналіз заборгованості охоплює систему методів, що дозволяють оцінити фінансові результати, ліквідність, ризики та ефективність управління оборотним капіталом.

Основні підходи до аналізу дебіторської заборгованості: структурно-динамічний (виявлення тенденцій і пропорцій); якісний (за строками виникнення та ризикованістю); підхід оборотності (період інкасації, оборотність активів); ризик-орієнтований (оцінка надійності дебіторів, резерв сумнівних боргів).

Аналіз кредиторської заборгованості ґрунтується на: структурному аналізі; оцінці строків та наявності прострочення; визначенні фінансової залежності від кредиторів; оцінці ризиків (санкцій, штрафів, судових витрат).

Важливим є співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованостей як показник платоспроможності та збалансованості грошових потоків.

РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА СТАН ОБЛІКУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ТА КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ НА ПІДПРИЄМСТВІ

2.1. Фінансово-економічна характеристика товариства

У ході виконання кваліфікаційної роботи використано первинні та зведені облікові дані товариства з обмеженою відповідальністю «ПРОМО МАЙСТЕР ГРУПП», яке провадить господарську діяльність на території міста Запоріжжя Запорізької області. Підприємство було засновано у 2019 році та на початковому етапі функціонувало переважно як суб'єкт оптової торгівлі. У подальшому, реагуючи на потреби ринку та внутрішні управлінські завдання, товариство розширило спектр діяльності, значну частину якої нині становлять різні види послуг. Важливою особливістю організаційної структури підприємства є наявність облікового підрозділу, що забезпечує належний рівень ведення бухгалтерського, податкового та управлінського обліку. Саме ця обставина стала одним із ключових чинників вибору підприємства як бази практичної підготовки та подальшого дослідницького супроводу дипломної роботи.

Темпоральні межі аналізу окреслено періодом 2020-2024 рр., що дозволяє простежити динаміку фінансово-господарської діяльності підприємства від моменту його створення до етапу стабілізації та розширення операційної діяльності. Однак необхідно враховувати, що 2019 рік є початковим для підприємства, а отже відображає період становлення, формування активів, налагодження операційних процесів і створення стартової фінансової бази. У зв'язку з цим показники базового 2020 року мають обмежену аналітичну значущість, що потребує особливо коректного підходу при формуванні порівняльних висновків.

Проведення оцінки фінансового стану традиційно розпочинається з аналізу складу та структури майна підприємства та визначення джерел його фінансування. У сучасній економічній теорії активи розглядаються як

матеріальний та нематеріальний потенціал підприємства, що сформований унаслідок попередньої діяльності та здатний приносити економічні вигоди у майбутньому. Структура капіталу відображає співвідношення власних і залучених ресурсів, а її оптимальність визначає рівень фінансової стійкості та ефективність управління зобов'язаннями.

Для формування цілісної характеристики економічного потенціалу ТОВ «ПРОМО МАЙСТЕР ГРУПП» здійснено аналіз динаміки активів та структури капіталу підприємства за досліджуваний період. У таблиці 2.1 наведено узагальнені дані щодо складу майна, його структури, темпів зміни основних груп активів, а також джерел формування капіталу - власних та залучених.

Таблиця 2.1

Оцінка майна та капіталу ТОВ «ПРОМО МАЙСТЕР ГРУПП»
за 2020-2024 рр., тис. грн.

№ з/п	Види активів (майна) та пасивів (капіталу)	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2024 р.	Відношення у % 2024 р. до 2020 р.
	Майно - усього	336,9	892,0	1 679,5	2 800,7	3 903,0	1158,50%
1	Необоротні активи	7,0	17,9	26,9	311,8	430,0	6142,86%
1.1	в т.ч.: основні засоби	9,2	7,0	17,9	26,9	311,8	3389,13%
2	Оборотні активи	329,9	874,1	1 652,6	2 488,9	3 473,0	1052,74%
2.1	Запаси	6,1	11,7	17,6	68,6	95,0	1557,38%
2.2	Поточна дебіторська заборгованість	247,7	781,1	949,6	2 279,5	2 900,0	1170,77%
2.3	Гроші, їх еквіваленти та поточні фінансові інвестиції	62,0	64,3	465,3	125,3	420,0	677,42%
2.4	Інші оборотні активи	13,9	17,0	220,1	15,5	58,0	417,27%
	Капітал - усього	336,9	892,0	1 679,5	2 800,7	3 903,0	1158,50%
4.	Власний капітал	84,4	190,7	329,5	1 833,0	1 910,0	2263,03%
4.1	Зареєстрований (пайовий) капітал	50,0	50,0	50,0	50,0	50,0	100,00%
5.	Зобов'язання і забезпечення	252,5	701,3	1 350,0	967,7	1 993,0	789,31%
5.1	Довгострокові зобов'язання	-	599,7	-	-	-	-
5.2	Поточні зобов'язання	252,5	101,6	1 350,0	967,7	1 993,0	789,31%
5.3	Поточна кредиторська заборгованість	13,2	46,9	48,2	907,6	999,2	7569,70%

Такий підхід дозволяє комплексно оцінити, яким чином підприємство управляє своїми ресурсами, наскільки раціонально формує інвестиційні та

оборотні активи, а також чи забезпечують наявні джерела фінансування достатній рівень ліквідності, платоспроможності та фінансової стійкості. Дані таблиці виступають інформаційною базою для подальших аналітичних узагальнень у межах другого розділу дослідження.

Аналіз динаміки активів та джерел їх формування свідчить про інтенсивний розвиток ТОВ «ПРОМО МАЙСТЕР ГРУПП» протягом досліджуваного періоду. Загальна вартість майна підприємства зросла з 336,9 тис. грн. у 2020 році до 3903 тис. грн. у 2024 році, тобто збільшилася більш ніж у 11,5 рази (1158,5%). Такі темпи приросту є характерними для компаній, що проходять фазу активного становлення та розширення операційної діяльності.

Вартість необоротних активів підвищилася з 7 тис. грн. до 430 тис. грн., що становить 6142,86% приросту. Це свідчить про стратегічне оновлення матеріально-технічної бази підприємства, можливе придбання нового обладнання чи довгострокових ресурсів для посилення операційних можливостей. Основні засоби зросли у 34 рази, що підтверджує значне технічне укріплення підприємства. Така тенденція вказує на перехід від переважно торговельної діяльності до більш комплексної операційної моделі з високою часткою активної участі в процесах надання послуг.

Оборотні активи, як основна частина ресурсів підприємства, також показали істотне зростання - з 329,9 тис. грн. у 2020 році до 3473 тис. грн. у 2024 році (1052,74%). Проте, у порівнянні з необоротними активами, темпи їх приросту є більш помірними, що свідчить про поступове балансування структури активів.

Основні фактори збільшення оборотних активів:

- поточна дебіторська заборгованість зросла у 11,7 рази, досягнувши 2900 тис. грн., що може свідчити як про збільшення обсягів реалізації, так і про подовження термінів розрахунків із покупцями.

- грошові кошти та їх еквіваленти, незважаючи на коливання в різні періоди, у 2024 році становлять 420 тис. грн., що у 6,8 рази більше за рівень

2020 року.

- запаси збільшилися у 15,6 рази, що свідчить про розширення виробничо-торговельних операцій.

Загальний капітал за аналізований період повністю відповідає динаміці активів і також зріс у 11,5 рази. Власний капітал зріс з 84,4 тис. грн. до 1910 тис. грн. (2263,03%). Це свідчить про накопичення нерозподіленого прибутку, покращення фінансових результатів, зростання стійкості підприємства. Зареєстрований капітал залишався незмінним (50 тис. грн.), а отже, збільшення власного капіталу забезпечено виключно за рахунок операційної діяльності.

Зобов'язання та забезпечення зросли з 252,5 тис. грн. до 1993 тис. грн., однак темпи їх приросту нижчі, ніж у власного капіталу.

Варто вказати і деякі особливості по окремих показниках. Довгострокові зобов'язання мали лише короткостроковий прояв у 2021 році, після чого зникли зі структури пасивів - підприємство відмовилося від довгострокових кредитів чи позик.

Поточні зобов'язання стабільно зростали, але в межах пропорцій до загальних активів. Поточна кредиторська заборгованість збільшилася найдинамічніше - у 75 разів, що може вказувати на розширення товарного кредитування, активні закупівлі або залежність від зовнішніх контрагентів.

Узагальнюючи результати аналізу, можна зробити такі висновки:

- підприємство демонструє високі темпи розвитку, характерні для бізнесу, що вийшов на етап масштабування.

- структура активів поступово стає більш збалансованою: хоча оборотні активи домінують, частка необоротних ресурсів суттєво зросла.

- значне збільшення дебіторської та кредиторської заборгованості потребує посиленого контролю, щоб уникнути втрати ліквідності.

- позитивним є випереджальне зростання власного капіталу порівняно із зобов'язаннями, що підвищує фінансову стійкість підприємства.

- розширення майнової бази свідчить про стратегічні інвестиції у

розвиток, що створює передумови для подальшого зміцнення позицій на ринку.

Для визначення ефективності використання матеріально-технічної бази підприємства та оцінки динаміки відтворювальних процесів проведено аналіз руху та функціонального стану основних засобів ТОВ «ПРОМО МАЙСТЕР ГРУПП» за 2020-2024 рр. У таблиці 2.2 подано ключові показники, що характеризують наявність, оновлення, вибуття та рівень зношеності основних засобів, що дозволяє оцінити інтенсивність інвестиційної діяльності та визначити тенденції розвитку матеріальних ресурсів підприємства.

Таблиця 2.2

Оцінка руху та функціонального стану основних засобів
ТОВ «ПРОМО МАЙСТЕР ГРУПП» за 2020-2024 рр.

№ з/п	Показники	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2024 р.	Відношення у % (відхилення,+;-) 2024 р. до 2020 р.
Вихідна інформація, тис. грн.							
1	Вартість основних засобів на початок року	19,0	18,2	32,0	57,2	5 238,3	27570,00%
2	Вартість основних засобів на кінець року	18,2	32,0	57,2	5 238,3	5 650,0	31043,96%
3	Нараховано амортизації за рік	3,0	2,1	16,2	4 896,2	293,5	9783,33%
4	Знос основних засобів:						
	а) на початок року	9,0	12,0	14,1	30,3	4 926,5	54738,89%
	б) на кінець року	12,0	14,1	30,3	4 926,5	5 220,0	43500,00%
Показники руху основних засобів							
5	Річний приріст(+) або зменшення (-), тис. грн.	-0,8	13,8	25,2	5 181,1	411,7	+412,50
6	Темп зростання (зниження), %	95,8	176	179	9158	108	+12,07 в.п.
7	Темп приросту (зменшення), %	-4,2	76	79	9058	8	+12,07 в.п.
8	Період обороту, років	6,2	12,0	2,8	0,5	18,5	+12,35
Показники функціонального стану основних засобів							
9	Коефіцієнт зносу, %:						
	а) на початок року	47,37	65,93	44,06	52,97	94,05	+46,48 в.п.
	б) на кінець року	63,16	77,47	94,69	8612,76	99,65	+36,49 в.п.
10	Коефіцієнт придатності,%:						
	а) на початок року	52,63	34,07	55,94	47,03	5,95	-46,68 в.п.
	б) на кінець року	36,84	22,53	5,31	-8512,76	0,35	-36,49 в.п.

Аналіз руху основних засобів показує різко виражену тенденцію до їх нарощення у 2023-2024 рр. Вартість основних засобів на кінець періоду

збільшилася у понад 310 разів, що свідчить про масштабні інвестиції в оновлення матеріально-технічної бази підприємства. Значне збільшення амортизаційних відрахувань, особливо у 2023 році, вказує на введення в експлуатацію великої кількості нових активів. У той же час рівень зносу основних засобів істотно зростав протягом усього періоду, досягнувши у 2024 році понад 99% на кінець року. Це свідчить про прискорене старіння основних фондів або некоректність взаємної динаміки зносу та нових надходжень, що може вимагати уточнення амортизаційної політики.

Коефіцієнт придатності знизився до критичних значень (0,35% на кінець 2024 року), що свідчить про фактичну повну амортизацію більшості основних засобів. Така ситуація може негативно впливати на ефективність діяльності, якщо значна частина основних засобів втратила функціональні властивості. Період обороту основних засобів у 2024 році збільшився до 18,5 років, що відображає зниження швидкості оновлення та уповільнення відтворювальних процесів порівняно з попередніми роками.

Фінансові результати діяльності підприємства є ключовим показником ефективності його господарювання та здатності забезпечувати стає функціонування у довгостроковій перспективі. Аналіз прибутковості дозволяє оцінити рівень доходів, витрат, динаміку змін фінансового результату, а також виявити чинники, що впливають на формування прибутку чи збитку. Подана таблиця 2.3 відображає основні показники фінансових результатів підприємства за відповідний період, що дає змогу простежити тенденції розвитку, визначити фінансові сильні та слабкі сторони, а також сформулювати аналітичні висновки для подальшого управлінського прийняття рішень.

Аналіз фінансових результатів ТОВ «ПРОМО МАЙСТЕР ГРУПП» за 2020-2024 рр. свідчить про суттєве розширення масштабів діяльності та істотне покращення кінцевих фінансових підсумків. Передусім привертає увагу різке зростання чистого доходу від реалізації, який у 2024 р. перевищив рівень 2020 р. у 5,6 рази (з 3264,3 тис. грн. до 18200 тис. грн.). Таке

збільшення доходів відбувалося нерівномірно: у 2023 р. спостерігається пікове значення (29646,4 тис. грн.), після чого у 2024 р. відбулося коригування обсягів, але вони все одно залишаються значно вищими за базовий період.

Таблиця 2.3

Фінансові результати діяльності
ТОВ «ПРОМО МАЙСТЕР ГРУПП», тис. грн.

№ з/п	Показники	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2024 р.	Відношення у % 2024 р. до 2020 р.
1	Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	3264,3	8300,8	5598,8	29646,4	18200,0	557,55%
2	Операційні витрати, у тому числі: - собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг);	2699,3	7 357,0	4606,9	19415,1	11800,0	437,15%
	- інші операційні витрати.	321,4	390,4	403,4	6 263,3	1710,0	532,05%
3	Валовий прибуток (збиток)	565,0	943,8	991,9	10231,3	6400,0	1132,74%
4	Валовий прибуток (збиток) у % до чистого доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	17,31	11,37	17,72	34,51	35,16	+17,86 в.п
5	Фінансові та інвестиційні витрати	214,6	423,8	419,2	2 138,6	1 750,0	815,47%
6	Фінансовий результат до оподаткування	28,9	129,6	169,3	1 833,5	2 943,0	10183,39%
7	Витрати (дохід) з податку на прибуток	5,2	23,3	30,5	330,0	80,0	1538,46%
8	Чистий прибуток (збиток)	23,7	106,3	138,8	1 503,5	2 863,0	2839,30
9	Чистий прибуток (збиток) у % до чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	0,73	1,28	2,48	5,07	15,73	+15 в.п.
10	Чистий прибуток (збиток) у % до валового прибутку (збитку)	4,19	11,26	13,99	14,70	44,73	+40,54 в.п.

Операційні витрати також демонструють динамічне зростання, зумовлене розширенням операційної діяльності, збільшенням собівартості продукції та витрат, пов'язаних із забезпеченням виробничо-збутових процесів. Проте їх приріст був менш інтенсивним, ніж приріст доходів, що і сприяло покращенню фінансових результатів. Собівартість реалізації збільшилась у 4,37 рази, тоді як інші операційні витрати - у 5,32 рази, що

відображає ускладнення операційної діяльності та підвищення витратності окремих напрямів.

Валовий прибуток підприємства зріс у 11,3 рази, що є свідченням підвищення ефективності основної діяльності. Додатково покращилися показники рентабельності: валова рентабельність реалізації підвищилась із 17,31 % у 2020 р. до 35,16 % у 2024 р., тобто майже удвічі. Особливо високий рівень рентабельності спостерігався у 2023-2024 рр., що підтверджує здатність підприємства генерувати значну частку прибутку з кожної гривні доходу.

Фінансові та інвестиційні витрати демонструють значне зростання (у 8,15 рази), що може бути наслідком активного залучення позикового капіталу, реалізації інвестиційних програм або придбання основних засобів. Проте, незважаючи на збільшення витрат цього напрямку, підприємство змогло суттєво наростити фінансовий результат до оподаткування - з 28,9 тис. грн. у 2020 р. до 2943 тис. грн. у 2024 р.

Після врахування податку на прибуток чистий фінансовий результат також продемонстрував істотне зростання: чистий прибуток у 2024 р. становив 2863 тис. грн. проти 23,7 тис. грн. у 2020 році, що означає підвищення у понад 28 разів. Це свідчить про підвищення рентабельності діяльності та збільшення фінансових можливостей підприємства.

Показники чистої рентабельності реалізації також суттєво зросли: із 0,73 % у 2020 р. до 15,73 % у 2024 р. Це означає, що підприємство стало значно ефективнішим у використанні отриманих доходів. Аналогічно зросла й рентабельність валового прибутку: із 4,19 % до 44,73 %. Загалом зростання чистого прибутку та рентабельності підтверджують високу ефективність прийнятих управлінських рішень і свідчать про позитивні перспективи подальшого розвитку.

Для забезпечення стабільного функціонування підприємства та його здатності протистояти зовнішнім фінансово-економічним ризикам важливим є аналіз рівня фінансової стійкості. Він дає змогу оцінити оптимальність

структури капіталу, ступінь залежності від залучених коштів, а також здатність підприємства підтримувати рівновагу між власними та позиковими ресурсами. У таблиці 2.4 для оцінки фінансової стійкості ТОВ «ПРОМО МАЙСТЕР ГРУПП» за 2020-2024 рр. представлено ключові показники, що характеризують динаміку забезпеченості підприємства власним капіталом, рівень його фінансової незалежності та здатність до самофінансування.

Таблиця 2.4

Оцінка фінансової стійкості
ТОВ «ПРОМО МАЙСТЕР ГРУПП» за 2020-2024 рр.

№ з/п	Показники	2020 р.	2021 р.	2022р.	2023 р.	2024 р.	Відношення у % 2024 р. до 2020 р.
1. Показники структури капіталу							
1.1	Коефіцієнт автономії	0,25	0,21	0,20	0,65	0,49	195,34
1.2	Коефіцієнт концентрації залученого капіталу	0,75	0,79	0,80	0,35	0,51	68,13
1.3	Коефіцієнт фінансування	0,33	0,27	0,24	1,89	0,96	286,71
1.4	Коефіцієнт фінансового ризику	2,99	3,68	4,10	0,53	1,04	34,88
1.5	Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів	1,00	0,24	1,00	1,00	1,00	100,00
1.6	Коефіцієнт структури залученого капіталу	-	0,86	-	-	-	-
2. Показники стану оборотних активів							
2.1	Коефіцієнт маневреності власного капіталу	77,40	772,50	302,60	1521,20	1480,00	1912,14
2.2	Коефіцієнт забезпеченості оборотних коштів	0,23	0,88	0,18	0,61	0,43	181,63
2.3	Коефіцієнт забезпеченості запасів	12,69	66,03	17,19	22,17	15,58	122,78
2.4	Коефіцієнт маневреності власних оборотних коштів	0,68	0,08	1,31	0,06	0,18	26,46
3. Показники стану основного капіталу							
3.1	Коефіцієнт реальної вартості майна	0,05	0,03	0,03	0,14	0,13	296,19
3.2	Коефіцієнт реальної вартості основних засобів у майні	0,03	0,02	0,02	0,11	0,11	403,44
3.3	Коефіцієнт накопичення амортизації	0,49	0,44	0,53	0,94	0,92	186,83
3.4	Коефіцієнт співвідношення оборотних і необоротних активів	47,13	48,83	61,43	7,98	8,08	17,14

Аналіз показників фінансової стійкості ТОВ «ПРОМО МАЙСТЕР

ГРУПП» за 2020-2024 рр. свідчить про суттєві структурні зміни в управлінні капіталом та ресурсами підприємства. Протягом досліджуваного періоду спостерігається зміцнення позицій підприємства за рахунок підвищення частки власного капіталу: коефіцієнт автономії зріс з 0,25 до 0,49, що означає удвічі більшу фінансову незалежність від зовнішніх джерел. Водночас коефіцієнт концентрації залученого капіталу зменшився до 0,51, що показує рух до поступового зниження боргового навантаження.

Позитивні тенденції підтверджуються динамікою коефіцієнта фінансування, який у 2024 р. зріс майже в три рази порівняно з 2020 р., а також значним зменшенням коефіцієнта фінансового ризику (з 2,99 до 1,04), що свідчить про зниження залежності підприємства від позикових коштів і підвищення платоспроможності.

Разом із тим, структура оборотних активів змінювалася нерівномірно. Коефіцієнт маневреності власного капіталу істотно підвищився, досягнувши 1480 %, що вказує на високу гнучкість у використанні власних ресурсів. Це може бути пов'язано зі збільшенням власних оборотних коштів і зростанням обсягів діяльності. Коефіцієнт забезпеченості оборотних коштів також виріс майже вдвічі, що характеризує зміцнення оборотного капіталу та його здатність покривати поточні потреби.

Оцінка основного капіталу демонструє суттєве збільшення питомої ваги реальних активів у складі майна підприємства. Коефіцієнт реальної вартості майна зріс майже утричі, а реальної вартості основних засобів - у понад чотири рази. Це свідчить про активізацію інвестиційної діяльності, оновлення та розширення матеріально-технічної бази. Водночас коефіцієнт накопичення амортизації значно підвищився, що є ознакою швидкого зростання обсягів амортизаційних відрахувань і, відповідно, формування внутрішніх ресурсів для відтворення основних засобів.

Разом з тим, співвідношення оборотних і необоротних активів зазнало різкого зниження - з 47,13 до 8,08, що говорить про зростання частки необоротних активів у загальній структурі майна, що може бути наслідком

масштабних інвестицій у розвиток виробничої та технічної бази підприємства.

У цілому фінансова стійкість ТОВ «ПРОМО МАЙСТЕР ГРУПП» протягом аналізованого періоду демонструє позитивну динаміку: підприємство зміцнило власний капітал, знизило ризиковість фінансової структури, покращило гнучкість управління ресурсами та активізувало інвестиційні процеси. Це створює передумови для підвищення конкурентоспроможності й стабільності підприємства в довгостроковій перспективі.

Ефективне управління оборотними активами є ключовою передумовою забезпечення платоспроможності та фінансової рівноваги підприємства. Аналіз показників ліквідності та оборотності дозволяє оцінити здатність підприємства своєчасно виконувати свої зобов'язання, швидкість перетворення активів у грошову форму та раціональність використання оборотних ресурсів. У таблиці 2.5 наведено основні показники, що відображають динаміку зміни фінансового стану ТОВ «ПРОМО МАЙСТЕР ГРУПП» та його операційної ефективності протягом аналізованого періоду.

Аналіз показників ліквідності та платоспроможності ТОВ «ПРОМО МАЙСТЕР ГРУПП» свідчить про значні коливання у структурі оборотних активів і зобов'язань протягом 2020-2024 рр. Загалом підприємство зберігає здатність покривати поточні зобов'язання, однак баланс між активами різного ступеня ліквідності та короткостроковими боргами змінювався нерівномірно.

Високоліквідні активи підвищилися у 6,7 рази порівняно з 2020 р., що говорить про збільшення грошових коштів і їх еквівалентів. Проте одночасно найбільш строкові зобов'язання зросли у понад 75 разів, що вказує на суттєве зростання короткострокового боргового навантаження. Така диспропорція знижує миттєву платоспроможність підприємства, що підтверджується зниженням коефіцієнта абсолютної ліквідності до 0,21, тобто рівня нижче нормативного значення.

Таблиця 2.5

Оцінка ліквідності, платоспроможності та оборотності оборотних активів
ТОВ «ПРОМО МАЙСТЕР ГРУПП», тис. грн.

№ з/п	Показники	2020 р.	2021р.	2022 р.	2023 р.	2024 р.	Відношення у % 2024 р. до 2020 р.
1. Оцінка ліквідності							
1.1	Високоліквідні активи (А1)	62,0	64,3	465,3	125,3	420,0	677,42
1.2	Середньоліквідні активи (А2)	261,6	798,1	1169,7	2295,0	2958,0	1130,73
1.3	Низьколіквідні активи (А3)	6,1	11,7	17,6	68,6	95,0	1557,38
1.4	Найбільш строкові зобов'язання (П1)	13,2	46,9	48,2	907,6	999,2	7569,70
1.5	Короткострокові зобов'язання (П2)	239,3	54,7	1301,8	60,1	993,8	415,29
1.6	Довгострокові зобов'язання (П3)	-	599,7	-	-	-	-
2. Оцінка платоспроможності							
2.1	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,25	0,63	0,34	0,13	0,21	85,82
2.2	Проміжний коефіцієнт покриття	1,23	8,32	1,05	2,49	1,67	135,82
2.3	Коефіцієнт покриття (загальної ліквідності)	1,31	8,60	1,22	2,57	1,74	133,38
2.4	Коефіцієнт загальної платоспроможності	1,33	1,27	1,24	2,89	1,96	146,77
3. Оцінка оборотності оборотних активів							
3.1	Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	3264,30	8300,80	5598,80	29646,40	18200,00	557,55
3.2	Середньорічна вартість оборотних активів	382,25	602,00	1263,35	2070,75	2980,95	779,84
3.3	Коефіцієнт обертання оборотних активів	8,54	13,79	4,43	14,32	6,11	71,49
3.4	Коефіцієнт завантаження оборотних активів	0,12	0,07	0,23	0,07	0,16	139,87
3.5	Тривалість одного обороту оборотних активів, днів	42,16	26,11	81,23	25,15	58,96	139,87

Проміжний коефіцієнт покриття та коефіцієнт загальної ліквідності залишаються в межах прийнятних значень, хоча їх нестабільність свідчить про залежність підприємства від збільшення або зменшення дебіторської заборгованості. У 2024 р. коефіцієнт загальної платоспроможності становить 1,96, що перевищує норматив і свідчить про достатній обсяг активів для покриття всіх зобов'язань, але з суттєвою різницею між окремими видами ліквідності.

Щодо оборотності оборотних активів, спостерігається змішана динаміка. Попри суттєве зростання чистого доходу, коефіцієнт обертання оборотних активів у 2024 р. знизився до 6,11, що на 28,5 % нижче рівня 2020 року. Це означає, що оборотні активи стали використовуватися менш ефективно, а їх повний оборот у 2024 р. триває майже 59 днів - на 40 % довше, ніж у базовому році. Підвищення коефіцієнта завантаження оборотних активів також сигналізує про збільшення капіталомісткості операційної діяльності.

У цілому можна зробити висновок, що підприємство зберігає задовільний рівень ліквідності та платоспроможності, проте його ефективність управління оборотними активами потребує удосконалення. Зокрема, доцільно зменшити залежність від короткострокових зобов'язань, активізувати роботу з дебіторською заборгованістю та підвищити швидкість обороту матеріальних ресурсів і грошових коштів. Такі заходи сприятимуть зміцненню фінансової стійкості та покращенню операційної результативності товариства.

Оцінка ділової активності відображає ключові показники, що характеризують ефективність операційної діяльності підприємства, швидкість обігу його ресурсів та здатність генерувати доходи. Аналіз цих показників дозволяє оцінити інтенсивність використання активів, результативність управління оборотними коштами та загальну динаміку розвитку товариства в досліджуваному періоді.

Аналіз ділової активності ТОВ «ПРОМО МАЙСТЕР ГРУПП» за 2020-2024 рр. за допомогою даних таблиці 2.6 свідчить про суттєві коливання ефективності використання активів та капіталу, зумовлені як зміною масштабів діяльності, так і трансформацією структури ресурсів підприємства. Чистий дохід від реалізації за п'ять років зріс у 5,6 рази, що відображає інтенсивне розширення операційної діяльності в окремі періоди, насамперед у 2023 р. Однак зниження доходу у 2024 р. порівняно з 2023 р. може свідчити про корекцію попиту або зміну ринкових умов.

Таблиця 2.6

Оцінка ділової активності
ТОВ «ПРОМО МАЙСТЕР ГРУПП» за 2020-2024 рр.

№ з/п	Показники	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023р.	2024 р.	Відношення у % 2024р. до 2020р.
Вихідна інформація, тис. грн.							
1	Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	3264,3	8300,8	5598,8	29646,4	18200,0	557,55
2	Середньорічна вартість капіталу	390,4	614,5	1285,8	2240,1	3351,9	858,68
3	Середньорічна вартість необоротних активів	95,3	137,6	260,1	1081,3	1871,5	1963,80
4	Середньорічна вартість оборотних активів	8,1	12,5	22,4	169,4	370,9	4579,01
5	Середньорічна вартість оборотних виробничих фондів та готової продукції і товарів	6,4	8,9	14,7	43,1	81,8	1278,13
6	Середньорічна величина поточної дебіторської заборгованості	286,9	514,4	865,4	1614,6	2589,8	902,82
7	Середньорічна вартість власного капіталу	95,3	137,6	260,1	1081,3	1871,5	1963,80
8	Середньорічна величина кредиторської заборгованості	19,2	30,1	47,6	477,9	953,4	4965,63
Показники ділової активності							
9	Загальний коефіцієнт обертання капіталу	8,36	13,51	4,35	13,23	5,43	64,93
10	Фондовіддача необоротних активів, грн.	34,25	60,35	21,53	27,42	9,72	28,39
11	Коефіцієнт обертання оборотних активів	403,00	666,73	249,95	175,06	49,07	12,18
12	Тривалість одного обороту оборотних активів, днів	0,89	0,54	1,44	2,06	7,34	821,28
13	Коефіцієнт обертання оборотних виробничих фондів та готової продукції і товарів	510,05	932,67	382,17	687,85	222,49	43,62
14	Тривалість одного обороту оборотних виробничих фондів, днів	0,71	0,39	0,94	0,52	1,62	229,24
15	Коефіцієнт обертання поточної дебіторської заборгованості	11,38	16,14	6,47	18,36	7,03	61,76
16	Тривалість одного обороту поточної дебіторської заборгованості, днів	31,63	22,31	55,64	19,61	51,23	161,93
17	Коефіцієнт обертання власного капіталу	34,25	60,35	21,53	27,42	9,72	28,39
18	Тривалість одного обороту власного капіталу, днів	10,51	5,97	16,72	13,13	37,02	352,22

Загальний коефіцієнт обертання капіталу за аналізований період знизився до 64,9% від рівня 2020 р., що вказує на зменшення швидкості генерування виручки з кожної гривні капіталу. Це означає, що збільшення обсягів активів випереджає темпи зростання доходів.

Фондовіддача необоротних активів скоротилася майже в 3,5 рази, що може бути результатом значного збільшення їх вартості у 2023-2024 рр. при недостатньому прирості доходів і говорить про зниження ефективності капітальних інвестицій.

Коефіцієнт їх обертання зменшився у 8,2 рази, а тривалість обороту зросла більш ніж у 8 разів. Дані вказують на істотне накопичення оборотних ресурсів, їх повільне використання та потенційні проблеми з оптимальністю структури запасів і дебіторської заборгованості.

Попри зростання їх вартості, оборотність також уповільнилася майже у 2,3 рази, а тривалість обороту збільшилася в понад 2 рази. Тому можемо сказати про менш ефективне використання матеріальних ресурсів або збільшення незавершеного виробництва та запасів.

Коефіцієнт обертання дебіторської заборгованості зменшився до 61,8% від рівня 2020 р., а строк її погашення зріс із 31 до 51 дня. Це вказує на зниження платіжної дисципліни покупців та ризик зростання проблемної дебіторки. Показник обертання власного капіталу скоротився майже в 3,5 рази, а тривалість обороту зросла у 3,5 рази. Це означає, що вкладений власний капітал став менш продуктивним через значне його збільшення відносно доходів.

У 2020-2024 рр. товариство демонструвало зростання масштабів діяльності, однак ефективність використання активів і капіталу суттєво знизилася. Ключові проблеми пов'язані з уповільненням оборотності оборотних активів, підвищенням рівня дебіторської заборгованості та зменшенням фондівіддачі. Для підвищення ділової активності доцільно оптимізувати структуру активів, активізувати роботу зі скорочення дебіторської заборгованості та підвищити ефективність використання інвестованого капіталу.

Інтегрований показник фінансового стану ТОВ «ПРОМО МАЙСТЕР ГРУПП» у 2020-2024 рр. демонструє поступове зниження узагальненої оцінки фінансової стійкості та результативності діяльності підприємства. Якщо у 2020-2021 рр. за даними додатку А значення показника перебувало на рівні 9,39-9,12, що відповідає високому рейтингу та свідчить про стабільний і достатньо сильний фінансовий стан, то починаючи з 2022 р. інтегральна оцінка знизилася до 7,60, а у 2023-2024 рр. опустилася до 7,55-

7,54. Таке зменшення означає, що у динаміці 2020-2024 рр. підприємство зберігає прийнятний фінансовий рівень (рейтинг А у всі роки), але водночас стикається з погіршенням частини ключових характеристик, які формують комплексну оцінку. Зниження інтегрованого показника свідчить про ослаблення темпів розвитку, накопичення фінансових ризиків та необхідність посилення контролю за ефективністю використання активів, структурою капіталу і результативністю основної діяльності.

У цілому, хоча підприємство утримує високий рейтинг, тенденція до зниження інтегрованого показника вказує на потребу в управлінських заходах для стабілізації та підвищення фінансової стійкості у майбутніх періодах.

2.2. Характеристика організації роботи бухгалтерських служб й оцінка основ облікової політики

Дослідження організації бухгалтерського обліку на підприємстві є важливою складовою аналізу його фінансового стану та ефективності управлінських рішень, а також визначення напрямів оптимізації облікового апарату та перерозподілу функціональних обов'язків. Розглянемо організаційну структуру роботи бухгалтерської служби ТОВ «ПРОМО МАЙСТЕР ГРУПП».

Передусім слід визначити поняття облікової політики: «це сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються підприємством для ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності» [7]. Головною метою облікової політики є «вибір найбільш ефективних для конкретного підприємства методів обліку та забезпечення складання фінансової звітності, яка відповідає встановленим якісним характеристикам» [7]. Іншими словами, підприємство обирає принципи та методи обліку так, щоб «достовірно відображати фінансовий стан та результати діяльності, а

також забезпечувати зіставність фінансових звітів» [7].

У ТОВ «ПРОМО МАЙСТЕР ГРУПП» весь спектр облікових функцій зосереджений у централізованій бухгалтерії, що розташована у головному офісі в Запоріжжі. Облікові функції розподілені між двома основними працівниками. Головному бухгалтеру покладено відповідальність за своєчасне та достовірне складання фінансової звітності. Однак його обов'язки виходять за межі стандартної подачі регламентованих звітів і включають підготовку податкової, статистичної та кадрово-зарплатної звітності. Водночас головний бухгалтер відповідає за організацію облікової політики, розділяючи цю функцію з керівником підприємства.

Відповідно до базової мети ведення обліку, яка полягає у «отриманні інформації для прийняття управлінських рішень та оцінки фінансового стану підприємства і результатів його діяльності» [42], ключовими вимогами до головного бухгалтера є дотримання чинного законодавства, точність і достовірність даних, а також своєчасність подачі звітності.

До основного функціоналу головного бухгалтера входить розрахунок амортизації, розподіл загальновиробничих витрат, облік капітальних витрат, контроль списання запасів, визначення первісної вартості необоротних активів та нарахування заробітної плати. Крім того, він бере участь у всіх перевіряючих комісіях, що створює єдиний контрольний механізм для всіх ділянок обліку.

Другий бухгалтер підприємства відповідає за документальне відображення заготівлі запасів, операції з реалізації продукції, касові та банківські розрахунки, нарахування і виплату заробітної плати та супровідні платежі, оприбуткування товарів, облік робіт і послуг, а також відображення поточних витрат, що виникають у процесі господарської діяльності.

На підприємстві відсутні окремі посади економіста, фінансиста, логіста чи секретаря-діловода - всі їх функції виконують бухгалтери. Відповідно, формування оперативної управлінської інформації розподіляється між ними за сегментами відповідальності.

Технічно облік ведеться за допомогою автоматизованої системи BAS Бухгалтерія, проте для потреб управлінського обліку активно використовується Microsoft Excel, де формуються структуровані таблиці для аналізу даних.

ТОВ «ПРОМО МАЙСТЕР ГРУПП» самостійно визначило параметри облікової політики, обрало форму обліку, технологію обробки даних та правила документообігу. Усі ключові аспекти облікової політики затверджені наказом керівника підприємства, який підписаний також головним бухгалтером. Документ періодично оновлюється у відповідності до розвитку підприємства та змін у законодавстві. Водночас наказ потребує деталізації щодо окремих ділянок обліку.

Важливим елементом ефективності роботи є чіткий механізм документообігу, який охоплює не лише фіксацію господарських операцій, а й переміщення документів між структурними підрозділами. На сьогоднішній день графік документообігу підприємства є не оптимальним і не забезпечує повного відображення руху документів на всіх ділянках.

Отже, для підвищення ефективності облікової роботи в ТОВ «ПРОМО МАЙСТЕР ГРУПП» рекомендується деталізувати наказ про облікову політику щодо окремих робочих ділянок, а також розробити Положення про бухгалтерську службу, що дозволить формалізувати організаційні аспекти та забезпечити належне регулювання її функціонування.

2.3. Стан обліку дебіторської та кредиторської заборгованості на підприємстві

У процесі здійснення господарської діяльності ТОВ «ПРОМО МАЙСТЕР ГРУПП» організовує облік розрахунків із контрагентами відповідно до вимог НП(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість» [25], НП(С)БО 11 «Зобов'язання» [26], Закону України «Про бухгалтерський облік

та фінансову звітність» [14] та інших нормативних актів. Система документального відображення розрахунків формується через застосування типових первинних документів, що підтверджують виникнення дебіторської або кредиторської заборгованості.

Документальне оформлення розрахунків у ТОВ «ПРОМО МАЙСТЕР ГРУПП» передбачає використання таких документів (рис. 2.1): «договорів поставки, виконання робіт чи надання послуг; рахунків-фактур; актів виконаних робіт або наданих послуг; видаткових накладних [25, 26]; «товарно-транспортних накладних; платіжних доручень, банківських виписок; прибуткових та видаткових касових ордерів; актів звірки взаєморозрахунків» [25, 26].

Рис. 2.1. Загальна схема документального оформлення дебіторської заборгованості.

Саме договір виступає первинним елементом формування як дебіторської, так і кредиторської заборгованості. У ньому «визначаються права та обов'язки сторін, порядок постачання продукції, умови оплати, строки погашення зобов'язань, механізм санкцій за прострочення» [11].

Схематично процес документування включає наступні етапи (рис: 2.2).

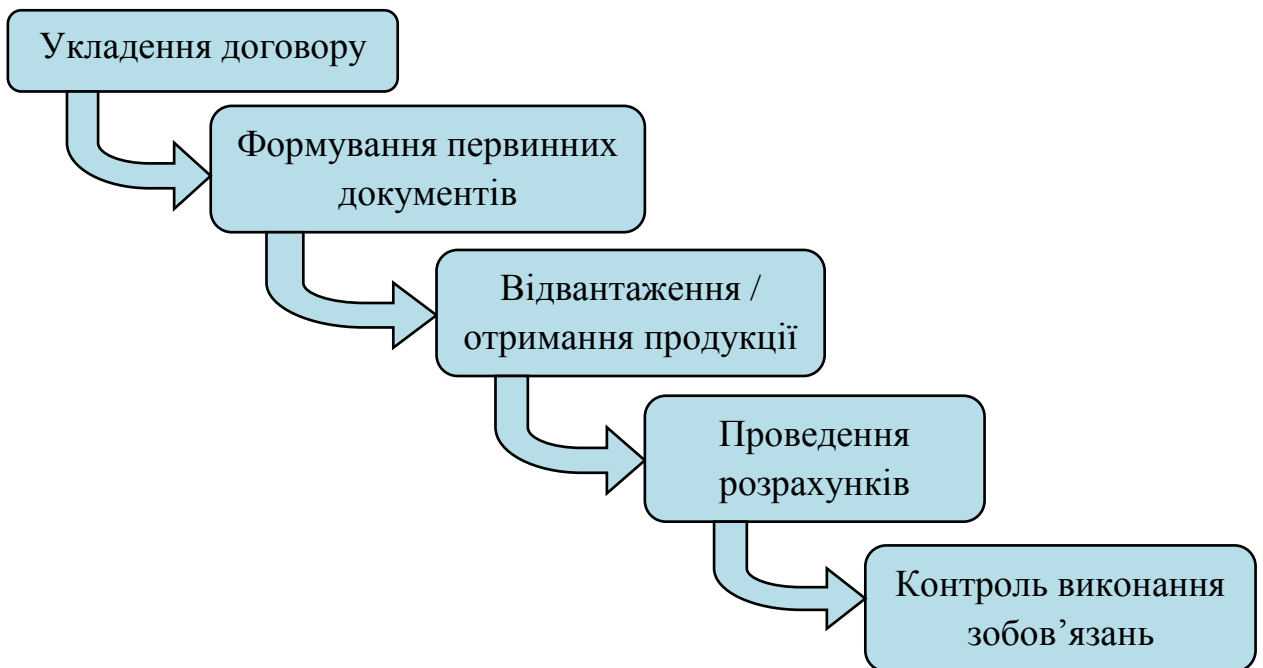

Рис. 2.2. Схема етапів процесу документування розрахунків.

Від умов договору залежить спосіб виникнення заборгованості:

- передплата (аванс) - формує кредиторську заборгованість перед покупцем або дебіторську заборгованість у разі авансу постачальнику;
- післяплата - створює дебіторську заборгованість покупця або кредиторську заборгованість підприємства перед постачальником;
- одночасне відвантаження та оплата - мінімізує період існування дебіторки чи кредиторки.

Синтетичний облік дебіторської заборгованості в ТОВ «ПРОМО МАЙСТЕР ГРУПП» здійснюється відповідно до НП(С)БО 10. На основі Плану рахунків підприємство сформувало робочий план рахунків, у межах якого використовуються: рахунок 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками» - відображає суми реалізації і отримані платежі, дебет якого показує реалізацію продукції чи послуг, кредит - надходження коштів від покупців; рахунок 37 «Розрахунки з різними дебіторами» - застосовується для обліку інших видів дебіторської заборгованості: видані аванси, претензії, відшкодування збитків тощо.

Аналітичний облік ведеться по кожному дебітору та по кожному договору з деталізацією строків виникнення й погашення заборгованості.

У разі несвоєчасного погашення боргу формується сумнівна заборгованість, що компенсується шляхом створення резерву сумнівних боргів (рахунок 38, рахунок 944). НП(С)БО 10 передбачає три методи його розрахунку, проте у ТОВ «ПРОМО МАЙСТЕР ГРУПП» метод вибирається з урахуванням оцінки платоспроможності кожного боржника.

Кредиторська заборгованість у товариства формується за НП(С)БО 11 «Зобов'язання». Основними рахунками є: рахунок 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками» (кредит - виникнення зобов'язань перед постачальниками; дебет - оплата або погашення заборгованості); рахунок 68 «Розрахунки за іншими операціями» - використовується для обліку штрафів, пені, строкової та простроченої заборгованості.

Кредиторська заборгованість ТОВ «ПРОМО МАЙСТЕР ГРУПП» підтверджується первинними документами: видатковими накладними постачальників, актами виконаних робіт, отриманими рахунками, ТТН, актами звірки, платіжними дорученнями. Схематично документальне оформлення кредиторської заборгованості наведено на рисунку 2.3.

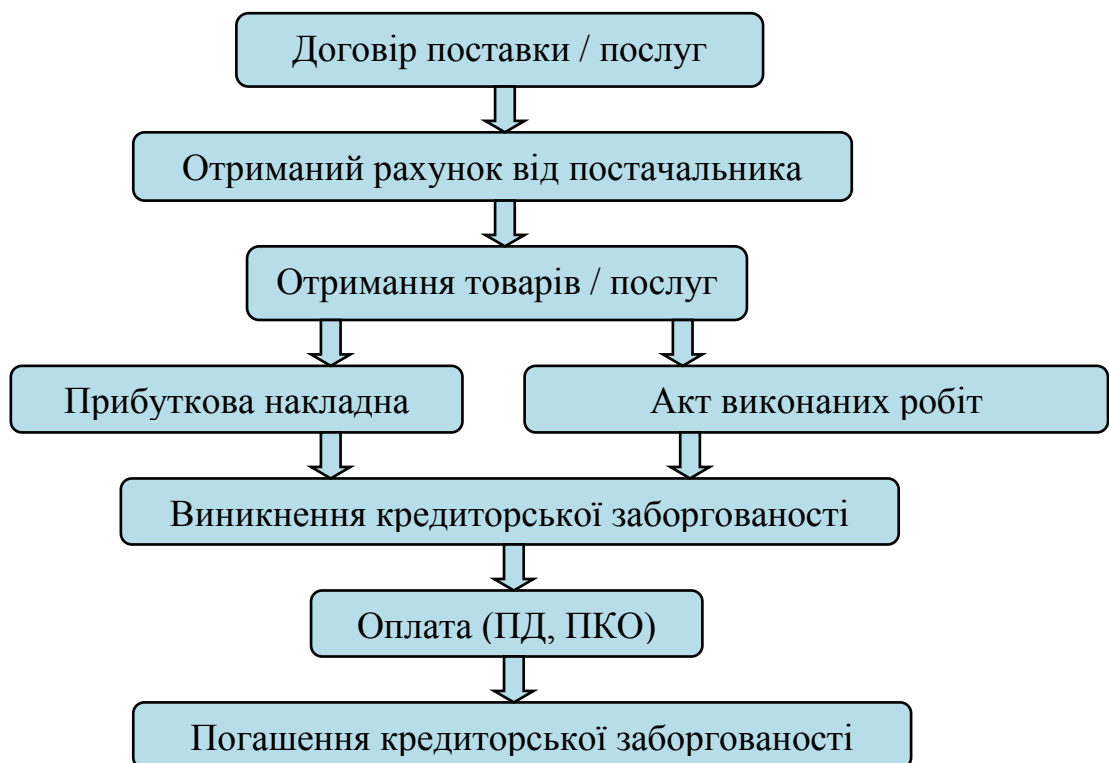

Рис. 2.3. Загальна схема документального оформлення кредиторської заборгованості.

Варто зазначити, що неналежне виконання зобов'язань постачальниками чи самим товариством може призвести до необхідності пред'явлення претензій або нарахування штрафних санкцій.

З метою оцінки та управління заборгованістю ТОВ «ПРОМО МАЙСТЕР ГРУПП» проводить аналіз: строків виникнення та погашення заборгованості; її структури за видами дебіторів і кредиторів; частки простроченої заборгованості; ефективності управління розрахунками. Схема формування резерву сумнівних боргів товариства наведена на рисунку 2.4.

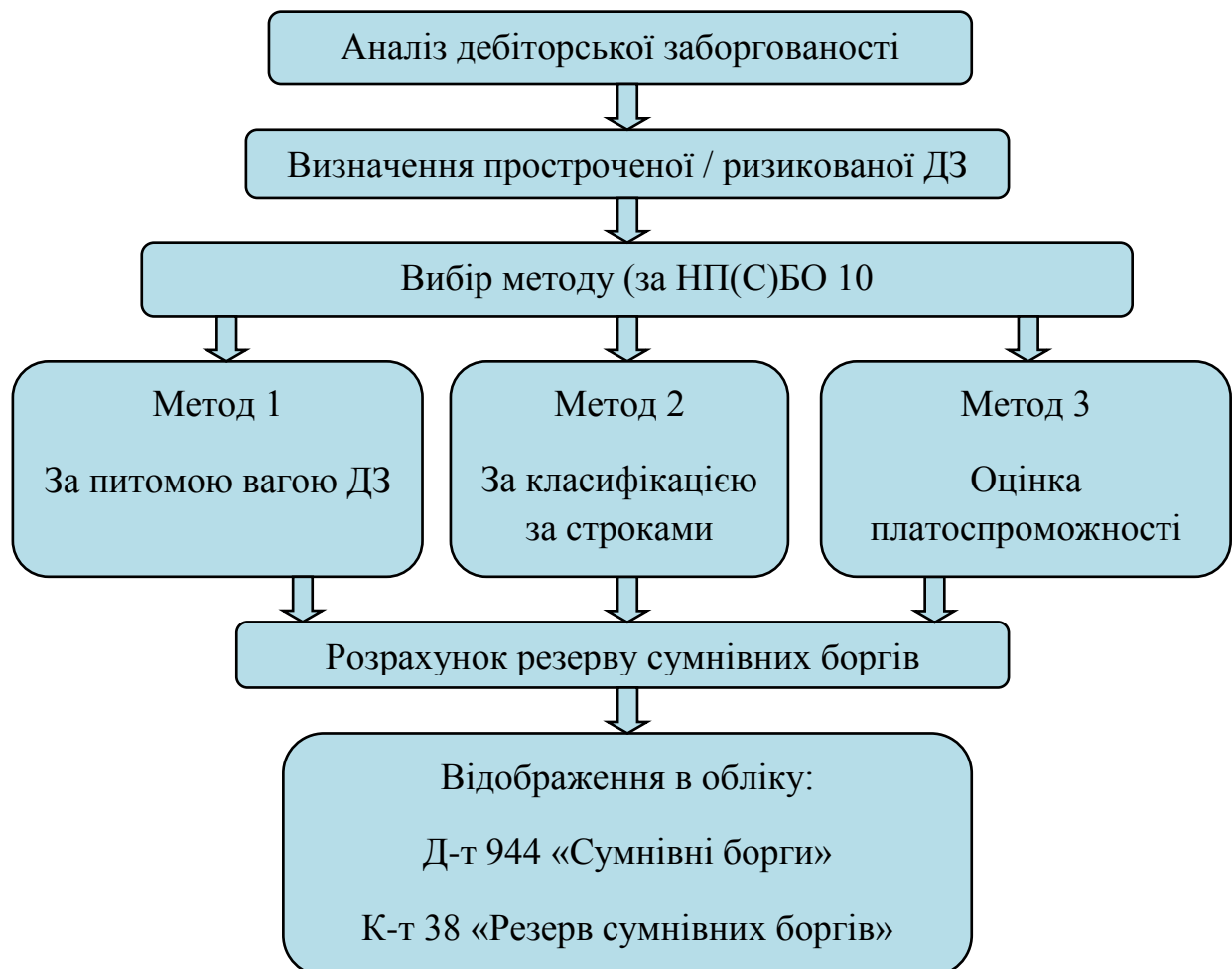

Рис. 2.4. Схема формування резерву сумнівних боргів.

Також варто зазначити, що застосовувана автоматизована бухгалтерська програма BAS Бухгалтерія дозволяє оперативно формувати: обороти по субрахунках; картки субконто; аналітичні розшифровки взаєморозрахунків; звіти про заборгованість у розрізі договорів.

В цілому можна представити відповідну блок-схему управління

заборгованістю в товаристві (рис. 2.5).

Рис. 2.5. Блок-схема управління заборгованістю.

Разом із тим у товаристві виявлено окремі організаційні недоліки у системі обліку, а саме відсутність графіку документообігу за операціями з дебіторською і кредиторською заборгованістю. Також відзначимо недостатній розвиток управлінського та статистичного обліку, який міг би підвищити якість аналітичних процедур.

Загалом облік дебіторської та кредиторської заборгованості в ТОВ «ПРОМО МАЙСТЕР ГРУПП» організований відповідно до чинного законодавства: усі договори оформлюються, операції документуються, аналітика ведеться по кожному контрагенту. Проте відсутність формалізованого документообігу та слабка управлінська аналітика знижують ефективність контролю за розрахунками.

2.4. Пропозиції щодо вдосконалення обліку розрахунків з заборгованості

Якісна система обліку кожної ділянки господарської діяльності підприємства на пряму залежить від оптимальної її організації. Не є виключенням і організація обліку дебіторської та кредиторської заборгованості ТОВ «ПРОМО МАЙСТЕР ГРУПП».

Удосконалення організації обліку дебіторської та кредиторської заборгованості на досліджуваному товаристві можна окреслити за трьома напрямками:

- створення чіткої політики управління розрахунками - розробити внутрішнє Положення про порядок роботи з дебіторською та кредиторською заборгованістю; визначити правила: надання відстрочки платежу покупцям, порядок перевірки контрагентів на надійність, строки оплати рахунків постачальників, порядок інкасації боргів та дій при простроченні.

- призначення відповідальних осіб - закріпити відповідальних за: контроль строків платежів, роботу з покупцями-прострочниками, верифікацію первинних документів, погодження умов розрахунків із постачальниками; запровадити принцип поділу відповідальності: оформлення → контроль → проведення в обліку.

- впровадження систематичного внутрішнього контролю - щотижневий моніторинг простроченої дебіторської заборгованості; щомісячний аналіз структури кредиторської заборгованості за строками та контрагентами; перевірка узгодженості даних між бухгалтерією, відділом продажів, складом та відділом закупівель.

Відповідно з вище зазначеним під час виконання роботи було розроблено проект Положення про порядок роботи з дебіторською та кредиторською заборгованістю ТОВ «ПРОМО МАЙСТЕР ГРУПП» (додаток Б). Таке Положення, на нашу думку, дійсно надає можливість створити чітку політику товариства щодо управління розрахунками і як наслідок створює

дієвий механізм регулювання, обліку, контролю та аналізу дебіторської й кредиторської заборгованості ТОВ «ПРОМО МАЙСТЕР ГРУПП», що забезпечить фінансову стабільність, підвищить ефективність управління розрахунками та мінімізує ризики неплатежів.

Раціональна організація документообігу є ключовою умовою якісного обліку розрахунків із дебіторами та кредиторами. Від чіткості маршруту руху первинних документів залежить своєчасність відображення господарських операцій, достовірність бухгалтерської інформації та ефективність контролю за виконанням договірних зобов'язань.

Як було зазначено вище, в ТОВ «ПРОМО МАЙСТЕР ГРУПП» відсутні графіки документообігу. А для підвищення прозорості та впорядкування роботи облікової служби є доцільним формування регламентованого графіка документообігу, що визначає порядок створення, перевірки, погодження, передачі та архівування документів. Такий графік забезпечує узгоджену взаємодію структурних підрозділів та мінімізує ризики помилок у відображенні дебіторської і кредиторської заборгованостей.

У таблиці 2.7 нижче представлено рекомендований графік документообігу за основними етапами формування, контролю та погашення розрахунків з дебіторами та кредиторами товариства.

Запровадження запропонованого графіка документообігу дозволяє суттєво підвищити якість організації облікових процесів, забезпечивши своєчасне оформлення первинних документів, належний контроль строків виконання зобов'язань та оперативне отримання інформації для управлінських потреб.

Систематизація документообігу сприяє «зменшенню ризику виникнення прострочених дебіторських заборгованостей, підвищує платіжну дисципліну підприємства та забезпечує прозорість розрахунків із контрагентами» [19]. Крім того, впровадження такого графіка гармонізує роботу бухгалтерії та інших підрозділів, підсилює внутрішній контроль і створює передумови для вдосконалення аналітичної складової обліку.

Таблиця 2.7

Рекомендований графік документообігу за операціями з дебіторською та кредиторською заборгованістю

№	Етап операції	Документ	Хто складає	Хто перевіряє	Хто підписує	Строк оформлення	Передається до
1	Укладання договору	Договір	Менеджер / юрист	Юрист	Директор	До початку поставки	Бухгалтерія, контрагент
2	Виставлення рахунку покупцю	Рахунок-фактура	Менеджер	Бухгалтер	Менеджер	У день замовлення	Покупець, бухгалтерія
3	Оплата покупцем	Платіжне доручення / ПКО / ВКО	Покупець / касир	Бухгалтер	Директор / касир	В день оплати	Бухгалтерія
4	Відвантаження продукції	Видаткова накладна	Склад	Бухгалтер	Комірник + одержувач	У день відвантаження	Бухгалтерія
5	Транспортування	ТТН + подорожній лист	Логіст / водій	Бухгалтер	Водій	У день перевезення	Бухгалтерія
6	Виникнення дебіторської заборгованості	Запис у реєстрі обліку	Бухгалтер	Головбух	-	В день відвантаження	Головбух
7	Нагадування про оплату	Лист-претензія	Бухгалтер	Юрист	Директор	Через 3–5 днів прострочки	Дебітору
8	Отримання товарів/послуг від постачальника	Прибуткова накладна / акт	Постачальник	Комірник / бухгалтер	Комірник / директор	У день отримання	Бухгалтерія
9	Реєстрація кредиторської заборгованості	Регістр обліку КЗ	Бухгалтер	Головбух	-	У день отримання	Головбух
10	Оплата постачальнику	Платіжне доручення / ВКО	Бухгалтер	Директор	Директор	Згідно договору	Банк / постачальник
11	Формування резерву сумнівних боргів	Розрахунок резерву	Бухгалтер	Головбух	Директор	Щомісяця / щокварталу	Бухгалтерія
12	Закриття періоду	Журнали-ордери, оборотки	Бухгалтер	Головбух	-	Щомісяця	Архів

Таким чином, рекомендований графік документообігу є дієвим інструментом оптимізації облікових процедур і може бути використаний як стандарт внутрішньої регламентації підприємства.

Щодо питання удосконалення обліку, то тут в першу чергу давно назрів перехід товариства на електронний документообіг(е-накладні, акти, договори, рахунки) та інтеграція облікової програми BAS із CRM та

складськими модулями, що дозволить зменшити ручне введення даних, а значить мінімізує помилки та пришвидшить закриття періодів.

Крім цього необхідно звернути увагу на поліпшення аналітичного обліку дебіторів та кредиторів:

- ведення субаналітики в розрізі кожного покупця та постачальника, кожного договору, кожного рахунку-фактури, строків погашення, резервів сумнівних боргів;

- встановлення строкових інтервалів для кожного боргу - автоматичний розподіл за строками (0-30 днів, 31-60 днів, 61-90 днів, 90+ днів), що дозволить оперативно бачити проблемні борги, оцінювати ризики неплатежів, формувати резерв сумнівних боргів із реальним економічним підґрунтям.

Також задля покращення робочих процедур варто проводити регулярні звірки розрахунків (проведення звірок з контрагентами щомісяця або щокварталу, автоматичне формування актів звірки, контроль за своєчасним поверненням підписаних документів) та створити платіжний календар з плануванням дат надходження коштів від покупців, дат оплати постачальникам та пріоритезацією платежів за критичністю.

Рекомендований акт звірки взаєморозрахунків за дебіторською та кредиторською заборгованістю наведено в додатку В.

Окремо слід звернути увагу на підвищення дисципліни контрагентів, зокрема у контексті удосконалення кредитної політики можливе встановлення лімітів для кожного клієнта, запровадження передоплати для ризикових покупців, можливість надання знижок за дострокову оплату, застосування штрафних санкцій (пеня за прострочення оплати, збільшення вартості товарів/послуг при порушенні строків оплати, якщо дозволяє закон).

Вцілому запропоновані заходи дозволяють суттєво зміцнити систему організації та первинного обліку дебіторської й кредиторської заборгованостей, а їх впровадження забезпечує підвищення достовірності даних бухгалтерського обліку; прискорення документообігу; формування

повної та оперативної інформації для управлінських рішень; мінімізацію ризику неплатежів; покращення фінансової стійкості та платоспроможності підприємства.

Висновки до розділу 2

В даному розділі проведено аналіз основних показників діяльності ТОВ «ПРОМО МАЙСТЕР ГРУПП» у 2020-2024 рр. та розраховано інтегрований показник фінстану товариства. Даний показник демонструє поступове зниження узагальненої оцінки фінансової стійкості та результативності діяльності підприємства. Але у динаміці підприємство зберігає прийнятний фінансовий рівень (рейтинг А у всі роки), водночас стикається з погіршенням частини ключових характеристик, які формують комплексну оцінку. Зниження інтегрованого показника свідчить про ослаблення темпів розвитку, накопичення фінансових ризиків та необхідність посилення контролю за ефективністю використання активів, структурою капіталу і результативністю основної діяльності.

У цілому, хоча підприємство утримує високий рейтинг, тенденція до зниження інтегрованого показника вказує на потребу в управлінських заходах для стабілізації та підвищення фінансової стійкості у майбутніх періодах.

Також окреслено стан обліку дебіторської та кредиторської заборгованості на підприємстві, зокрема визначено загальну схему документального оформлення дебіторської заборгованості та окремо схему документального оформлення кредиторської заборгованості. Висвітлено схему формування резерву сумнівних боргів товариства та представлено відповідну блок-схему управління заборгованістю в товаристві.

Разом із тим у товаристві виявлено окремі організаційні недоліки у системі обліку, а саме відсутність графіку документообігу за операціями з

дебіторською і кредиторською заборгованістю. Також відзначено недостатній розвиток управлінського та статистичного обліку, який міг би підвищити якість аналітичних процедур.

Загалом облік дебіторської та кредиторської заборгованості в ТОВ «ПРОМО МАЙСТЕР ГРУПП» організований відповідно до чинного законодавства: усі договори оформлюються, операції документуються, аналітика ведеться по кожному контрагенту. Проте відсутність формалізованого документообігу та слабка управлінська аналітика знижують ефективність контролю за розрахунками.

Удосконалення організації обліку дебіторської та кредиторської заборгованості в товаристві окреслено за трьома напрямками:

- створення чіткої політики управління розрахунками - розробити внутрішнє Положення про порядок роботи з дебіторською та кредиторською заборгованістю; визначити правила: надання відстрочки платежу покупцям, порядок перевірки контрагентів на надійність, строки оплати рахунків постачальників, порядок інкасації боргів та дій при простроченні.

- призначення відповідальних осіб - закріпити відповідальних за: контроль строків платежів, роботу з покупцями-прострочниками, верифікацію первинних документів, погодження умов розрахунків із постачальниками; запровадити принцип поділу відповідальності: оформлення → контроль → проведення в обліку.

- впровадження систематичного внутрішнього контролю - щотижневий моніторинг простроченої дебіторської заборгованості; щомісячний аналіз структури кредиторської заборгованості за строками та контрагентами; перевірка узгодженості даних між бухгалтерією, відділом продажів, складом та відділом закупівель.

Відповідно розроблено проект Положення про порядок роботи з дебіторською та кредиторською заборгованістю ТОВ «ПРОМО МАЙСТЕР ГРУПП», який надає можливість створити чітку політику товариства щодо управління розрахунками і як наслідок створює дієвий механізм

регулювання, обліку, контролю та аналізу дебіторської й кредиторської заборгованості ТОВ «ПРОМО МАЙСТЕР ГРУПП», що забезпечить фінансову стабільність, підвищить ефективність управління розрахунками та мінімізує ризики неплатежів.

Розроблено графік документообігу за основними етапами формування, контролю та погашення розрахунків з дебіторами та кредиторами товариства, запровадження якого дозволяє суттєво підвищити якість організації облікових процесів, забезпечивши своєчасне оформлення первинних документів, належний контроль строків виконання зобов'язань та оперативне отримання інформації для управлінських потреб.

Задля покращення робочих процедур рекомендовано проводити регулярні звірки розрахунків (проведення звірок з контрагентами щомісяця або щокварталу, автоматичне формування актів звірки, контроль за своєчасним поверненням підписаних документів). Відповідно запропоновано до використання розроблений акт звірки взаєморозрахунків за дебіторською та кредиторською заборгованістю. Такий акт допоможе виявити та усунути розбіжності, захистити свої права у випадку спорів, та здійснити інвентаризацію заборгованостей.

РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ ТА НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ КОНТРОЛЮ ДЕБІТОРСЬКОЇ І КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ

3.1. Аналіз структури та динаміки дебіторської та кредиторської заборгованості

Аналіз структури та динаміки дебіторської і кредиторської заборгованості «проводиться для оцінки ефективності управління розрахунками підприємства та забезпечення його фінансової стійкості» [31]. Вивчення дебіторської заборгованості дозволяє «визначити, наскільки своєчасно покупці виконують свої зобов'язання, чи не зростає ризик неплатежів та заморожування оборотних коштів» [43]. Аналіз кредиторської заборгованості, у свою чергу, дає змогу «оцінити залежність підприємства від постачальників, визначити рівень короткострокових зобов'язань та можливі ризики втрати платоспроможності» [8]. Динаміка показників допомагає відстежити тенденції, виявити диспропорції між дебіторською та кредиторською заборгованістю, оцінити вплив змін на оборотність капіталу та ліквідність. Розглянемо динаміку зміни ДЗ та КЗ ТОВ «ПРОМО МАЙСТЕР ГРУПП» у 2020-2024 рр. за допомогою таблиці 3.1.

Таблиця 3.1

Динаміка та темпи зростання дебіторської та кредиторської заборгованості ТОВ «ПРОМО МАЙСТЕР ГРУПП» за 2020-2024 рр.

Рік	Середньорічна дебіторська заборгованість, тис. грн.	Темп зростання, %	Середньорічна кредиторська заборгованість, тис. грн.	Темп зростання, %	Співвідношення ДЗ / КЗ
2020	286,9	-	19,2	-	14,94
2021	514,4	179,3	30,1	156,8	17,09
2022	865,4	168,3	47,6	158,1	17,18
2023	1614,6	186,6	477,9	1003,9	3,38
2024	2589,8	160,3	953,4	199,4	2,72

Як бачимо з таблиці, аналіз охоплює показники середньорічних сум заборгованості, темпів їх зростання, а також співвідношення дебіторської і кредиторської заборгованостей. Упродовж 2020-2024 рр. ТОВ «ПРОМО МАЙСТЕР ГРУПП» демонструє стійку тенденцію до зростання дебіторської заборгованості (рис. 3.1), що свідчить про збільшення обсягів продажів у кредит або послаблення контролю за розрахунками з покупцями.

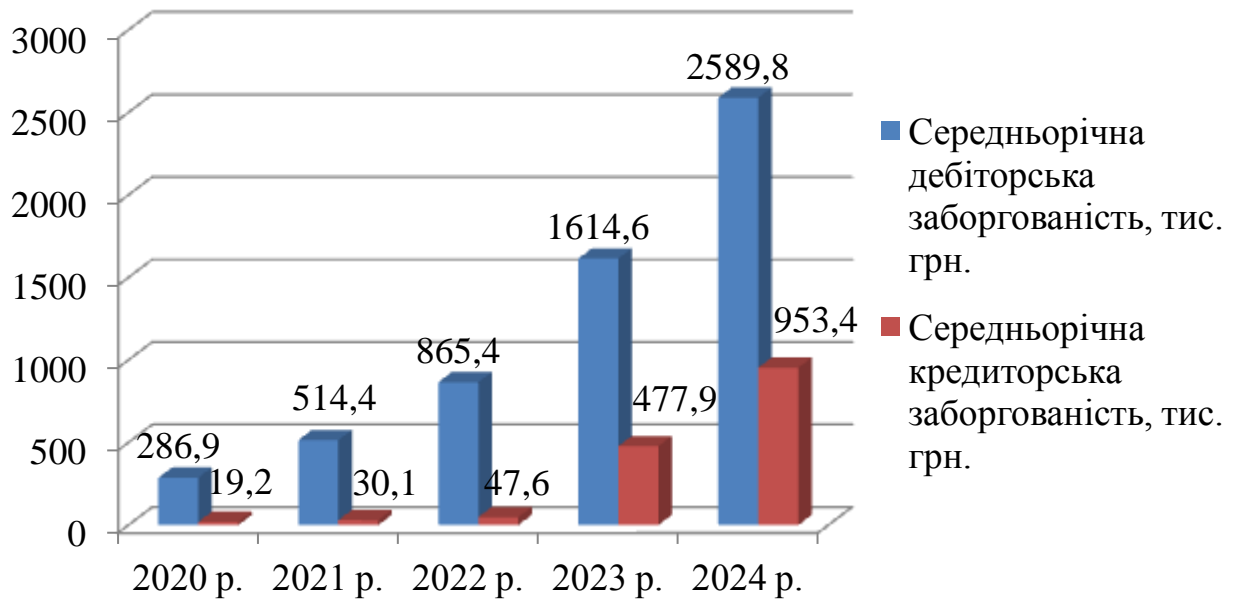

Рис. 3.1. Динаміка ДЗ та КЗ ТОВ «ПРОМО МАЙСТЕР ГРУПП»

Темпи приросту дебіторської заборгованості залишаються високими в усі роки, що підкреслює потребу у посиленні політики кредитування клієнтів (рис. 3.2).

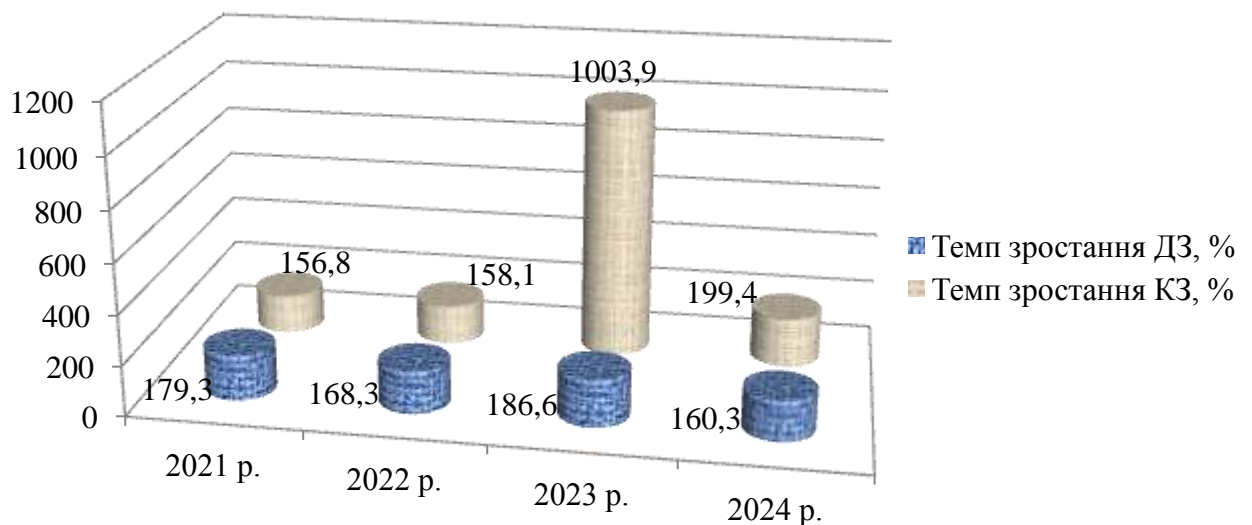

Рис. 3.2. Темпи зростання ДЗ та КЗ ТОВ «ПРОМО МАЙСТЕР ГРУПП»

Кредиторська заборгованість також зростає прискореними темпами, особливо у 2023-2024 рр., що може бути пов'язано з активізацією операційної діяльності або необхідністю додаткового фінансування за рахунок постачальників.

Співвідношення ДЗ та КЗ ТОВ «ПРОМО МАЙСТЕР ГРУПП» суттєво зменшується після 2022 року (рис. 3.3), що вказує на наближення до більш збалансованої структури заборгованостей та зниження ризику втрати платоспроможності.

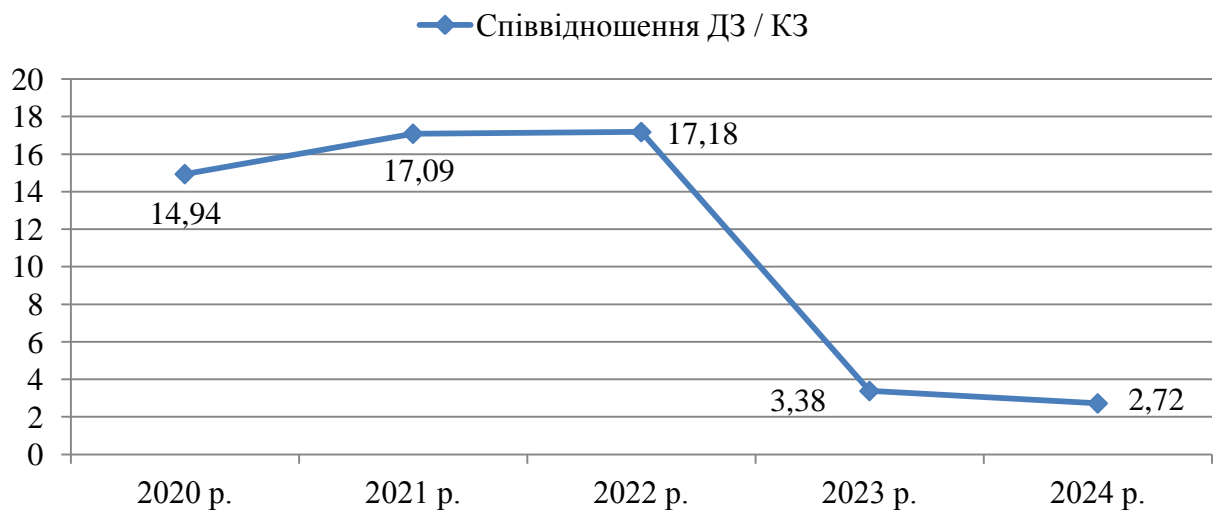

Рис. 3.3. Співвідношення ДЗ та КЗ ТОВ «ПРОМО МАЙСТЕР ГРУПП»

Незважаючи на зменшення диспропорцій між дебіторською та кредиторською заборгованістю, переважання ДЗ над КЗ залишається значним, що вимагає подальшої оптимізації політики управління дебіторами.

Поглянемо за допомогою таблиці 3.2 як змінювалися швидкість обертання дебіторської та кредиторської заборгованості ТОВ «ПРОМО МАЙСТЕР ГРУПП» протягом 2020-2024 рр. Дані показники дають змогу побачити, наскільки оперативно підприємство перетворює заборгованість покупців на грошові надходження та як швидко здійснює розрахунки з постачальниками. Таке порівняння дозволяє «оцінити баланс між політикою інкасації дебіторської заборгованості та управлінням поточними зобов'язаннями, а також виявити періоди фінансового напруження або, навпаки, ефективного руху оборотних коштів» [9].

Таблиця 3.2

Показники обіговості дебіторської та кредиторської заборгованості
ТОВ «ПРОМО МАЙСТЕР ГРУПП»

Рік	Коефіцієнт обертання ДЗ	Період обороту ДЗ, дні	Коефіцієнт обертання КЗ	Період обороту КЗ, дні
2020	11,38	31,63	140,59	2,56
2021	16,14	22,31	244,42	1,47
2022	6,47	55,64	96,78	3,72
2023	18,36	19,61	40,63	8,86
2024	7,03	51,23	12,38	29,08

Отже, показники обертання ДЗ свідчать про значні коливання ефективності роботи з покупцями. У 2021 та 2023 рр. підприємство досягало високої ділової активності - кошти поверталися швидко, що сприяло підвищенню ліквідності (рис. 3.4). Натомість у 2022 і 2024 роках період обороту подовжувався до 50+ днів, що вказує на сповільнення платежів та послаблення контролю або недостатньо жорсткі умови продажу.

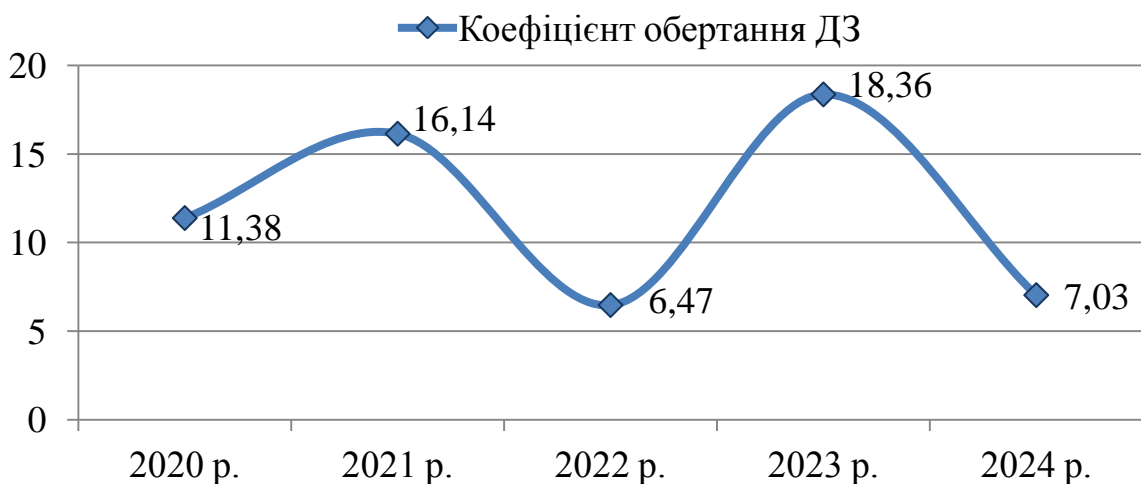

Рис. 3.4. Динаміка коефіцієнту обертання ДЗ

Незважаючи на окремі роки з високою швидкістю обігу, загальна тенденція демонструє суттєве зростання середньорічної ДЗ. Коли довжина циклу інкасації збільшується, ТОВ «ПРОМО МАЙСТЕР ГРУПП» фактично кредитує покупців власними ресурсами, що створює ризики дефіциту обігових коштів.

Також варто зазначити, що ТОВ «ПРОМО МАЙСТЕР ГРУПП» різко змінило модель розрахунків із постачальниками. У 2020-2021 рр. КЗ погашалася майже миттєво (2-3 дні), але у 2023-2024 рр. тривалість обороту зросла до 8-29 днів (рис. 3.5). Така зміна може бути як результатом домовленостей щодо відстрочок платежів, так і сигналом фінансового тиску.

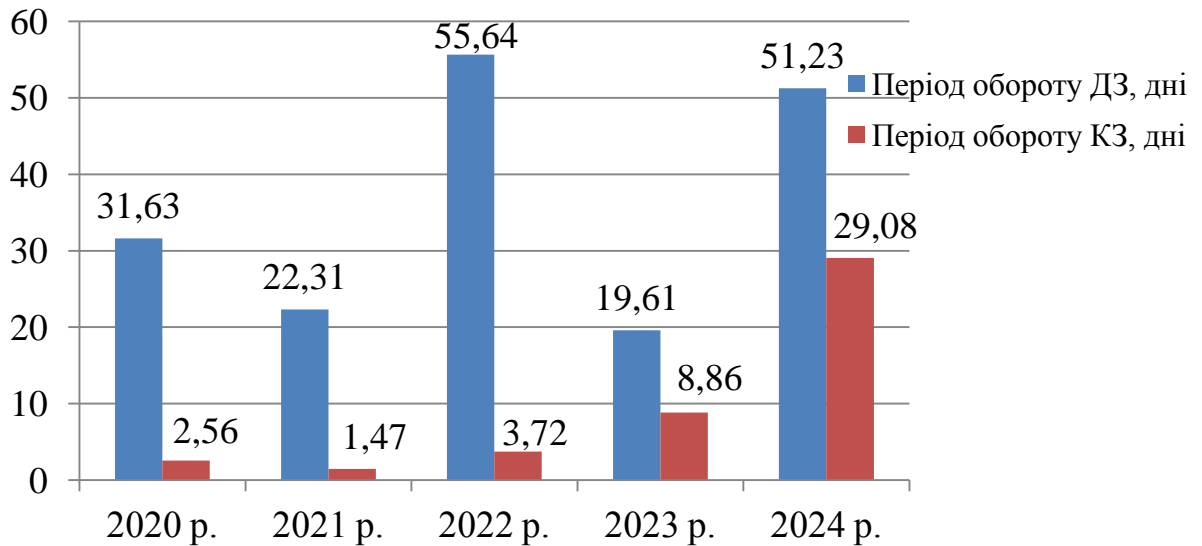

Рис. 3.5. Періоди обороту ДЗ та КТ ТОВ «ПРОМО МАЙСТЕР ГРУПП»

У 2020-2022 рр. ТОВ «ПРОМО МАЙСТЕР ГРУПП» оплачувало постачальникам швидше, ніж отримувало кошти від покупців. У 2023-2024 рр. ситуація змінилася - розрахунки з постачальниками стали повільнішими (рис. 3.6). Така розбіжність створює ризик формування касових розривів та потребує синхронізації грошових потоків.

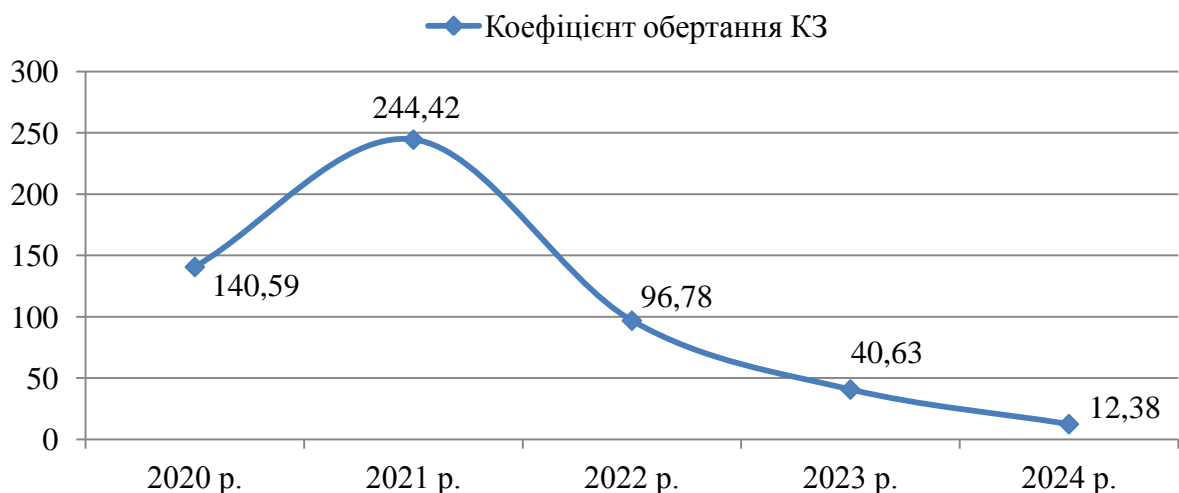

Рис. 3.6. Динаміка коефіцієнту оборотності КЗ

Значне подовження періоду обороту ДЗ (51 день) у поєднанні з рекордним зростанням обсягу дебіторки збільшує ризики неповернення коштів. Довгий цикл інкасації може бути наслідком проблемних контрагентів, зниження платоспроможності ринку або недоліків внутрішнього контролю.

Дані свідчать, що підприємство недостатньо послідовно контролює як дебіторську, так і кредиторську заборгованість. Відсутність стабільності показників оборотності створює коливання у грошових потоках та ускладнює прогнозування фінансових потреб.

Для оцінки активів й заборгованостей ТОВ «ПРОМО МАЙСТЕР ГРУПП» розглянемо таблицю 3.3.

Таблиця 3.3

Структурний аналіз активів та заборгованостей ТОВ «ПРОМО МАЙСТЕР ГРУПП»

Рік	Дебіторська заборгованість / Оборотні активи, %	Кредиторська заборгованість / Оборотні активи, %	ДЗ / Дохід, %	КЗ / Дохід, %
2020	3542,0	237,0	8,8	0,59
2021	4115,2	240,8	6,2	0,36
2022	3863,4	212,5	15,46	0,85
2023	952,8	281,9	5,44	1,61
2024	698,0	257,1	14,23	5,24

Як показують розрахункові дані, в товариства присутня надмірна концентрація дебіторської заборгованості в структурі оборотних активів. У 2020-2022 рр. співвідношення ДЗ до оборотних активів знаходилося на надзвичайно високому рівні - понад 3500%, що означає: оборотні активи були вкрай незначними за обсягом; дебіторка фактично формувала майже весь їх склад і навіть багаторазово перевищувала їх величину; товариство працювало в умовах гострого дефіциту ліквідних активів. Після 2023 р. показник знизився до 952,8%, а в 2024 р. - до 698%, але все одно залишився

критично високим. Це сигналізує про надмірну залежність від повернення коштів покупцями та нестійку ліквідність компанії.

При цьому показник відношення КЗ до оборотних активів у 2020-2024 рр. коливається в діапазоні 212-281%, що також перевищує стандартні рівні. Така ситуація свідчить про: високу залежність підприємства від відстрочки постачальників; тенденцію до перекредитування за рахунок КЗ; потенційні ризики накопичення зобов'язань без забезпечення їх реальними грошовими потоками.

Зростання КЗ ТОВ «ПРОМО МАЙСТЕР ГРУПП» у 2023-2024 рр. сприяло формуванню «довгого хвоста» зобов'язань, що підвищує ризики втрати довіри постачальників.

Також спостерігаємо несталу динаміку відношення ДЗ до доходу товариства (рис. 3.7). Показник ДЗ/дохід варіює від 5,44% до 15,46%. При цьому у 2021 і 2023 рр. товариство швидко трансформувало відвантаження у дохід; у 2022 і 2024 рр. відбулося зростання залежності від несвоєчасних оплат клієнтів. Підвищення у 2024 р. до 14,23% може вказувати на ослаблення дисципліни розрахунків або агресивну політику продажів з великою відстрочкою.

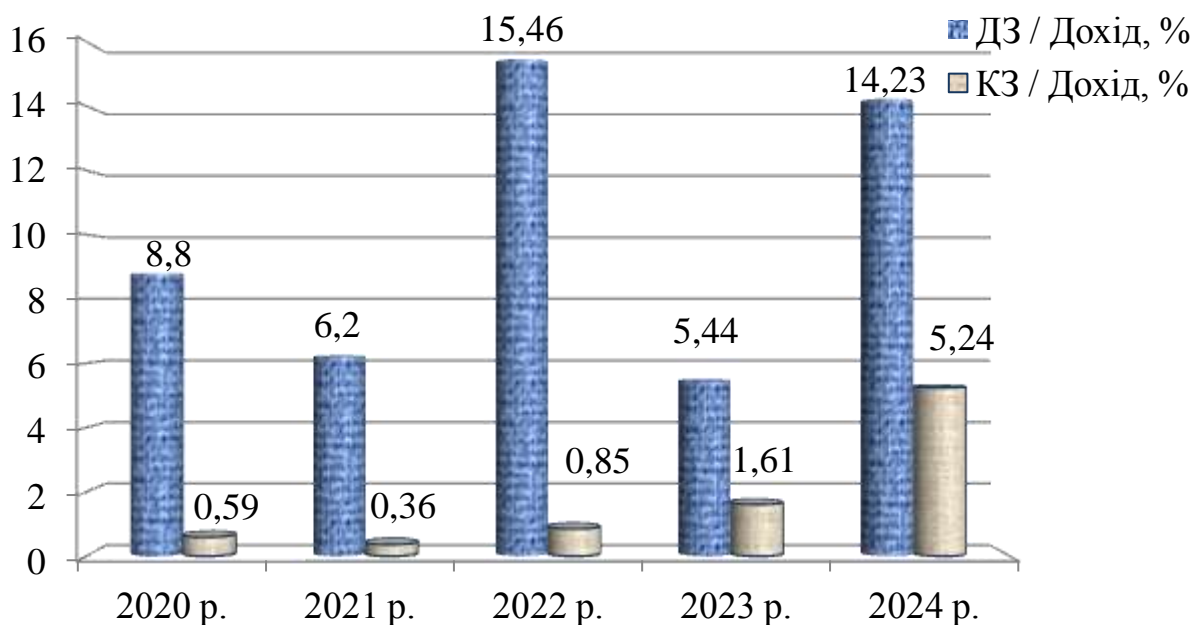

Рис. 3.7. Співвідношення ДЗ та КЗ з доходом ТОВ «ПРОМО МАЙСТЕР ГРУПП»

Відмітимо також відносно різке зростання відношення КЗ до доходу у 2023-2024 рр. Показник КЗ/дохід зріс із 0,85% (2022 р.) до 1,61% (2023 р.) і 5,24% (2024 р.). Це означає: підприємство збільшило фінансування своєї діяльності за рахунок постачальників; можливе зниження обсягів швидких грошових надходжень; поява ознак напруженості у взаєморозрахунках.

У 2024 р. кредиторка товариства стала одним із ключових джерел покриття операційних витрат, що посилює фінансові ризики.

В цілому можемо сказати, що присутній дисбаланс структури активів та зобов'язань. При цьому товариство має спільну характерну рису в усі роки: надмірно велика ДЗ при малому обсязі оборотних активів; зростання КЗ у періоди зниження ліквідності; нестабільність співвідношення між ДЗ та КЗ. Така структура створює «вузькі місця» у грошових потоках та потребує стратегічної корекції.

3.2. Оцінка впливу заборгованості на фінансову стійкість і ліквідність підприємства

Дебіторська та кредиторська заборгованість посідають одну з ключових позицій у системі короткострокових фінансових відносин підприємства, формуючи еластичний, але водночас уразливий контур його ліквідності та стійкості. Саме через ці статті балансу проходить значна частина грошових потоків, тому будь-які зрушення в їх обсягах, структурі та швидкості обороту безпосередньо впливають на здатність підприємства виконувати свої зобов'язання, зберігати платоспроможність і забезпечувати операційну рівновагу.

Оцінка впливу заборгованості є необхідною для визначення того, наскільки ефективно підприємство управляє своїми фінансовими ресурсами та чи не формуються в його діяльності приховані ризики, що можуть трансформуватися у дефіцит грошових коштів, втрату ринкової гнучкості чи

погіршення умов співпраці з контрагентами. У цьому контексті аналіз взаємозв'язку між дебіторською та кредиторською заборгованістю, швидкістю їх обороту, «співвідношенням із доходом і структурою оборотних активів дає змогу виявити реальні механізми впливу на фінансову стійкість підприємства» [20]. Така оцінка дозволяє «ідентифікувати потенційні дисбаланси, оцінити ступінь ризику ліквідності, перевірити здатність компанії підтримувати оптимальну структуру зобов'язань та визначити напрями посилення ефективності фінансового менеджменту» [9].

Розглянемо взаємозв'язок заборгованостей і ключових коефіцієнтів фінансової стійкості ТОВ «ПРОМО МАЙСТЕР ГРУПП» за допомогою таблиці 3.4.

Таблиця 3.4

Взаємозв'язок заборгованостей і ключових коефіцієнтів фінансової стійкості ТОВ «ПРОМО МАЙСТЕР ГРУПП»

Рік	Дебіторська заборгованість, тис. грн.	Кредиторська заборгованість, тис. грн.	Коеф. автономії	Коеф. фінансування	Коеф. фінансового ризику	Висновок щодо впливу
2020	286,9	19,2	0,25	0,33	2,99	Низька стійкість, залежність від кредиторів мінімальна
2021	514,4	30,1	0,21	0,27	3,68	Зростання фінризиків через високий рівень ДЗ
2022	865,4	47,6	0,20	0,24	4,10	Пікове напруження ліквідності
2023	1614,6	477,9	0,65	1,89	0,53	Різне зміцнення стійкості за рахунок росту власного капіталу
2024	2589,8	953,4	0,49	0,96	1,04	Баланс стійкості, однак високий тиск заборгованостей

Як бачимо з даних таблиці залежність від дебіторської заборгованості залишається ключовим чинником коливань фінансової стійкості товариства. У 2020-2022 рр. її швидке зростання спричинило погіршення коефіцієнтів автономії та підсилення фінансового ризику (рис. 3.8). У 2023 році ТОВ «ПРОМО МАЙСТЕР ГРУПП» зробило різкий ривок, збільшивши власний капітал, що усунуло критичний рівень ризиків, попри значний обсяг заборгованостей. 2024 рік показав часткове «охладження» позицій: стійкість лишається прийнятною, проте високі обсяги ДЗ і КЗ створюють відчутний тиск на ліквідність і потребують системної роботи.

Кредиторська заборгованість у 2023-2024 рр. зростає істотно, що послабило ефект від покращення автономії, хоч і не привело до критичного погіршення стійкості.

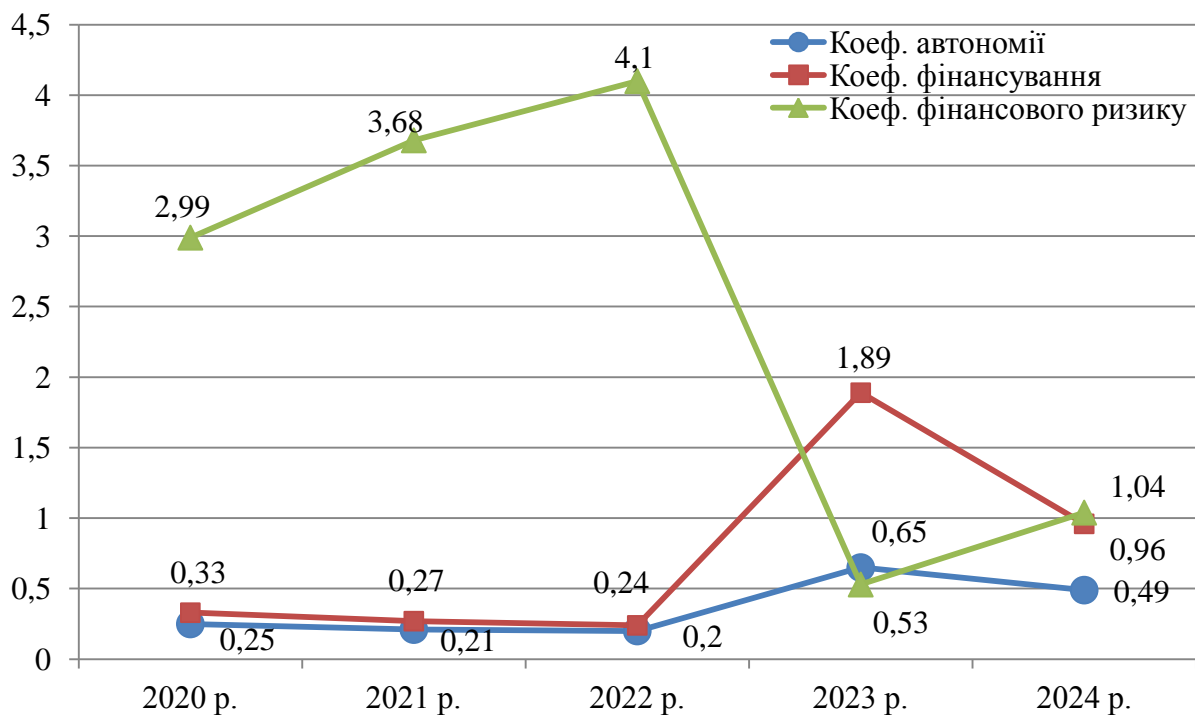

Рис. 3.8. Динаміка коефіцієнтів автономії, фінансування та фінризику.

Виходячи з даних таблиці товариству потрібно оптимізувати структуру заборгованостей, скоротивши частку «довгої» ДЗ, яка гальмує оборотність і підвищує фінансовий ризик. Також запровадити сегментацію контрагентів за ризиковістю та платіжною дисципліною з різними умовами відстрочки платежів. Підсилити роботу з резервами сумнівних боргів для зниження

перекрученого впливу ДЗ на показники стійкості. Активно контролювати темпи зростання кредиторської заборгованості, щоб уникнути надмірного тиску на автономію в наступні періоди. Підтримувати власний капітал на рівні, достатньому для нейтралізації коливань оборотних статей, особливо в умовах збільшення обсягу операцій. Регулярно оцінювати взаємозв'язок заборгованостей із ключовими коефіцієнтами - не рідше одного разу на квартал, формуючи короткі аналітичні звіти для керівництва.

Розглянемо в таблиці 3.5 вплив заборгованостей на забезпеченість оборотних активів досліджуваного товариства.

Таблиця 3.5

Аналіз впливу заборгованостей на забезпеченість оборотних активів
ТОВ «ПРОМО МАЙСТЕР ГРУПП»

Рік	ДЗ / Оборотні активи, %	КЗ / Оборотні активи, %	Коефіцієнт забезпеченості оборотних коштів	Коефіцієнт маневреності ВК	Висновок
2020	3542,0	237,0	0,23	77,4	Надмірна концентрація оборотних активів у ДЗ
2021	4115,2	240,8	0,88	772,5	Ріст маневреності, але ДЗ домінує
2022	3863,4	212,5	0,18	302,6	Погіршення забезпеченості
2023	952,8	281,9	0,61	1521,2	Покращення структури оборотного капіталу
2024	698,0	257,1	0,43	1480,0	Відносно оптимізована структура

Як бачимо, у 2022 році коефіцієнт забезпеченості оборотних коштів впав до критично низького значення - 0,18, що чітко сигналізувало про недостатність власних джерел фінансування. 2021-й став винятком за показником маневреності власного капіталу: стрибок до 772,5% пояснюється зростанням власних оборотних коштів, однак він не компенсував системну проблему - домінування дебіторської заборгованості. Це створювало парадокс: високий маневр ресурсами - але ресурс фактично заблокований у дебіторській заборгованості.

Значні зміни відбулися у 2023 році: частка ДЗ у структурі оборотних

активів ТОВ «ПРОМО МАЙСТЕР ГРУПП» зменшилася майже вчетверо, одночасно зріс коефіцієнт забезпеченості (0,61) і суттєво підвищилась маневреність (1521,2). Це свідчить про очищення та відновлення структури оборотного капіталу. Ймовірно, товариство активізувало стягнення ДЗ або розширило частку швидколіквідних активів.

2024 рік продовжив позитивну траєкторію: частка ДЗ впала до найнижчого рівня за період, КЗ - у межах прийнятних коливань, а коефіцієнти забезпеченості та маневреності залишилися на підсиленіх позиціях (рис. 3.9). Хоча вони дещо нижчі, ніж у 2023 році, структура оборотних активів виглядає набагато більш збалансованою та керованою, ніж на початку аналізованого періоду.

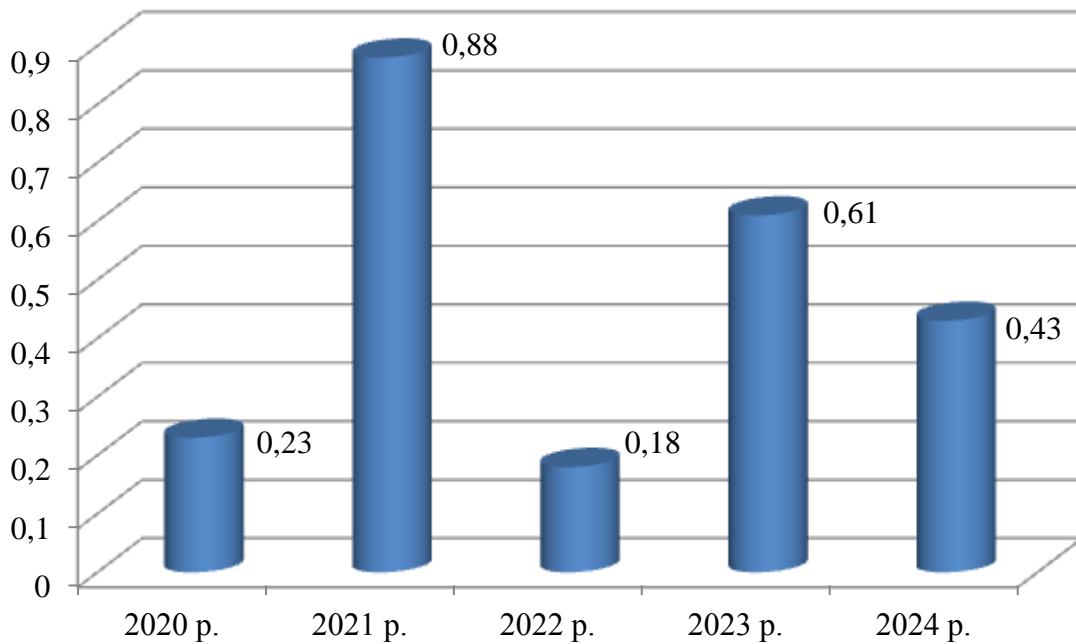

Рис. 3.9. Коефіцієнт забезпеченості оборотних коштів

Поглянемо як впливають останні показники 2024 року фінстійкість товариства та які ризики вони несуть (таблиця 3.6).

Отож, аналіз ризикових зон свідчить, що у 2024 році фінансова стійкість ТОВ «ПРОМО МАЙСТЕР ГРУПП» перебуває у змішаному стані - ніби на роздоріжжі між зміцненням і потенційним перенавантаженням. Найбільш критичним фактором лишається надмірна частка дебіторської заборгованості, яка перевищує оптимум удвічі та фактично «висмоктує»

ліквідність із обороту. Це головна зона високого ризику, що формує структурні дисбаланси.

Таблиця 3.6

Ризикові зони впливу заборгованості на фінансову стійкість
ТОВ «ПРОМО МАЙСТЕР ГРУПП»

Показник	Оптимальний рівень	Фактичний стан (2024)	Ризик	Коментар
ДЗ / Активи	<35%	>70%	Високий	Кошти надмірно вилучені з обігу
КЗ / Активи	10–40%	~37%	Середній	Тиск постачальників зростає
Коефіцієнт автономії	>0,5	0,49	Помірний	Товариство майже самофінансується
Коефіцієнт фінансового ризику	<1	1,04	Помірний	Наближення до межі ризику
Коефіцієнт забезпеченості ОК	>0,1	0,43	Низький	Оборотні активи фінансуються достатньо

Кредиторська заборгованість у межах середнього ризику означає певний тиск постачальників, але поки що не загрожує системною нестабільністю. Показники фінансової незалежності - коефіцієнт автономії та коефіцієнт фінансового ризику - утримуються на порозі нормативів, утворюючи помірну ризикову зону. Це говорить про відносно здорову, але чутливу конфігурацію капіталу, схильну до коливань при будь-яких змінах у структурі боргів.

Показник забезпеченості оборотних коштів демонструє низький рівень ризику, формуючи позитивну протизагальній картині та натякаючи, що ресурсна база обороту перебуває в достатньо стійкому стані.

Загалом ТОВ «ПРОМО МАЙСТЕР ГРУПП» має потенціал для зміцнення фінансової стійкості, однак лише за умови зменшення залежності від дебіторської заборгованості та збалансування навантаження між внутрішніми й зовнішніми джерелами фінансування.

Для оцінки структури активів ТОВ «ПРОМО МАЙСТЕР ГРУПП» за ліквідністю розглянемо показники таблиці 3.7.

Як бачимо з даних таблиці в структурі домінують середньоліквідні

активи. Частка А2 у загальному обсязі активів протягом усіх років перевищує 70%, а в окремі періоди (2021, 2023) - понад 90 %. Це означає, що товариство працює з активами, які можуть бути конвертовані у грошові кошти у середньостроковому періоді, але не забезпечують миттєвої ліквідності.

Таблиця 3.7

Структура активів ТОВ «ПРОМО МАЙСТЕР ГРУПП» за рівнем ліквідності, тис. грн.

Рік	A1 – Високоліквідні	A2 – Середньоліквідні	A3 – Низьколіквідні	Частка A1, %	Частка A2, %	Частка A3, %
2020	62	261,6	6,1	18,8	79,3	1,9
2021	64,3	798,1	11,7	7,4	91,3	1,3
2022	465,3	1169,7	17,6	28,2	70,8	1,1
2023	125,3	2295	68,6	5,0	92,2	2,8
2024	420	2958	95	12,1	85,2	2,7

Високоліквідні активи (A1) демонструють значну волатильність. У 2021 р. вони фактично «просідають» до 7,4 % загальних активів. У 2022 р. їх частка зростає до 28,2 %, що свідчить про посилення короткострокової фінансової гнучкості. 2023 р. знову відзначається різким зниженням (5,0 %). У 2024 р. підприємство відновлює частку A1 до 12,1 %. Така динаміка сигналізує про нестабільну політику управління грошовими коштами та їх еквівалентами - товариству в окремі роки бракувало швидкоореалізованих ресурсів. Низьколіквідні активи (A3) - невеликий, але зростаючий сегмент. Їх частка залишається в межах 1,1-2,8 %, але абсолютний обсяг збільшується з 6,1 тис. грн. до 95 тис. грн. Це може свідчити про: поступове нарощування матеріальних необоротних активів або повільно реалізованих запасів; розширення операційної діяльності; збільшення майна, яке не забезпечує швидкої ліквідності.

2021 і 2023 роки - періоди найбільш низької ліквідності структури активів. У ці роки частка A1 була мінімальною (7,4 % і 5,0 % відповідно), а A2 досягала пікових значень понад 90 %. Це свідчить про підвищене навантаження на операційний цикл і обмежену здатність ТОВ «ПРОМО МАЙСТЕР ГРУПП» покривати найбільш термінові зобов'язання.

2022 та 2024 роки - відносно сприятливі для ліквідності. У ці періоди збільшувалася частка А1, а структура активів ставала більш збалансованою. Зокрема, 2022 рік можна вважати найстійкішим через високу частку високоліквідних активів (28,2%) за одночасно помірного рівня низьколіквідних. Загальна тенденція - посилення залежності від середньоліквідних активів. Хоча їх частка у 2024 р. трохи зменшується порівняно з піковими роками, А2 залишається ключовою основою активної частини балансу, що робить ліквідність компанії чутливою до коливань операційного циклу.

Структура активів ТОВ «ПРОМО МАЙСТЕР ГРУПП» у 2020–2024 рр. характеризується високою концентрацією в середньоліквідних ресурсах та нестійким обсягом високоліквідних активів. Це формує залежність підприємства від швидкості обороту дебіторської заборгованості та інших середньострокових активів, а також створює ризики у покритті найбільш термінових зобов'язань. Поступове зростання низьколіквідних активів свідчить про розширення активної бази, але водночас зменшує миттєву гнучкість компанії.

Аналогічно розглянемо структуру зобов'язань ТОВ «ПРОМО МАЙСТЕР ГРУПП» за допомогою таблиці 3.8.

Таблиця 3.8

Структура зобов'язань ТОВ «ПРОМО МАЙСТЕР ГРУПП»
за строками погашення, тис. грн.

Рік	П1 – Найбільш строкові	П2 – Короткострокові	П3 – Довгострокові	П1 + П2, тис. грн.	Частка П1, %	Частка П2, %
2020	13,2	239,3	-	252,5	5,2	94,8
2021	46,9	54,7	599,7	101,6	6,7	7,8
2022	48,2	1301,8	-	1350	3,6	96,4
2023	907,6	60,1	-	967,7	93,8	6,2
2024	999,2	993,8	-	1993,0	50,1	49,9

Згідно показників таблиці 3.8 у 2020 та 2022 роках домінують короткострокові зобов'язання (П2) - понад 94 % від поточних зобов'язань, що свідчить про високу залежність ТОВ «ПРОМО МАЙСТЕР ГРУПП» від

постачальників у короткому періоді та потребу в стабільному оборотному капіталі. 2021 рік - аномальний за структурою, оскільки з'являються значні довгострокові зобов'язання (ПЗ = 599,7 тис. грн.). Це різко знижує частку П1 та П2 і свідчить про зміну фінансової стратегії - товариство розширювало джерела фінансування або залучало інвестиції з довшим строком погашення. 2023 рік характеризується різким стрибком найбільш строків зобов'язань (П1 = 907,6 тис. грн.), що формує 93,8% поточних зобов'язань. Це суттєво ускладнює ліквідність і свідчить про високу напругу в розрахунках. 2024 рік демонструє збалансовану структуру зобов'язань - П1 та П2 розподілені фактично порівну (50,1% і 49,9%), що може означати стабілізацію взаємовідносин з кредиторами та вирівнювання строків розрахунків.

Загалом за досліджуваний період ТОВ «ПРОМО МАЙСТЕР ГРУПП» проходило періоди різкої концентрації зобов'язань у певних сегментах (П1 у 2023 р., П2 у 2020 та 2022 рр.), що говорить про несталу політику управління фінансовими потоками та залежність від умов ринку й контрагентів.

В таблиці 3.9 наведено основні коефіцієнти ліквідності та платоспроможності товариства за останні 5 років.

Таблиця 3.9

Основні коефіцієнти ліквідності та платоспроможності ТОВ «ПРОМО МАЙСТЕР ГРУПП»

Рік	Абсолютна ліквідність	Проміжне покриття	Загальна ліквідність	Загальна платоспроможність
2020	0,25	1,23	1,31	1,33
2021	0,63	8,32	8,6	1,27
2022	0,34	1,05	1,22	1,24
2023	0,13	2,49	2,57	2,89
2024	0,21	1,67	1,74	1,96

Як бачимо абсолютна ліквідність в останні періоди перебуває на низькому рівні, не досягаючи нормативних 0,25-0,30, що означає обмежену здатність товариства погашати найтерміновіші зобов'язання виключно грошовими коштами. Проміжний коефіцієнт покриття та загальна ліквідність коливаються нерівномірно, з різким піком у 2021 р., що пов'язано зі значним

збільшенням оборотних активів. У 2022-2024 рр. показники повертаються до помірному рівня, свідчаючи про часткове вирівнювання структури активів. Загальна платоспроможність має позитивну динаміку після 2022 р., досягаючи 1,96 у 2024 р. Це означає покращення здатності ТОВ «ПРОМО МАЙСТЕР ГРУПП» покривати всі свої зобов'язання активами. 2023 рік виділяється найкращим показником платоспроможності (2,89), що зумовлено зростанням обсягу активів порівняно з борговим навантаженням.

Загалом ТОВ «ПРОМО МАЙСТЕР ГРУПП» зберігає прийнятний рівень ліквідності та платоспроможності, хоча низька абсолютна ліквідність і коливання проміжного покриття свідчать про потребу в підвищенні стабільності грошових потоків і оптимізації структури оборотного капіталу.

Нижче за допомогою таблиці 3.10 проведемо співставлення активів і зобов'язань ТОВ «ПРОМО МАЙСТЕР ГРУПП» за ступенем ліквідності.

Таблиця 3.10

Співставлення активів і зобов'язань

ТОВ «ПРОМО МАЙСТЕР ГРУПП» за ступенем ліквідності

Рік	A1	П1	A1–П1	A2	П2	A2–П2	Підсумковий висновок
2020	62	13,2	48,8	261,6	239,3	22,3	Помірна ліквідність
2021	64,3	46,9	17,4	798,1	54,7	743,4	Висока ліквідність
2022	465,3	48,2	417,1	1169,7	1301,8	-132,1	Нестійкий баланс
2023	125,3	907,6	-782,3	2295	60,1	2234,9	Компенсація за рахунок A2
2024	420	999,2	-579,2	2958	993,8	1964,2	Баланс зміщений, але покриття достатнє

Аналіз показує, що структура ліквідності ТОВ «ПРОМО МАЙСТЕР ГРУПП» упродовж 2020-2024 рр. зазнала суттєвих коливань. У 2020-2021 рр. підприємство демонструвало позитивне співвідношення між високоліквідними та строковими зобов'язаннями, що свідчило про здатність оперативно погашати найближчі борги. Пік ліквідності припав на 2021 рік, коли різниця між A2 та П2 була максимальною, що формувало надлишок середньоліквідних активів і високу фінансову гнучкість. У 2022 р. ситуація

тимчасово погіршилась: хоча високоліквідні активи значно перевищили термінові зобов'язання, нестача середньоліквідних ресурсів ($A2 < P2$) створила загрозу для стабільного покриття короткострокових боргів.

2023 рік характеризується дисбалансом між $A1$ і $P1$ - значний дефіцит високоліквідних активів ставить під сумнів здатність виконувати термінові платежі. Проте ситуація була повністю компенсована великим надлишком середньоліквідних активів, що дозволило утримати прийнятний рівень ліквідності. У 2024 році структура знову зміщується в бік дефіциту високоліквідних активів, але надлишок $A2$ над $P2$ забезпечує загальну платоспроможність підприємства. Хоча миттєва ліквідність залишається проблемною, загальна можливість покриття короткострокових зобов'язань зберігається на достатньому рівні.

У цілому ТОВ «ПРОМО МАЙСТЕР ГРУПП» компенсує брак $A1$ за рахунок сильних позицій у середньоліквідних активах, однак потребує посилення грошових резервів і скорочення термінових зобов'язань для зниження ризиків миттєвої неплатоспроможності.

3.3. Удосконалення методів аналізу та контролю заборгованості

Ефективне управління дебіторською та кредиторською заборгованістю - це не просто технічна операція, а система, що утримує підприємство в рівновазі. Воно нагадує роботу координатора руху на фінансовому перехресті: з одного боку - потік коштів, які мають надійти від клієнтів, з іншого - вимоги постачальників і партнерів. Без чіткого алгоритму цей рух перетворюється на хаотичний потік, що створює затори у ліквідності та збої у фінансовому циклі. Саме тому в роботі особливу увагу було приділено побудові базового алгоритму аналізу дебіторської та кредиторської заборгованості. На рисунку 3.10 можна побачити візуалізацію такого алгоритму.

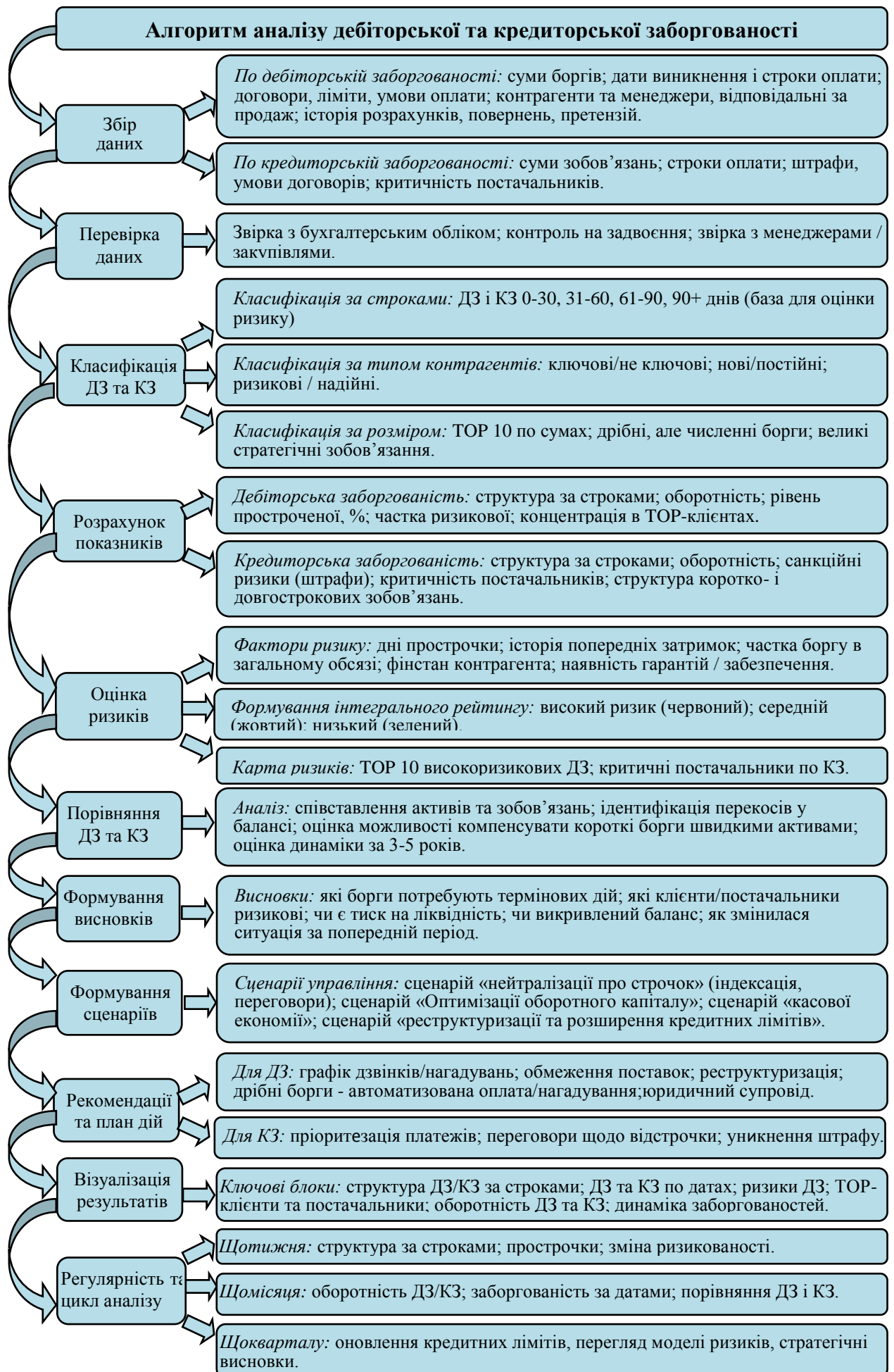

Рис. 3.10. Рекомендований алгоритм аналізу дебіторської та кредиторської заборгованості

Запропонований алгоритм аналізу структурує заборгованості за строками, ризиками та динамікою, дозволяючи побачити їх не як окремі числа, а як систему взаємопов'язаних сигналів. Алгоритм працює подібно до фінансового барометра: очищує дані, оцінює ризики, зіставляє активи й зобов'язання та формує сценарії дій, забезпечуючи керівництву повну картину фінансової стійкості.

На нашу думку, використання вищезазначеного алгоритму дозволить:

- підвищити прозорість фінансових потоків - товариство отримує структуроване бачення ДЗ та КЗ, що дозволяє відстежувати вузькі місця й оперативно реагувати на їх появу;

- зменшити ризики прострочення та касових розривів - регулярний аналіз строків і динаміки боргів дає змогу передбачити дефіцит коштів до того, як він стане критичним;

- покращити якість управлінських рішень, оскільки керівництво отримує не лише факти, а й інтерпретацію - ризик-профілі, сценарії дій, прогнозні оцінки;

- оптимізувати оборотний капітал – збалансування оборотності заборгованостей (DSO, DPO) та розподілу заборгованостей за датами (Cash Gap) забезпечує роботу бізнесу без надмірної залежності від кредитних ресурсів;

- підсилити контроль і дисципліну в роботі з контрагентами - класифікація боргів за ризиком формує об'єктивну основу для коригування умов співпраці, лімітів, графіків оплат;

- забезпечити стабільність балансу в довгостроковій перспективі - порівняння зобов'язань і ліквідних активів дає змогу оцінити стійкість підприємства навіть за нестабільних ринкових умов;

- створити основу для цифровізації фінансового контролю - алгоритм легко інтегрується у дашборди, ERP-системи, моніторингові модулі, перетворюючи аналіз у безперервний процес.

Але варто зазначити, що реалізація такого алгоритму просто не

можлива без якісно налагодженого обліку ДЗ та КЗ товариства. Розглянемо на рисунку 3.11 місце обліку, аналізу та контролю на короткій схемі.

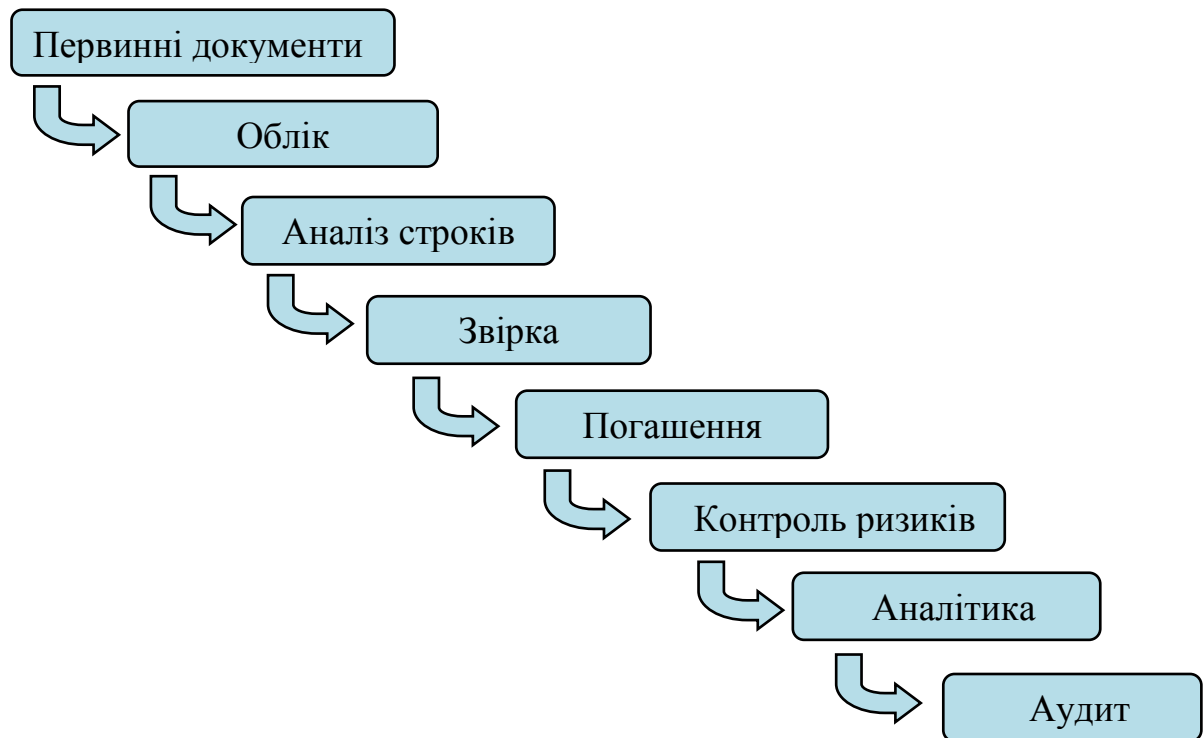

Рис. 3.11. Коротка схема контролю обліку дебіторської та кредиторської заборгованості

Даний ланцюг забезпечує: достовірність обліку; своєчасне виявлення проблемних боргів; безперервний контроль ліквідності; зниження фінансових ризиків; стабільність грошових потоків.

Отже, як бачимо, повноцінно організований облік не можливий без використання елементів контролю. Тому дійсно важливо сформувати якісну систему контролю для певності щодо отриманих облікових даних щодо дебіторської й кредиторської заборгованості товариства.

В додатку Д подано чітку, структуровану та придатну до практичного застосування схему контролю обліку дебіторської та кредиторської заборгованості - це фактично «каркас» організації внутрішнього контролю, який ТОВ «ПРОМО МАЙСТЕР ГРУПП» може впровадити як регламент або частину облікової політики.

Висновки до розділу 3

В даному третьому розділі роботи проведено аналіз структури та динаміки дебіторської та кредиторської заборгованості, зокрема досліджено динаміку та темпи зростання дебіторської та кредиторської заборгованості ТОВ «ПРОМО МАЙСТЕР ГРУПП» за 2020-2024 рр., співвідношення ДЗ та КЗ за цей же період та швидкість їх обертання. Проведено структурний аналіз активів та заборгованостей ТОВ «ПРОМО МАЙСТЕР ГРУПП».

В цілому окреслено дисбаланс структури активів та зобов'язань. При цьому товариство має спільну характерну рису в усі роки: надмірно велика ДЗ при малому обсязі оборотних активів; зростання КЗ у періоди зниження ліквідності; нестабільність співвідношення між ДЗ та КЗ. Така структура створює «вузькі місця» у грошових потоках та потребує стратегічної корекції.

Також розглянуто взаємозв'язок заборгованостей і ключових коефіцієнтів фінансової стійкості ТОВ «ПРОМО МАЙСТЕР ГРУПП». За результатами чого дійшли висновку, що товариству потрібно оптимізувати структуру заборгованостей, скоротивши частку «довгої» ДЗ, яка гальмує оборотність і підвищує фінансовий ризик. Також запровадити сегментацію контрагентів за ризиковістю та платіжною дисципліною з різними умовами відстрочки платежів. Підсилити роботу з резервами сумнівних боргів для зниження перекрученого впливу ДЗ на показники стійкості. Активно контролювати темпи зростання кредиторської заборгованості, щоб уникнути надмірного тиску на автономію в наступні періоди. Підтримувати власний капітал на рівні, достатньому для нейтралізації коливань оборотних статей, особливо в умовах збільшення обсягу операцій. Регулярно оцінювати взаємозв'язок заборгованостей із ключовими коефіцієнтами - не рідше одного разу на квартал, формуючи короткі аналітичні звіти для керівництва.

Вивчено вплив заборгованостей на забезпеченість оборотних активів досліджуваного товариства та ризикові зони впливу заборгованості на його

фінансову стійкість. Дійшли висновку, що ТОВ «ПРОМО МАЙСТЕР ГРУПП» має потенціал для зміцнення фінансової стійкості, однак лише за умови зменшення залежності від дебіторської заборгованості та збалансування навантаження між внутрішніми й зовнішніми джерелами фінансування.

Запропоновано алгоритм аналізу, який структурує заборгованості за строками, ризиками та динамікою, дозволяючи побачити їх не як окремі числа, а як систему взаємопов'язаних сигналів. Використання вищезазначеного алгоритму дозволить: підвищити прозорість фінансових потоків; зменшити ризики прострочення та касових розривів; покращити якість управлінських рішень; оптимізувати оборотний капітал; підсилити контроль і дисципліну в роботі з контрагентами; забезпечити стабільність балансу в довгостроковій перспективі; створити основу для цифровізації фінансового контролю.

Також окреслено коротку схему контролю обліку дебіторської та кредиторської заборгованості, яка забезпечує: достовірність обліку; своєчасне виявлення проблемних боргів; безперервний контроль ліквідності; зниження фінансових ризиків; стабільність грошових потоків.

Запропоновано чітку, структуровану та придатну до практичного застосування схему контролю обліку дебіторської та кредиторської заборгованості, яка може бути основою організації внутрішнього контролю або частиною облікової політики ТОВ «ПРОМО МАЙСТЕР ГРУПП».

ВИСНОВКИ

У результаті проведеного дослідження обліку та аналізу дебіторської і кредиторської заборгованості ТОВ «ПРОМО МАЙСТЕР ГРУПП» сформовано наступні висновки:

Дебіторська заборгованість виступає активом, оскільки містить майбутні економічні вигоди, тоді як кредиторська заборгованість є пасивом, що відображає боргові зобов'язання товариства, які є невід'ємною складовою його операційної, фінансової й інвестиційної діяльності та відображає сукупність прав і зобов'язань у розрахунках із контрагентами.

Дебіторка та кредиторка одночасно виконують функцію елементів управління оборотним капіталом та показників фінансової стійкості. Їх оптимальні пропорції визначають ефективність функціонування підприємства. Взаємозв'язок між двома видами заборгованості є ключовим: надмірне збільшення дебіторки знижує ліквідність, а надмірне зростання кредиторки загрожує неплатоспроможністю та фінансовими ризиками.

Економічна природа заборгованості полягає у відтермінуванні платежів, що може виступати як інструментом фінансування, так і джерелом ризиків. Класифікація заборгованостей забезпечує систематизацію інформації та дозволяє обрати адекватні методи аналізу, контролю і регулювання. Чітке групування заборгованостей дозволяє визначити рівень їх ліквідності, структуру та динаміку, а також дає змогу оцінити їх вплив на фінансову стійкість підприємства.

Управління заборгованістю товариства здійснюється в межах широкого нормативного поля, що включає закони, національні та міжнародні стандарти бухгалтерського обліку, податкове законодавство, цивільно-правові норми та внутрішні регламенти.

Аналіз заборгованості охоплює систему методів, що дозволяють оцінити фінансові результати, ліквідність, ризики та ефективність управління оборотним капіталом.

В роботі проведено аналіз основних показників діяльності ТОВ «ПРОМО МАЙСТЕР ГРУПП» у 2020-2024 рр. та розраховано інтегрований показник фінстану. Даний показник демонструє поступове зниження узагальненої оцінки фінансової стійкості та результативності діяльності товариства. Але у динаміці товариство зберігає прийнятний фінансовий рівень (рейтинг А у всі роки), водночас стикається з погіршенням частини ключових характеристик, які формують комплексну оцінку. Зниження інтегрованого показника свідчить про ослаблення темпів розвитку, накопичення фінансових ризиків й необхідність посилення контролю за ефективністю використання активів, структурою капіталу і результативністю основної діяльності. І хоча підприємство утримує високий рейтинг, тенденція до зниження інтегрованого показника вказує на потребу в управлінських заходах для стабілізації та підвищення фінстійкості у майбутніх періодах.

Також окреслено стан обліку дебіторської та кредиторської заборгованості товариства, зокрема визначено загальну схему документального оформлення дебіторської заборгованості та окремо схему документального оформлення кредиторської заборгованості. Висвітлено схему формування резерву сумнівних боргів товариства та представлено відповідну блок-схему управління заборгованістю.

Разом із тим у товаристві виявлено окремі організаційні недоліки у системі обліку, а саме відсутність графіку документообігу за операціями з дебіторською і кредиторською заборгованістю. Також відзначено недостатній розвиток управлінського та статистичного обліку, який міг би підвищити якість аналітичних процедур.

Загалом облік дебіторської та кредиторської заборгованості в ТОВ «ПРОМО МАЙСТЕР ГРУПП» організований відповідно до чинного законодавства: усі договори оформлюються, операції документуються, аналітика ведеться по кожному контрагенту. Проте відсутність формалізованого документообігу та слабка управлінська аналітика знижують ефективність контролю за розрахунками.

Удосконалення організації обліку дебіторської та кредиторської заборгованості в товаристві окреслено за трьома напрямками:

- створення чіткої політики управління розрахунками - розробити внутрішнє Положення про порядок роботи з дебіторською та кредиторською заборгованістю; визначити правила: надання відстрочки платежу покупцям, порядок перевірки контрагентів на надійність, строки оплати рахунків постачальників, порядок інкасації боргів та дій при простроченні.

- призначення відповідальних осіб - закріпити відповідальних за: контроль строків платежів, роботу з покупцями-прострочниками, верифікацію первинних документів, погодження умов розрахунків із постачальниками; запровадити принцип поділу відповідальності: оформлення → контроль → проведення в обліку.

- впровадження систематичного внутрішнього контролю - щотижневий моніторинг простроченої дебіторської заборгованості; щомісячний аналіз структури кредиторської заборгованості за строками та контрагентами; перевірка узгодженості даних між бухгалтерією, відділом продажів, складом та відділом закупівель.

Відповідно розроблено проект Положення про порядок роботи з дебіторською та кредиторською заборгованістю ТОВ «ПРОМО МАЙСТЕР ГРУПП», який надає можливість створити чітку політику товариства щодо управління розрахунками і як наслідок створює дієвий механізм регулювання, обліку, контролю та аналізу дебіторської й кредиторської заборгованості, що забезпечить фінансову стабільність, підвищить ефективність управління розрахунками та мінімізує ризики неплатежів.

Розроблено графік документообігу за основними етапами формування, контролю та погашення розрахунків з дебіторами та кредиторами товариства, запровадження якого дозволяє суттєво підвищити якість організації облікових процесів, забезпечивши своєчасне оформлення первинних документів, належний контроль строків виконання зобов'язань та оперативне отримання інформації для управлінських потреб.

Задля покращення робочих процедур рекомендовано проводити регулярні звірки розрахунків (проведення звірок з контрагентами щомісяця або щокварталу, автоматичне формування актів звірки, контроль за своєчасним поверненням підписаних документів). Відповідно запропоновано до використання розроблений акт звірки взаєморозрахунків за дебіторською та кредиторською заборгованістю. Такий акт допоможе виявити та усунути розбіжності, захистити свої права у випадку спорів, та здійснити інвентаризацію заборгованостей.

Окремо проведено аналіз структури та динаміки дебіторської та кредиторської заборгованості, зокрема досліджено динаміку та темпи зростання дебіторської та кредиторської заборгованості ТОВ «ПРОМО МАЙСТЕР ГРУПП» за 2020-2024 рр., співвідношення ДЗ та КЗ за цей же період та швидкість їх обертання. Проведено структурний аналіз активів та заборгованостей ТОВ «ПРОМО МАЙСТЕР ГРУПП».

В цілому окреслено дисбаланс структури активів та зобов'язань. При цьому товариство має спільну характерну рису в усі роки: надмірно велика ДЗ при малому обсязі оборотних активів; зростання КЗ у періоди зниження ліквідності; нестабільність співвідношення між ДЗ та КЗ. Така структура створює «вузькі місця» у грошових потоках та потребує стратегічної корекції.

Розглянуто взаємозв'язок заборгованостей і ключових коефіцієнтів фінансової стійкості ТОВ «ПРОМО МАЙСТЕР ГРУПП». За результатами чого дійшли висновку, що товариству потрібно оптимізувати структуру заборгованостей, скоротивши частку «довгої» ДЗ, яка гальмує оборотність і підвищує фінансовий ризик. Також запровадити сегментацію контрагентів за ризиковістю та платіжною дисципліною з різними умовами відстрочки платежів. Підсилити роботу з резервами сумнівних боргів для зниження перекрученого впливу ДЗ на показники стійкості. Активно контролювати темпи зростання кредиторської заборгованості, щоб уникнути надмірного тиску на автономію в наступні періоди. Підтримувати власний капітал на

рівні, достатньому для нейтралізації коливань оборотних статей, особливо в умовах збільшення обсягу операцій. Регулярно оцінювати взаємозв'язок заборгованостей із ключовими коефіцієнтами - не рідше одного разу на квартал, формуючи короткі аналітичні звіти для керівництва.

Вивчено вплив заборгованостей на забезпеченість оборотних активів досліджуваного товариства та ризикові зони впливу заборгованості на його фінансову стійкість. Дійшли висновку, що ТОВ «ПРОМО МАЙСТЕР ГРУПП» має потенціал для зміцнення фінансової стійкості, однак лише за умови зменшення залежності від дебіторської заборгованості та збалансування навантаження між внутрішніми й зовнішніми джерелами фінансування.

Запропоновано алгоритм аналізу, який структурує заборгованості за строками, ризиками та динамікою, дозволяючи побачити їх не як окремі числа, а як систему взаємопов'язаних сигналів. Використання вищезазначеного алгоритму дозволить: підвищити прозорість фінансових потоків; зменшити ризики прострочення та касових розривів; покращити якість управлінських рішень; оптимізувати оборотний капітал; підсилити контроль і дисципліну в роботі з контрагентами; забезпечити стабільність балансу в довгостроковій перспективі; створити основу для цифровізації фінансового контролю.

Також окреслено коротку схему контролю обліку дебіторської та кредиторської заборгованості, яка забезпечує: достовірність обліку; своєчасне виявлення проблемних боргів; безперервний контроль ліквідності; зниження фінансових ризиків; стабільність грошових потоків.

Запропоновано чітку, структуровану та придатну до практичного застосування схему контролю обліку дебіторської та кредиторської заборгованості, яка може бути основою організації внутрішнього контролю або частиною облікової політики ТОВ «ПРОМО МАЙСТЕР ГРУПП».

05.12.2025 р.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бержанір І.А. Особливості організації та напрями вдосконалення дебіторської заборгованості / І.А. Бержанір/ Актуальні проблеми розвитку регіональної економіки. 2022. Том. 2 № 18. URL: <https://journals.pnu.edu.ua/index.php/aprde/article/view/6072>
2. Белозерцев В.С. Методика обліку та аудиту розрахунків з контрагентами на підприємстві / В.С. Белозерцев, О.С. Худякова // Економіка та держава. 2019. №1. С.73-77. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/1_2019/14.pdf
3. Білозерцева Ю.О., Юрченко С.В. Аспекти обліку та аналізу дебіторської та кредиторської заборгованості на підприємстві. Обліково-фінансове, інформаційне та мовно-комунікаційне забезпечення сталого розвитку аграрного сектору економіки: проблеми, пріоритети, перспективи: збірник тез III Міжнародної науково-практичної інтернет конференції 22-23 жовтня 2025 р. Дніпро: ДДАЕУ, 2025. С.28-29
4. Білозерцева Юлія. Особливості обліково-аналітичного забезпечення наявності та руху запасів на підприємстві. Облік, аудит, оподаткування та звітність у системі забезпечення економічної стійкості підприємств: тези доповідей IX Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції 8-9 травня 2025 р. Дніпровський державний аграрно-економічний університет, Дніпро, 2025. С.13-14
5. Борисенко І.О., Шибковський Д.І., Педченко Н.С. Вплив кредиторської та дебіторської заборгованості на фінансовий результат підприємства. Актуальні питання розвитку науки та забезпечення якості освіти у XXI столітті. Полтава, 2024. С. 172-174.
6. Булкот Г.В. Особливості обліку та контролю дебіторської заборгованості на підприємствах, установах, організаціях України / Булкот Ганна Вікторівна, Хукаленко Марина Владиславівна // Економіка. Фінанси. Право. 2020. № 1. С. 6-9

7. Васільєва Л.М. Сутність облікової політики, її значення і вимоги, які до неї пред'являються / Л.М. Васільєва // Ефективна економіка. 2013. № 6. URL: <http://www.economy.nauka.ua>

8. Васільєва Л.М., С.В. Юрченко, Ю.О. Білозерцева. Комплексний аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства: методи, моделі та ризики. Інвестиції: досвід та практика. 2025. №22. С.146-151. URL: <http://www.nauka.com.ua/index.php/investplan/article/view/8050/8182>

9. Глушач Ю.С. Проблеми облікової оцінки дебіторської заборгованості в фінансовій звітності підприємств / Ю.С. Глушач / Економіка та суспільство. 2022. №39. URL: <http://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1383#:~:text=У%20статті%20досліджено%20проблемні%20питання%20облікового%20оцінювання%20дебіторської,резерву%20сумнівних%20боргів%2C%20з%20урахуванням%20специфіки%20господарюючого%20суб%27екта.>

10. Глушко А., Пиріг Я. Оптимізація заборгованості підприємства критичної інфраструктури в аспекті зміцнення фінансово-економічної безпеки. Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки 2023. №1(314). С.47-54. <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2023-314-1-6>

11. Господарський кодекс України від 16 січня 2004 № 436. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>

12. Гуцаленко Л. Є. Облік дебіторської заборгованості: концептуальні основи НП(С)БО та МСФЗ. Ефективна Економіка. 2020. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/9_2020/4.pdf

13. Дорохова Л. М., Куровська Н. О. Формування механізму управління дебіторською та кредиторською заборгованістю аграрних підприємств. Наукові горизонти. 2018. № 5 (68). С.36-43

14. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р. №996-XV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>

15. Зінченко О.В. Економічна сутність та класифікація дебіторської

заборгованості для потреб облікової системи підприємства / О.В. Зінченко, О.В. Крутих // Інфраструктура ринку. 2018. Випуск 25. С.819-825. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2018/25_2018_ukr/136.pdf

16. Ленко І.В., Колесніченко А.С. Поняття дебіторської заборгованості та деякі питання її регулювання. Review of transport economics and management. 2021. Вип. 6 (21). С. 91-97.

17. Лисак О.П. Економічна сутність дебіторської та кредиторської заборгованості. Мистецтво наукової думки. 2020. Вип. 10. С. 6-8.

18. Майборода О.Є. Характеристика сутності та поняття дебіторська та кредиторська заборгованість. Економіка і суспільство. Випуск 15 / Мукачівський державний університет, Мукачево. 2021. С.396-402. URL: http://economyandsociety.in.ua/journals/15_ukr/61.pdf

19. Меліхова Т.О. Удосконалення документування обліку розрахунків з покупцями та замовниками з метою зміцнення інформаційної безпеки підприємства / Т.О. Меліхова, Ф.О. Гавриленко // Інвестиції: практика та досвід, 2018. № 2. С.24-32

20. Міщук Є.В., Сідорова І.І. Аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості: проблемні аспекти. Інвестиції: практика та досвід. 2018. № 2. С.54-57

21. Мулик Т.О. Аналітичне забезпечення дебіторської заборгованості в системі управління підприємства / Мулик Т. О./ Агросвіт. 2022. № 9-10. URL: http://www.agrosvit.info/pdf/9-10_2022/10.pdf

22. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку №1 «Подання фінансової звітності» від 01.01.2012 р. № 929_013. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_013#Text

23. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку №37 «Забезпечення, умовні зобов'язання та умовні активи» № 929_051 від 01.01.2012 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_051#Text

24. Міжнародний стандарт фінансової звітності №9 «Фінансові інструменти» від 01.01.2012 р. № 929_016. URL:

https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_016#Text

25. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку №10 «Дебіторська заборгованість», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 08.10.99 № 237. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0725-99#Text>

26. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку №11 «Зобов'язання», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 31.01.2000 № 20. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0085-00#Text>

27. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку №13 «Фінансові інструменти», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 30.11.2001 № 559. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1050-01#Text>

28. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку №15 «Дохід», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 29.11.99 № 290. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99#Text>

29. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку №16 «Витрати», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 31.12.99 № 318. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text>

30. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку №19 «Об'єднання підприємств», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 07.07.99 № 163. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0499-99#Text>

31. Облік та аналіз дебіторської заборгованості: проблеми та шляхи їх вирішення / Ю.М. Кулик, Л.В. Долока, В.А. Здір [та ін.] // Економіка та підприємництво : зб. наук. пр. / М-во освіти і науки України, Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана ; [редкол.: І.М. Репіна (голов. ред.) та ін.]. Київ : КНЕУ, 2024. Вип.53. С.154–165. URL: <http://ir.kneu.edu.ua/items/1b7209d6-37f4-45af-9baf-1de2a6364e07>

32. Павлова Г.Є. Фінансовий облік розрахунків з покупцями та замовниками в аграрних підприємствах / Г.Є. Павлова, Н.В. Бондарчук, Л.М.

Васильєва // Актуальні проблеми розвитку економіки регіону. 2012. Вип. 8(2). С.256-260. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/aprer_2012_8\(2\)](http://nbuv.gov.ua/UJRN/aprer_2012_8(2))

33. Паянок Т.М. Система внутрішнього контролю дебіторської заборгованості: напрями вдосконалення. Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. 2019. Вип. 1 (42). С.58-63. URL: <http://pbo.ztu.edu.ua/article/view/167032/166478>

34. Педченко Н.С., Руденко А.А. Теоретико-прикладний аспект забезпечення результативності стратегії фінансування оборотного капіталу підприємства. Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія: Економічні науки. 2020. №4. С.6–14.

35. Пінчук, Т., Стефанович, Н., & Кумейко, А. (2023). Економічна характеристика дефініції «Дебіторська заборгованість» та методологічні підходи до її класифікації. Економіка та суспільство, (47). URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-47-66>

36. Податковий кодекс України: Закон України № 2755-VI від 02.12.2010 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

37. Подмешальська Ю.В. Удосконалення методики аудиту дебіторської заборгованості / Ю.В. Подмешальська, К.С. Максимова // Агросвіт. 2019. №5. С.83-91. URL: http://www.agrosvit.info/pdf/5_2019/14.pdf

38. Попович, О., & Філімонова, С. (2023). Організація обліку розрахунків з покупцями та замовниками. Молодий вчений, 9 (121), 26-30. URL: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2023-9-121-6>

39. Постанова правління Національного банку України «Про затвердження Інструкції про безготівкові розрахунки в національній валюті користувачів платіжних послуг» від 29.07.2022 р. № 163. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0163500-22#Text>

40. Постанова правління Національного банку України «Про затвердження Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні» від 29.12.2017 р. № 148. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0148500-17#Text>

41. Сидоренко, О., Клименко, Т., & Гливенко, В. (2023). Окремі аспекти обліку дебіторської заборгованості та резерву сумнівних боргів. Проблеми і перспективи економіки та управління, №3 (31), 201-212. URL: [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2022-3\(31\)-201-212](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2022-3(31)-201-212)

42. Сколотій Л.О. Удосконалення організації бухгалтерського обліку та управління дебіторською заборгованістю підприємства / Сколотій Л.О. // Вісник ХНАУ. 2018. №3. С.97-102. <http://visen.knau.kharkov.ua/2018313.html>

43. Степаненко О.І., Дубовик М.Ф. Аналіз дебіторської заборгованості, її вплив на фінансовий стан та ділову активність підприємства / О.І. Степаненко, М.Ф. Дубовик / Проблеми системного підходу в економіці. 2022. № 2(88). URL: <https://ir.kneu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/18efad67-a88a-47bf-95a5-4724a32a9353/content>

44. Ткачук, Л., & Венда, Ч. (2023). Теоретико-методологічні аспекти управління дебіторською заборгованістю підприємства. Innovation and Sustainability, (1), 84-90. URL: <https://doi.org/10.31649/ins.2023.1.84.90>

45. Хомик М.А. Порівняльний аспект обліку дебіторської заборгованості за НП(С)БО та МСФЗ. Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. Випуск 3(24) / ЖДТУ, Житомир, 2020. С.503-511. URL: <https://eztuir.ztu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/3027/56.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

46. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV із змінами та доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>

47. Чепець О., Юрченко С., Волчанська Л. Теоретико-методологічні основи визначення дебіторської заборгованості та її класифікація. Економіка та суспільство. 2024. № 61. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-61-160>

48. Шепель, Т., & Вінтоняк, А. (2023). Організаційно-методичні аспекти обліку дебіторської заборгованості: вітчизняний та зарубіжний досвід. Економіка та суспільство, (52). URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-52-56>

49. Шот А.П., Барбаш Д.В. Дебіторська заборгованість та проблеми її стягнення в умовах війни. Наукові перспективи. 2024. № 11 (53). С. 812–820.

50. Dorohova, L., & Kurovska, N. (2018). Forming the mechanism of managing receivables and payable in agrarian enterprises. *Scientific Horizons*, 21(5), 36-43. URL: <https://sciencehorizon.com.ua/uk/journals/5-68-2018/formuvannya-myekhanizmu-upravlinnya-dyebitorskoyu-ta-kryeditorskoyu-zaborgovanistyu-agrarnikh-pidpriyemstv>

ДОДАТКИ

Комплексна (рейтингова) оцінка фінансового стану ТОВ «ПРОМО МАЙСТЕР ГРУПП»

№ з/п	Показники	2020 р.		2021 р.		2022 р.		2023 р.		2024 р.		Питома вага (Vi, %) в інтегрованому показнику
		Значення	Рейтинг	Значення	Рейтинг	Значення	Рейтинг	Значення	Рейтинг	Значення	Рейтинг	
1	Показники ліквідності											
1.1	Коефіцієнт поточної ліквідності (загальний коефіцієнт покриття)	1,31	10	8,60	10	1,22	10	2,57	10	1,74	10	8
1.2	Коефіцієнт швидкої ліквідності	1,23	10	8,32	10	1,05	9	2,49	5	1,67	6	8
2	Показники ділової активності											
2.1	Період оборотності дебіторської заборгованості, днів	31,6	8	22,3	7	55,6	7	19,6	9	51,2	9	9
2.2	Період оборотності оборотних виробничих фондів та готової продукції і товарів, днів	6,8	7	3,6	6	3,1	6	5,5	6	7,5	5	9
2.3	Період оборотності активів, днів	10,5	10	6,0	9	16,7	8	13,1	9	37,0	9	9
3	Показники фінансової незалежності											
3.1	Коефіцієнт фінансової незалежності, % (коефіцієнт концентрації залученого капіталу)	74,95	9	78,62	9	80,38	9	34,55	9	51,06	9	9
3.2	Частка оборотних активів, сформованих за рахунок власних коштів, % (коефіцієнт забезпеченості оборотних коштів)	23,46	10	88,38	10	18,31	10	61,12	10	42,61	10	9
4	Показники рентабельності											
4.1	Рентабельність продажу, %	0,89	10	1,56	10	3,02	5	6,18	5	16,17	5	9
4.2	Рентабельність активів, % (загальна рентабельність (збитковість) капіталу)	7,40	10	21,09	10	13,17	5	81,85	5	87,80	5	9
4.3	Рентабельність капіталу, % (загальна рентабельність (збитковість) власного капіталу)	24,87	10	94,22	10	65,09	5	169,57	5	157,25	5	9
5	Інші показники											
5.1	Знос основних засобів, % (коефіцієнт зносу основних засобів)	49,45	9	44,06	9	52,97	9	94,05	9	92,39	9	7
5.2	Частка простроченої кредиторської заборгованості, %	—	10	—	10	—	10	—	10	—	10	5
	Інтегрований показник фінансового стану	9,39		9,12		7,60		7,55		7,54		100
	Рейтинг фінансового стану	А		А		А		А		А		-

Додаток Б

ПОЛОЖЕННЯ

про порядок роботи з дебіторською та кредиторською заборгованістю
ТОВ «ПРОМО МАЙСТЕР ГРУПП»
(Проект)

1. Загальні положення

1.1. Це Положення встановлює порядок обліку, контролю, аналізу та управління дебіторською і кредиторською заборгованістю ТОВ «ПРОМО МАЙСТЕР ГРУПП» (далі - Товариство).

1.2. Положення розроблено відповідно до:

- Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність»;
- Податкового кодексу України;
- НП(С)БО 1, НП(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість»;
- НП(С)БО 11 «Зобов'язання»;
- Плану рахунків бухгалтерського обліку;
- Статуту Товариства та внутрішніх регламентів.

1.3. Метою Положення є забезпечення:

- своєчасного оформлення операцій;
- достовірного відображення розрахунків у бухгалтерському обліку;
- мінімізації ризиків неплатежів;
- ефективного управління фінансовими потоками підприємства.

2. Терміни та визначення

2.1. Дебіторська заборгованість - заборгованість покупців, постачальників, підзвітних осіб та інших контрагентів перед Товариством.

2.2. Кредиторська заборгованість - заборгованість Товариства перед постачальниками, бюджетом, персоналом та іншими суб'єктами.

2.3. Сумнівна заборгованість - заборгованість, щодо якої існує ризик непогашення.

2.4. Безнадійна заборгованість - заборгованість, що не може бути стягнута та списується згідно законодавства.

2.5. Резерв сумнівних боргів - оцінкове зобов'язання, яке створюється для покриття можливих втрат.

3. Організація обліку дебіторської заборгованості

3.1. Первинні документи

До первинних документів, що підтверджують виникнення дебіторської заборгованості, належать:

- договори з покупцями;
- рахунки-фактури;
- видаткові накладні;
- акти виконаних робіт;
- товарно-транспортні накладні;
- банківські виписки;
- акти звірки.

3.2. Порядок формування дебіторської заборгованості

3.2.1. Дебіторська заборгованість виникає після:

- відвантаження товарів/послуг;
- здійснення авансових платежів;
- видачі підзвітних сум;
- нарахування штрафів або пені контрагентам.

3.2.2. Відповідальність за правильність оформлення документів покладається на:

- менеджера з продажів – за переддоговірну роботу;
- завідувача складом – за підтвердження відвантаження;
- бухгалтера – за коректне відображення операцій в обліку.

3.3. Контроль за своєчасністю оплати

3.3.1. Бухгалтерія формує реєстр дебіторської заборгованості щотижня.

3.3.2. Менеджери з продажів зобов'язані контролювати оплату за своїми клієнтами та взаємодіяти з прострочниками.

3.3.3. За наявності прострочки більше 30 днів менеджер складає службову записку.

3.4. Робота з простроченою заборгованістю

3.4.1. Порядок дій:

- письмове нагадування контрагенту;
- телефонний дзвінок та узгодження графіка погашення;
- направлення претензії;
- передача справи юридичному відділу;
- судове стягнення.

3.4.2. Прострочена заборгованість понад 180 днів аналізується для вирішення питання щодо створення резерву або списання.

4. Організація обліку кредиторської заборгованості

4.1. Первинні документи

Підставами виникнення кредиторської заборгованості є:

- договір з постачальником;
- рахунок на оплату;
- накладна або акт виконаних робіт;
- розрахункові документи щодо зарплати, податків, відрахувань.

4.2. Порядок приймання товарів і послуг

4.2.1. Приймання здійснюється матеріально відповідальними особами на підставі:

- накладних,
- актів приймання-передачі,
- ТТН.

4.2.2. У разі виявлення розбіжностей складається акт розбіжностей.

4.3. Контроль кредиторської заборгованості

4.3.1. Бухгалтерія щотижня формує реєстр кредиторської заборгованості.

4.3.2. Оплата рахунків проводиться лише після:

- візування керівником;
- підтвердження виконання постачальником зобов'язань;
- перевірки наявності договору.

5. Створення та використання резерву сумнівних боргів

5.1. Резерв формується згідно НП(С)БО 10.

5.2. Методи, що можуть використовуватися:

- аналіз платоспроможності контрагентів;
- визначення коефіцієнта сумнівності;
- застосування статистичного методу.

5.3. Резерв формується щоквартально.

6. Ведення аналітичного обліку

6.1. Аналітичний облік ведеться за:

- кожним контрагентом;
- кожним договором;
- кожним документом;
- строками погашення.

6.2. Для автоматизації обліку використовуються програмні засоби (БАС/1С тощо).

7. Внутрішній контроль і звітність

7.1. Контроль за правильністю ведення обліку здійснює головний бухгалтер.

7.2. Щомісяця формується:

- аналітична довідка щодо дебіторської заборгованості;
- аналітична довідка щодо кредиторської заборгованості;
- віковий аналіз (Aging analysis).

7.3. Щоквартально подається узагальнений звіт керівництву.

8. Відповідальність

8.1. Працівники несуть відповідальність за:

- несвоєчасне оформлення документів;
- неналежне виконання функцій контролю;
- порушення цього Положення.

8.2. За порушення можуть застосовуватись:

- дисциплінарні стягнення;
- матеріальна відповідальність згідно законодавства.

9. Заключні положення

9.1. Положення набирає чинності з моменту затвердження керівником ТОВ «ПРОМО МАЙСТЕР ГРУПП».

9.2. Зміни до Положення вносяться шляхом наказу директора.

Додаток В

Акт звірки взаєморозрахунків
за дебіторською та кредиторською заборгованістю
станом на «___» _____ 202_ р.

1. Підстава для проведення звірки

Звірка проводиться з метою підтвердження взаємних зобов'язань сторін, встановлення фактичного стану дебіторської та кредиторської заборгованості, а також узгодження даних бухгалтерського обліку щодо господарських операцій.

2. Інформація про взаєморозрахунки**2.1. Стан заборгованості на початок періоду**

Вид заборгованості	Сума, грн.
Дебіторська	_____
Кредиторська	_____

2.2. Обороти за період

Дата операції	Номер документа	Суть операції	Дебет, грн.	Кредит, грн.
Разом обороти	—	—	_____	_____

2.3. Стан заборгованості на кінець періоду

Вид заборгованості	Сума, грн.
Дебіторська	_____
Кредиторська	_____

3. Результат звірки

За результатами звірки встановлено:

- сторона ТОВ «ПРОМО МАЙСТЕР ГРУПП» підтверджує залишок заборгованості у сумі _____ грн.
- сторона Контрагент підтверджує залишок заборгованості у сумі _____ грн.

У разі розбіжностей складається перелік невідповідностей (Додаток 1).

4. Висновок

Дані бухгалтерського обліку сторін вважаються погодженими, окрім розбіжностей, зазначених у додатку (за наявності).

5. Підписи сторін

Від ТОВ «ПРОМО МАЙСТЕР ГРУПП»:

Посада: _____

ПІБ: _____

Підпис: _____

Дата: «__» _____ 202_ р.

Від Контрагента:

Посада: _____

ПІБ: _____

Підпис: _____

Дата: «__» _____ 202_ р.

Додаток 1**Перелік розбіжностей (за потреби)**

№	Суть розбіжності	Документ / дата	Дані ТОВ	Дані контрагента	Коментар
1					
2					
3					

Додаток Д
Рекомендована схема контролю обліку дебіторської та кредиторської заборгованості

Елементи контролю	Короткий зміст	Примітки
1. Первинний контроль (рівень документів)	Перевірка повноти та коректності первинних документів: - накладні, акти, договори, рахунки; - відповідність сум, строків оплати та умов поставки.	
	Верифікація правомірності виникнення заборгованості: - наявність підписаних договорів; - підтвердження факту виконання зобов'язань (відвантаження/надання послуг).	
	Контроль підстав для визнання ДЗ та КЗ згідно з НП(С)БО №10 і №11 або МСФЗ.	
2. Контроль відображення у бухгалтерському обліку	Перевірка правильності бухгалтерських проведення: - коректне застосування рахунків 36, 37, 63, 64, 68, 37, 38 тощо; - відповідність дат та сум господарських операцій.	
	Узгодження аналітичного та синтетичного обліку: - звірка оборотно-сальдових відомостей; - коректність ведення аналітики за контрагентами, договорами, строками.	
	Контроль правильності курсових різниць (для валюти).	
3. Контроль виконання умов договорів	Моніторинг строків оплати (DSO і DPO як внутрішні орієнтири).	
	Оцінка наявності штрафних санкцій за несвоєчасні платежі.	
	Перевірка відповідності цін, знижок, відтермінувань умовам договорів.	
4. Контроль за строками погашення (Ageing Analysis)	Автоматичне або ручне групування заборгованості за строками: - до 30 днів; - 31–60; - 61–90; - понад 90; - сумнівна/безнадійна.	
	Ідентифікація проблемних контрагентів.	
	Формування резерву сумнівних боргів (рах. 38).	
5. Контроль розрахунків (звірки)	Регулярні акти звірки з покупцями та постачальниками.	
	Виявлення розбіжностей: - неоприбутковані документи; - помилки в сумах; - подвійні платежі або неідентифіковані надходження.	
	Виправлення та документування розбіжностей.	
6. Контроль погашення заборгованості	Відстеження надходжень та списань (банківські виписки, каса).	
	Класифікація погашення: - грошима; - зарахуванням зустрічних вимог; - дисконтом; - списанням безнадійної ДЗ.	
	Контроль своєчасності платежів постачальникам.	

Продовження додатку Д

7. Контроль ризиків дебіторської заборгованості	Перевірка кредитоспроможності покупців (внутрішній «скоринг»).	
	Встановлення кредитних лімітів.	
	Ведення реєстру простроченої заборгованості.	
	Формування політики роботи зі складними боржниками: - претензійна робота; - реструктуризація; - штрафи; - передача до юридичного відділу.	
8. Контроль кредиторської заборгованості	Аналіз строків оплати для уникнення прострочки.	
	Перевірка обґрунтованості претензій постачальників.	
	Оптимізація графіку платежів з урахуванням оборотних активів.	
	Запобігання накопиченню безпідставних боргів.	
9. Звітність та управлінська аналітика	Щомісячні звіти бухгалтерії: - оборотно-сальдові відомості; - заборгованість за строками; - прострочена та сумнівна; - прогноз погашення.	
	Дашборди для керівництва: - DSO, DPO, Cash Gap; - структура заборгованостей; - рейтинг ризикових контрагентів.	
	Контроль відповідності фактичних значень нормативам ліквідності.	
10. Внутрішній аудит та періодична перевірка системи	Перевірка правильності відображення заборгованостей.	
	Оцінка адекватності резервів.	
	Аналіз політик обліку та їх відповідності стандартам.	
	Формування рекомендацій щодо вдосконалення контролю.	